

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1102

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.

1102

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.

1102

M. IV. 155.

Epma ^{brevis} ⁱⁿ ^{notion} ^{tribue} ^{ad. ee} ^{unbir} ^{centue}
sonum Nostram

unbir acute

No lapue aut agrie bre pœndeb zapal

Demostratio definitionis infertur tribu-
turali, et tunc concluditur subiecto principio
et propria affectione de. quid sit aut, quid sit
aut, quid sit. p. modum de. quid sit et rationatione
quia et id scientia cognita dicitur, quid ex qd
sub.

ARISTOTELIS
De Animo, Libri III.

*Ioachimo Perionio interprete : per Nicolaum
Grouchium correcti & emendati.*

P A R I S I I S,

*Ex officina Gabrielis Buonij, in clauso Brunello,
sub signo Dni Claudij.*

1 5 6 7.

(5)

Mali cognitio non minus
necessaria quam boni

Argumentum

primi

libri ~~de anima~~

Cum omne philosophia pars
naturalis pars sit singularis
tunc maxime ~~et~~
quae corporum animarum vitam
et operationes explorat hanc
omni ut propter animae p[er]fec-
tionem et nobilitatem recte
a[n]i[m]ae operibus praestant. Ita
enim boni nobilior est et
praestantior cognitio atque
habens plus ad mentem adferre
videtur. Disputaturus
itaque Aristoteles de corporibus
animis primum generaliter et
universale de animae principio
quae est anima. His tribus
questionibus et utriusque
libris differunt. Idque in ista
Methodus exp[re]ssit. Nam in
et eorum genere in quo est
aliquid commune ab eo inter
ducentum est omni philosopho-
rum praestantius vero Aristoteles
consensu communis: atque omni
generi animae ammantium anima
communis est. Ceterum
hoc primo libro posita p[re]fati-
one vellemus de animae senten-
tiis et opinionibus commen-
tari ut siquid ab istis p[re]claro
dictum est approber reiciat
et improber ...

Argumentum primi capitis

In hac praefatione
reddere auditores benedictum
Cum, docentem, et attentum.
Benedictum quidem propo-
nendo scientiae dignitate
et utilitatem.
Docentem autem expli-
canda Methodus et in
re explicanda sententiae
Attentum denique
difficultate et summo
rei proposita ...

omnem scientiam
minime omnium

Est obvia et aliquando
et scientiae malae
et periculosae ut bene
fieri artes et summae
verum et si multum
reus et actus et sub
est malis et periculis
cognitio. Si bona est
Imo vero mali cognitio
non minus necessaria
videtur quam boni
videtur postquam ma-
lum cognovimus illud
reiciamus et fugiamus.

ARISTOTELIS DE ANIMO LIBER I.

2

M in rebus præclaris, quæque in honore & precio habentur, omnem scientiam numeremus, & aliam alia maiorem ac præstantiorem existimemus, vel quod certior sit, vel quod in rebus & præstantioribus, & maiorem admirationem excitantibus versetur, profecto his duabus de causis scientiam quæ de animo instituitur, in primis recte collocabimus: videturque eius cognitio cum ad omnem veritatem, tum vel maximè ad naturæ cognitionem magnum afferre adiumentum, quippe cum animatum quasi sensus quidam & principium sit. Propositum est autem nobis hoc loco primum naturam eius & essentiam cognoscere, deinde ea omnia quæ in eum conveniunt: quorum partim sunt propriae animi affectiones, partim eo authore etiam animalibus conveniunt. Sed difficillimum est omnino aliquam de eo cognitionem per persuasionemque sumere. Cum enim communis etiam multis aliis hæc sit questio, (de natura dico & essentia) fortasse cuipiam una quædam via & ratio esse videatur eorum omnium, quorum essentiam instituimus cognoscere, quemadmodum etiam earum proprietatum quæ rebus ipsis accidunt, demonstratio. Itaque hæc quærenda & investiganda ratio est. Quod si non est una & communis quædam ratio quæ in querenda rei natura cernatur, difficilior etiam hæc existit disputatio. Erit enim explican-

Cap. i.

profecto his duabus
Conjuncta scientia
de anima cum alijs:
Comparationis aut
causæ petuntur
Item quod præstantia
et dignitate, sub
recti generis, nomen
aut quia ut au
toma habet res in se
res nullas et
præstantior et nobis
horum autem: partim
vero quod in se
docendi quæ in
applicando genere
fuerunt subiecto
versatur. In hac
enim docendi multo
hoc est proprium
et docere nomen
cognitiæ acco-
modatus quod anima
cognitiæ et facul-
tates, et faculta-
tibus vero et actionibus
quærentur Nam ut
aut proclat y ab
et anima et demon-
facultates sunt
actionum Matres
aliquæ inter hæc et
præstantiam Mediat
producta quidem ab
præstantia actionem
vero productas...
In primis recte
hinc non est colligendum
præstantiam de anima
aut et præstantiam
quod prima philosopho.
fuit et hæc quæ in
et cognitione versa-
tur hæc scientia de
aut præstantior est...

futurum. et cap. 6.
lib. 3. de anima
et anima ad philosopho

Id omnem veritatem
Scientia de anima proponit
veritas significans ad omnem veritatem
et omnem scientiam co-
admodum ad faciem. Imprimis
et ad effectum et ad
veritatem et effectum
facultas omnis aut
falsum positum est in
et effectum et effectum
falsum et effectum

ARIST. DE ANIMO

Hoc dicit de platonico sententia quod
 corpora celestia sunt appellationes
 eorum quod sunt in terra et in
 hoc locis satis est obscurus sed
 Aristoteles in libro de meteoris
 significare quodammodo non
 homonymum ut quibusdam placuit
 sicut de applicatione et de unum

ARIST. DE ANIMO

rectum est, quia rectum sit, multa accidunt & conue-
niunt, veluti aeneam sphaeram per punctum tangere, non ta-
men eam tanget, cum separatum erit id quod rectum est.
Separari enim non potest: siquidem semper est corpori ali-
cui coniunctum. Videntur etiam omnes animi perturbatio-
nes cum corpore coherere, ut ira, ut clementia, ut metus,
ut misericordia, ut audacia: praeterea gaudium, amor &
odium. Nam simul atque haec insunt, aliquid corpus pati-
tur & accipit. Quod hinc perspicui potest, quia interdum à
magnis & evidentibus quae incidunt perturbationibus, nec
iracundia concitamus, nec metu commouemur, nonnun-
quam verò à parvis, usque obscuris commouemur, cum
corpus commouetur, & ira affectum est, ut cum irascitur.
Quod hinc etiam est evidentius. Cum enim res nulla terri-
bilis occurrit, in iis sumus perturbationibus, in quibus is
qui metu afficitur. Quod si ita est, profectò perturbationes
rationes sunt, & formae cum materia coniunctae. Ex quo
fit ut, etiam definitiones sint eiusdem generis, veluti ira
motus est quidem talis corporis, aut partis, aut faculta-
tis, profectus ab hoc huius gratia, ob eamque causam phy-
sici est demum animi aut omnis aut eiusmodi cognitio-
nem propositam habere. Sed aliter physicus, aliter diale-
cticus quodque horum definit: ut si quaeratur quid sit
ira, hic libidinem ultionis aut simile aliquid definit: ille
verò, feruorem sanguinis in corde, aut caloris. At qui co-
rum hic materiam explicat, ille formam atque rationem.
Hec enim forma & ratio est ipsius rei: quam necesse est
esse in materia huiusmodi, si sit in rerum natura. Id quod
in domo perspicui licet, cuius forma & ratio haec erit, inte-

ut docet sequenti libro cap. 2
motus & turbetur, eodem aut balante
actus & intelligenti non perficitur
nec de substantiarum
auditus & tactus & aures
& aspectus & oculos
se separari potest
hinc rei haec est cau-
sa. Quod illud omni-
po. Quod si se distinet
et ab alio separari quod
proprium a liquam ha-
bet operationem et ex
alio non dependentem.

Videntur etiam
omnes
ostendit quaedam esse
affectiones communes
ad corpus: Nam
exempli gratia dum
aliquis irascitur san-
guis frangit in aere
aut circa aere dum
conspicitur separari
mouetur.
Dum verecundia afficitur
rubor adest et san-
guis ad istos advenit
diffunditur: Dumque
dum metu palor
adest et sanguis ad
istos interiores co-
ntrahitur...

Quod hinc perspicui
hinc accidit

Nonnulli dum repe-
runtur qui non
mouentur aut saltem
non facile: quia me-
tus multa
turbatio occurrit
alio vero diffinitur
irascitur. In quibus
videtur sanguis circa
cor refrigerari et...

Siquis quaerat utrum su-
perior omnis aut
facultates contempla-
ri respondendum phy-
sici non contempleri
quodammodo anima
cum materia: itaque
physici definiunt de
solam materiam
vel per materiam et
formam sicut dialectici
sunt de quo per formam...

ARIST. DE ANIMO

nire maximè videntur. Id quidem quod animatum est, ab eo quod animo caret, duabus rebus maximè distingui videtur, motu & sensu. De animo verò hæc potissimum ab iis qui ante nos fuerunt, accepimus. Nonnulli enim in ea sententia sunt, ut dicant animum esse id quod primum ac maximè moueat: qui cum existimarent id quod ipsum se non agitet, non posse aliud motu ciere, animum aliquid esse eorum quæ ita mouerent: putauerunt. Itaque Democritus ignem quendam & calorem eum esse dicit. Cum enim numerus sit infinitus figurarum & corpusculorum quæ diuidi non possunt, ea quæ rotunda sint, ignem, & animum censet esse, qualia in aère ea quæ ramenta vocantur, quæ in radiis qui per fenestras introeunt, videntur, quorum concursus & dissipationem principia ait esse naturarum omnium. Quæ in sententia est quoque Leucippus. Horum autem, quæ rotunda sunt, ea animum esse dicunt, quod huiusmodi fluxus facillimè per vniuersitatem possunt peruadere, & mouere cetera omnia, cum ipsa etiam motu cieantur, quod existimant animum esse, id quod motum animantibus asserat. Quocirca vitæ finem ac terminum esse respirationem, cum enim id quod corpora circumfundit, cogit comprimique figuras, quæ animantibus motum ideo asserunt, quod nec ipsæ quiescunt unquam, extrinsecus adiumentum asferri, cum alia eiusdem generis respirando introeant. Prohibere enim ea, ne quæ in animantibus insint, effluant, cum id quod vim habet concretionis, ipsa cohibeant & coërceant, atque ad eum finem viuere animantia, quo ad hoc facere possint. Videtur etiam id quod à Pythagoricis traditur, eodem pertinere.

Itaque Democritus
curat ignem

Quia dicitur animatus
existere in calore
Democritus: dicitur
putare animum esse
rem ...

Horum autem
quæ

Est autem figura rotunda
de globosa ad motum
apertissima ...

Quocirca vitæ
finem

Est enim respiratio
animatus data ad
videtur calorem
peruadens ...

Videtur etiam id

Idem quod Pythagoræ
Pythagoræ asserunt
videtur nisi quod non
dixerunt animum esse
corporeum

Id affirmant ipsorum
corporeum animum
esse causam motus ...

LIBER I.

5

Eorum enim nonnulli tradiderunt animum esse ea corpus-
cula quae in aëre videantur, quidam id quod haec moueat.
Quae quidem perpetuo motu cieri dicimus, etiam si sit tran-
quillitas. Eadem est sententia eorum, qui aiunt animum es-
se id quod seipsum mouet. Videntur enim hi omnes existi-
mare motum animi proprium esse maximè, ceterisque om-
nibus animum motum asferre, ipsum autem à se moueri,
propterea quod nihil cernerent quod vim mouendi habe-
ret, quin ipsum quoque moueretur. Itémque Anaxagoras
animum esse dicit qui moueat, & si quis alius dixit, a men-
te hanc vniuersitatem moueri. Sed non omnino eadem eius
quae Democriti, sententia est. Hic enim omnino idem ani-
mum & mentem dicit esse. Id enim verè esse, quod esse vi-
deatur. Itaque præclare ab Homero transferri verbum
phronim ad sensus, cum ait, Hector iacet allophroneu. Non
igitur mentem ut vim quãdam ad verũ adhibet, sed idem
animum mentemq; esse confirmat. Anaxagoras autem mi-
nus de his sententiam suam exponit. Multis enim locis cau-
sam boni & recti mētē tradit. Alibi verò mentem idem
dicit esse quod animum. In omnibus enim animantibus eam
inesse & magnis & paruis, nobilibus & ignobilibus. Sed
perspicuum est eam mentem, quae ex prudentia nominatur,
non omnibus aequè animantibus, imò verò ne omnibus qui
dem hominibus esse concessam. Atque ij quidem omnes,
qui rationem habuerunt motus rerum animatarum, ani-
mum id, in quo vis esset maxima ad mouendum, esse po-
suerunt. Qui autem cognitionem in eo & sensum rerum
quae sunt spectarunt, ij animum principia dicunt, & qui
plura faciunt ea ipsa, plura principia animum esse dicunt.

Eadem est senten-
tia
Iuxta sunt plerumque
motus non
intellegimus physici
sed alii quidam impro-
pria ut voluntates
agitationes &
contemplationes
quibus animus (apud
philosophos) mouetur
potest ...

sed non eadem
Democritus enim senten-
tia quocumque mouetur
animum moueri: et
anaxagoras. Animum enim mou-
etur autem animus
per seipsum mouetur
immobiles & esse
affertur ...

Hector iacet
allophroneum
Democritus inquit
a sensu non distinguitur
bat ipsam quoque
non transmutari
secundum transmu-
tationes hōis
dicebat vnde qui
dicebat homines
dixit per se doctores
aliud sentire
et tunc dicit quod
cum quod videtur esse
fuit vero non

In hac sententia
Plato sensum
et homines omnes
quidam dicit intelli-
gentia esse partem
per se homines
paruos non quod non
omnes homines natu-
ra apti sunt ad
intelligendum sed
quia alii alii sunt
vnde dicitur de so-
lutione quod quod

animum non simpliciter ex natura
sed ex habitu eius tempore corporis
distinguitur est ...

Plato enim sententia qui ex sensu natu-
ra autem quidam conuenerunt ...

ARIST. DE ANIMO

qui verò unum hoc ipsum, ut Empedocles ex elementis omnibus, esse autem unumquodque horum animum tradit his versibus:

- „ Terram nanque homines ex terra vidimus ipsi,
- „ Sic genus ex unda nostrum cognouit & undam,
- „ Aethere diuinum sic aethera, & ignibus ignes.
- „ Visus amore amor est, tristi discordia lite.

Eodémq; modo Plato in Timæo animum ex elementis facit. Rem enim similem simili cognosci, res autem constare ex principiis. Similia ab eo in libris quos de philosophia scripsit, tradita sunt. Ipsum enim animal ex unius idea primisque longitudine, latitudine, & altitudine constare, ceteraque eodem modo. Propterea alio etiam modo hæc tradit, mentem esse unum, duo scientiam, uno enim modo ad unum referri. Latitudinis autem numerum opinionem, soliditatis vero sensum esse. Numeros enim species ipsas, & principia dici rerum omnium, eosque esse ex principiis & elementis. Iudicari autem res partim mente, partim scientia, alia opinione, alia sensu, hos vero numeros species esse rerum omnium. Quoniam autem animus videbatur esse, & id quod ad mouendum, & id quod ad cognoscendum vim habet, sic nonnulli hæc duo coniunxerunt, ut animum numerum seipsum mouentem esse dicerent. Discrepant autem de eo quæ sint & quot principia, sed ij maxime qui corporea faciunt, ab iis qui ea corpore vacare volunt, minus autem ab iis qui coniungunt, & ex ambobus principia ponunt. Discrepant etiam de multitudine. Alij enim unum, alij plura ponunt. Conuenienterque his animum etiam definiunt. Vim enim mouendi habere natu-

... quædam sunt...

... ut Empedocles ex elementis...
... putatur...
... tantus...
... canis...
... propter...
... quæ opinio...
... fuisse...
... dicitur...
... animal...
... ostendit...
... ita accipimus...
... si vellet...
... simul...
... ex elementis...
... ab illis dictum...
... quadam...
... quatenus...
... elementis...
... in se continetur...

propterea alio etiam

... in plato...
... hanc...
... geometria...
... metheor...
... (mentem)...
... (scientiam)...
... (opinionem)...
... (sensum)...
... (figura)...
... (punctum)...
... (vires)...
... (pares)...
... (mens)...
... (quæ)...
... (est)...
... (scientia)...
... (in)...
... (longitudinem)...
... (numerum)...
... (vires)...
... (quæ)...
... (se)...
... (progressus)...
... (ab)...
... (ad)...
... (causa)...
... (ad)...
... (opinionem)...
... (figura)...
... (pares)...
... (dicitur)...
... (in)...
... (aut)...
... (hanc)...
... (quia)...
... (in)...
... (est)...
... (ab)...
... (argumentum)...
... (ad)...
... (tam)...
... (ad)...
... (aliqua)...
... (dicitur)...
... (in)...
... (figura)...
... (soliditatem)...
... (in)...
... (vires)...
... (quæ)...
... (in)...
... (sensum)...

ram principiorum esse existimant non sine causa. Itaque
visum est nonnullis ignem esse. Hunc enim & ex minu-
tissimis partibus constare, & unum ex omnibus elemen-
tis maximè vacare corpore, præterea cum moueri ipsum,
tum cætera primum ciere. Democritus autem subtilius ex-
posuit, cur utrunque horum animo conueniret. Animum
enim & mentem idem esse, hanc autem in eo esse, quia con-
stat ex primis & ^{de abfoluit} iis corporibus, quæ diuidi non possint. In
eo autem vim esse ad mouendum propter parium parui-
tatem & figuram, figurarum autem maximè volubilem
dicit eam esse quæ sit globosa, quo in genere sit & mens &
ignis. Anaxagoras verò videtur ille quidē aliud animum,
aliud mentem dicere, quemadmodum etiam suprā dixi-
mus, sed tamen utroque pro vna natura utitur, nisi quòd
mentem vnā ex omnibus maximè principium esse ponit.
Itaque eam vnā ex rebus omnibus simplicem esse dicit,
omnisque concretionis expertem, ab eāque liberam, eidem
autem principio tribuit & cognitionem & motionem, cum
dicat à mente omnia moueri. Videtur etiam Thales ex iis
quæ memoriæ tradita sunt, animum quiddam quod vim
habeat mouendi existimare. Siquidem in lapide herculeo
animum inesse dixit, propterea quòd ferrum ad se trahat
& alliciat. Diogenes autem, quemadmodum etiam non-
nulli alij, hunc aëra putauit omnium esse tenuissimum, &
principium, ob eāque causam & cognoscere animum, &
mouere: quatenus principium est, ex eo cætera cognoscere:
quatenus minimis partibus constat, vim mouendi habere.
Heraclitus etiam animum principium esse dicit, siquidem
exhalationem, ex qua cōstent omnia, etenim eum maximè

Anaxagoras vero
videtur

Anaxagoras autem
mentem, substantiam
intelligit diuinam...

videtur etiam
Thales

putauit aëra esse
tenuissimum
principium
omnium
quatenus principium est
ex eo cætera cognoscere
quatenus minimis partibus constat
vim mouendi habere...

Alii crediderunt
animum esse ventum
videtur dicere solum
aëra animam...

Israheli omnesque milites
et sacerdotes:
sacerdos est et rex ex
et alternatim: al hora ne
clauso p[er] suum ora
in culturo fluxu ... co.

Eorum vero qui

Importunior est si di-
cuntur qui animam
posuerunt in passionem
elementis ut in aqua
vel terra. Ceterum
cum hypon videtur
in animalibus per
esse esse in ani-
ma: per se vero
per se quidem esse
et id autem est de
animis esse aquam,

dicunt esse sanguin

*Dixit Dominus ut referat
prima T. f. f. f. f. f.
Credo dixit aut
offe sanguinem cudi
arce f. f. f. f. f.*

Defunct aut
omnes

Omnes de aere facti
habent ad terram rati-
onem: Omnes autem
defuncti, autem
mortui, autem sensu,
autem cognoscere vacare
corpore ...

expertem esse corporis, & semper fluere. Quod autem mouetur, eo quod moueatur cognosci. In motu verò esse & continenter labi ac fluere omnia, & ille, & plerique alij putauerunt. Idem etiam quod hi, Alcmaeon de animo sentit. Ait enim eum immortalem esse, propterea quod si similis sit rebus immortalibus, idque ei conuenire, quod semper moueatur, moueri autem etiam diuina omnia continenter, ut lunam, solem, stellas, totumque cælum. Eorum verò qui paulò importuniores sunt, nonnulli aquam etiam eum esse dixerunt, ut Hippon. Videntur autem in hanc adducti sententiam ratione vique seminis, quod humidum sit rerum omnium. Etenim ea ratione eos refelli, qui animum dicunt esse sanguinem, quod semen non sit sanguis, hoc autem primum animum esse ait. Alij autem, in iis Critias, sanguinem eum esse ponunt, quod sensum animi proprium maximè existiment, hunc autem sanguinis naturæ conuenire, omnia enim elementa naturæ animæ adiudicata sunt præter terram, de qua nemo sententiam suam explicauit, nisi si quis eam dixit ex omnibus elementis constare, aut ipsa esse omnia. Definiunt autem omnes animum tribus rebus, motu, sensu, & vacuitate corporis, quorum quodque ad principia redigunt. Itaque ij qui eum cognitione definiunt, aut elementum eum faciunt, aut ex elementis, in eoque inter se præter unum consentiunt. Ait enim rem similem à simili cognosci. Quoniã enim animus omnia scientia comprehendit, ex omnibus eum elementis cõstare faciunt. Ac ij quidem qui vnã quandam causam esse dicunt, vnumque elementum, animum etiam vnum esse ponunt, ut ignem, aut aëra. Qui autem plura prin-

cipia ponunt, animum etiam plura esse confirmant. Anaxagoras verò vnus, perpeſſionis expertem mentem eſſe tradit, nullumque habere cum ceteris commercium. Quæ cum ſit eiſmodi, tamen quemadmodum notiones rerum percipiat, quæq; cauſa, nec ille tradidit, nec ex iis quæ diſta ſunt perſpici poteſt. Qui autem repugnantiam in principiis ſtatuant, ij ex contrariis etiam animum conſtare volunt. Qui verò alterum contrariorum, vt calorem, vel frigus, aut aliquid aliud eiſdem generis, animum etiam, eodem modo aliquid horum eſſe ponunt. Itaque nomina conſectantur, aliique τὸ θερμὸν, id eſt calorem eſſe dicunt propterea quæ ex eo etiam τὸ ζῆν, id eſt vita, quaſi à ζέειν, quod eſt feruere, appellata ſit, alij τὸ ψυχρὸν. i. frigus, quod ex reſpiratione & refrigeratione ψυχὴ ſit vocata. Atque hæc quidem ſunt, quæ à prioribus de anima tradita accepimus, quibùſque cauſis ducti illi ita hæc tradiderunt diximus.

Nunc videndum eſt primum de motu, proſectò enim non ſolum falſum eſt eiſ naturam & eſſentiam eiſmodi eſſe, quam aiunt ij qui animum ſtatuant id eſſe, quod ſeipſum mouet, aut mouere poteſt, ſed aliquid etiam eſt eorum qua fieri non poſſunt, conſiteri ei motum ineſſe & conuenire. Atque illud quidem antè diximus, non neceſſe eſſe id quod moueat, ipſum etiam motu cieri.

Duobus autem modis omnia mouentur, aut alieno & externo impulſu, aut proprio ac ſuo. Alieno autem motu cieri aliquid dicimus, quod eo ipſo mouetur, quia in eo ſit quod ipſum mouetur, vt nautæ: non enim eodẽ modo quo nauigium, mouentur: quandoquidem hoc per ſe mouetur, illi quod ſint in eo quod mouetur: id quod in partibus per-

Cap. 3. Argumentum

Sic poſſimus ad
nauis platonicam
qui animus per ſe
moueri dicunt de
ipſo motu
ſeipſum mouere poſſunt
nam de ſe ſeipſum
mouetur: in motu
ſeipſum natura non
eſt per ſe moueri
motus eſt accideret...

ARIST. DE ANIMO

Cum igitur
quod

Sic et Platonem
proinde ac si Plato
voluerit animi
moueri motu physico
et naturali: ita
et a philosopho remo
tione animi non
moueri motu naturali
docet...

Præterea si
natura

Contrario enim versan-
tur circa idem subiectum:
quare si animus
per se et natura sua
moueri possit, etiam
contra naturam moueri
poterit: Ego Mo-
tus qui est se
non est de natura
animi...

Iam vero si

hic cogitur philoso-
phus de eo secundum
qui absolute anima
sunt et absente
gramma sunt...

spici licet: propria est enim motio pedum ingressus, quæ etiam hominum est, quæ tum eadem nautarum non est. Cum igitur duobus modis aliquid moueri dicatur, nunc videamus, an animus per se moueatur, ei que motus conueniat. Cum motus quatuor genera sint, loci mutatio, commutatio, imminutio, accessio, aut uno horum, aut pluribus, aut omnibus cieatur, necesse est. Quod si alieno pulsu non mouetur, per se ac natura sua in eum motus conueniet. Si ita est, etiam locus, propterea quod omnia motus genera quæ commemorata sunt, in loco fiant. Quod si animi natura et definitio est, se ipsum motu cedere, certè motu alieno, et externo minime agitur, quemadmodum ea res quæ alba est, et quæ trium cubitorum. Mouentur enim hæ etiam res, sed pulsu externo, quoniam corpus in quo insunt, ipsum mouetur. Itaque eorum locus nullus est. At animi erit, si modò natura motus sit particeps. Præterea si natura ac vi sua mouetur, etiam vi ac necessario mouebitur: si vi, etiam natura. Eodemque modo de quiete iudicandum est. Quo enim cunque suapte natura aliquid mouetur, in eo etiam natura quiescit et insistit: itè que quo vi impellitur, in eo quoque vi quiescit. Qui autem animi violenti sint, et motus et status, ne iis quidem qui fingere velint, facile est explicandum. Iam verò si ad supera feratur, ignis erit: sin infera, pessus, terra. Horum enim corporum hæ sunt motiones propriæ. Eadem etiam ratio est earum, quæ inter illas interiectæ sunt. Quoniàmque ipse corpus mouere videtur, consentaneum est ipsum ab eo iis mouendi generibus cieri, quibus etiam ipse agitur. Quod si ita est verè, etiam reciprocando licebit dicere, et generatim, et speciatim, quocunque

motu corpus agitetur, eodem etiam animum cieri. Corpus autem loco mouetur, ita fiet, ut animus quoque sicuti corpus hoc ipso motu agitetur, atque is aut totus & uniuersus locum ex loco mutet, aut eius partes. Quod si fieri potest, hoc etiam fieri poterit, ut ipse cum è corpore excesserit, rursus intret. Ex quo sequetur animantia quæ mortua sint, excitari ac renouiscere. Motu autem eo, qui non est per se, & ab alio, moueri potest, impelli enim vi animal potest, at non oportet id ab alio moueri, cuius in essentia est à seipso moueri, nisi pulsus alieno, quemadmodum ne id quidem, quod per se bonum est, aut propter se, partim propter aliud est, partim alterius gratia. Animus autem maxime dici potest moueri à rebus, quæ sub sensum cadunt si modo moueatur. Atqui si se ipse mouet, etiam ipse mouebitur. Ex quo fiet, ut si motus omnis est quedam rei quæ mouetur, quia mouetur ex suo statu, dimotio, animus à sua natura discessurus sit, nisi externo se motu cieat, atqui motus huic ipsi naturæ per se conuenit.

Nonnulli etiam ita corpus aiunt ab animo cieri, ut ipse mouetur, veluti Democritus, qui eadem dicit, quæ Philippus Comædiæ præceptor. Ut enim Dædalum ait fecisse Venerem ex ligno quæ moueretur, infuso argento vino, sic Democritus globulos indiuiduos dum mouentur, propterea quod eam vim habeant, ut nunquam quiescant, & insistant, una secum trahere ac mouere omnia corpora. Nos verò queremus, nonne hoc ipsum faciat quiescere? Quo autem pacto factururus sit, id difficile dictum est, aut potius explicari non potest. Omninoque non ita videtur animal mouere animus, sed quodam iudicio & intelligentia,

Quod si fieri

Desiderandum hic
est. Logici naturam
relicte de physico
cum more secum
dum omni naturam
nullus fit rediens
animorum in corpora.

Est enim
Dædalum

Dædalus peritissimus
statuarius, bene
ut statuam tam arti
ficis se composuisse
ut infuso argento
vino per se sola
moueri videretur
quare Democritus
reprehendit qui
existimant atque
non aliter corpora
mouere quæ argen
tum vinum videntur
statuarius. Ipse enim
Democritus putauit
animum se abfo
mit ad stare ...
sed quodam modo

Motum statuarius
distinguit a Motu
animi quod anima
& sensum rationalem
quodam iudicio &
intelligentia moue
antur statue vero
minime ...

ARIST. DE ANIMO

Eodem autem modo Timæus etiam in naturæ explicatio-
ne tradit, corpus ab animo moveri. Quoniam enim se ipse

orbes omnes

Animus orbi et circa
lo sumit quodam
modo videtur quatenus
in se reflectitur
Non enim tantus
nobis exteriora intell
git sed etiam ad se
conuersus sapient
cognoscat ...

Itaque quod
mouet

Docet sequentibus
libris quomodo mens
sunt se separata
a corpore sunt
vero cum corpore
coniuncta ...

Ac si puncti.

Obi si puncta oia
intell igitur
intell igitur pro
fieri in infinitum
dat qui hoc est
absurdum ...

mouet, hoc ipso eum etiam corpus mouere, propterea quod u-
na cum illo conuinctus colligatusque sit. Cōstare enim eum
ex elemētis, diuisumque esse in numeros harmoniæ partici-
pes, ut et sensum habeat, et insitam cognatāque harmo-
niā: et ut uniuersum cōsentaneis motionibus feratur, recti-
tudinē in orbē coegit, factāque partitione ex vno orbe duos
dupliciter inter se coherentes fecit, rursus unum in septem
orbes diuisit, quasi sint celi motus, animi motiones. Ac pri-
mum quidem illud non rectē censuit, animum magnitudi-
nem esse. Animum enim uniuersitatis huius, eiusmodi cer-
tē esse vult, qualis est ea quæ mens vocatur. Non enim qui-
dem certē eiusmodi eum statuit, qualis est sentiēs, aut qua-
lis appetens. Horum enim motus non in orbem torquetur,
et mens una est et continuata, ut etiam intelligentia, in-
telligentia porro mētis notitiæ sunt. Hæ autem ordine quo-
dam unum sunt, ut numerus, non ut magnitudo. Itaque ne
mens quidem ita est continuata, sed vel partium expers est
vel non est ita cōtinuata, ut aliqua magnitudo. Quo enim
pacto si magnitudo sit, intelliget? utrū omnino ac per se to-
ta, an quauis eius partiū? et partium utrum magnitudinis
instar, an puncti ratione? si modò punctū partē licet dicere.
Ac si puncti ratione, punctorum autem infinitus est nume-
rus, profectò nunquam ullus erit cognoscendi modus aut fi-
nis. Sin magnitudinis accessu, plerunque, aut sine fine ac
modo potius eandem rem intelliget. Atqui planum est fieri
posse, ut semel intelligat. Quod si quauis parte tangere sa-
tis sit, quid in orbem incitari attinet, aut etiam omnino ma-
gnitudine

gnitudine constare? Sin necesse est totum orbem tangentem
intelligere, quis est tactus partium? Quo etiam pacto vel
id quod partibus constat re ea quæ partibus careat, vel rem
quæ partium experta sit, ea quæ partibus constet, animo per-
cipiet? ^{propter ipsam naturam agitionis} Quamquam necesse erit mentem esse hunc orbem.
Nam cum mentis motus intelligentia sit, orbis autem con-
uersio, profectò si notio mentis sit conuersio, mens etiam
orbis erit, cuius sit intelligentia etusmodi conuersio. Atque
etiam perpetuò aliquid intelliget: hoc enim faciat necesse
est, siquidem sempiterna sit conuersio. Animi quidem no-
tionibus, & iis quæ in faciendo, & iis quæ in agendo consi-
stunt, certi sunt quidam propositi fines. Omnes enim alio
referuntur. Eæ autem quæ contemplationis cognitionisq;
sunt, rationibus eodem modo definiuntur. Ratio porro om-
nis, vel definitio est, vel demonstratio. Demonstrationes
verò & à principio ducuntur, & habent finem sibi quo-
dam modo propositum, vel ratiocinationem, vel conclusio-
nem. Quòd si minus terminantur, at certè non vicissim ad
principium redeunt, sed assumpto semper medio, & extre-
mo in rectum progrediuntur, cum rursus ad principiū con-
uersio reuertatur, definitiones porro omnes suo fine cōclusæ
sunt. Præterea si eadem conuersio sæpe eueniat, idem sæpe
intelligentia comprehendere oportebit. & animi perceptio
propius ad quietem & statum, quàm ad motum accedit,
quod de ratiocinatione iudicandum est eodem modo. Ne-
que verò beatum est id quidem quod non est facile, sed po-
tius violentum. Quòd si motus eius natura & essentia nō
est, contra naturam mouebitur. Atque etiam absurdum
est, eam cum corpore commertium habere, cū eius vinculis
atque etiā absurdum.

^B Hoc arguit qui mouet ita ut corpore
cum animo ut ab eo dany separari nō
possit putantur...

Quo enim pacto
fieri nō potest ut
sola & puncta
intelligantur quando
quidam res diuiduae
& illa cognosci nō
possunt: si vera sit
eius sententia ut
qui putantur res
similes tantum a si-
mili cognosci...

Omni quidem
notionibus
Mentis notiones
sunt duplices alic
eum ad actionem: alia
vero ad contempla-
tionem referuntur.
Ratio porro omnis
habet duobus rationibus
vera solidaque sci-
entia & parabitur
Definitiones enim
rei simplicis esse
nō cognoscitur: & nō
nō scitatione vero
propria affecto de
subiecto concluditur

Præterea si
eadem
Ita disputat Con-
uersio sæpe percur-
rit idem spatium:
at nō necesse
est, idem sæpe mel-
lignitatem & profunditatem
ergo animus nō est
conuersio...
Ad animi perceptio-
nem ea re dicuntur
7. lib. de natura
addo quod re videretur
te. & cognita nō
intelligitur quod dāmo
de quosdam...

Animum ~~sententiam~~ non posita

ARIST. DE NATURA

Secundum autem
aliquum
legimus quod
qui de anima
tamen negat
corpore quasi nulla
esset pro portio
inter animum et corpus...

solui non possit, idque prae~~terea~~ fugiendum est, siquidem me-
lius est menti non esse cum corpore, quemadmodum dici so-
let, & plerique censent. Est etiam causa incerta cali conuer-
sionis. Nam nec animi natura & essentia causa est conuer-
sionis, sed per aliud ita mouetur: nec corpus causa est, sed a-
nimus illi potius. Nec quia hoc modo melius, dicitur. Sice-
nim oporteret deum efficere, ut animus volueretur, propterea
quod ei melius sit moueri, quam quiescere, & hoc modo, quam
aliter moueri. Sed quoniam haec quaestio aliis locis commo-
dius tractatur eam hoc tempore praetermittamus. Illud autem
alienum & huic sententiae, & plurimis earum quae de ani-
mo ponuntur, accidit, quod coniungunt & collocant animum
in corpore, nec quam ob causam exponunt, nec quemadmo-
dum corpus affectum esse oporteat: quod necessarium vide-
tur esse. Vtriusque enim societas & coniunctio facit, ut a-
nimus agat, corpus accipiat atque patiatur, & hoc mouea-
tur, ille moueat, cum mutua ista affectio non temere in qui-
busvis reperiatur. At verò hi solū exponere conantur, quid-
nam sit animus, de corpore autem quod illius est domicilium
& receptaculum, nihil praeterea explicant, quasi verò fieri
possit ex Pythagoricis fabulis, ut quicuius animus in id corpus
quod occurrerit, immigret, cum in suo quicque genere per-
manere videatur. Similiter autem dicunt, ut si quis fabro-
rum artem in tibias ingredi asseueret: ut enim ars instru-
mentis, sic animus corpore uti debet.

Pythagorae
fabulis
Metempsychosin
animum transmigra-
tionem & corporum
in alia corpora
Pythagorae admissum
quoniam sententia
ne veritas
explicatur. Cap. 4.

Morte carum animam
semper quae prius
relicta

Ob hoc non in domibus
venimus habitationem
receptam
animam mutantur in
interiora terrarum et illuc
hinc bene hinc illuc
et quos labor occupat
artibus

Alia etiam de animo sententia tradita est, quae plerisque
illa quidem probabilis, nec minus quam ulla alia earum
quae commemoratae sunt, videtur, sed quae examinata, &
reprobata etiam est in communibus, & quae apud vulgum

per unum quem fecit humana
transit
In quo foras
illo...

Cap. 4. Arg.
Proposui hoc philosophis qui posuerunt
animum sententiam in corpore
tamen quodammodo reprobatur ad
philosophi disputationes
motu animae...

LIBER I.

10

fiunt, disputationibus. Nonnulli enim eū, harmoniam quandam esse tradunt. Etenim harmoniā temperationem compositionemque esse quandam contrariorum, & corpus constare ex contrariis. Atqui harmonia ratio est quaedā eorum quae confusa sunt, aut compositio, quorum neutrum esse animus ullo modo potest. Præterea harmonia non est mouere quod maximè omnes animo tribuunt. Aptius verò in valetudine, omninoque in virtutibus ad corpus pertinentibus harmonia, quā in animo dicitur. Quod facilius etiam animaduertetur, si quis alicui concentui animi affectiones, atq; munera attribuere conetur. Difficile enim est accommodare. Iam verò cū in duobus nomine harmonie uti soleamus, primum quidem ac maximè propriè in iis quæ motum & sitū habent, aptam magnitudinū compositionem, quando ita cōueniunt inter se, ut nihil eiusdem generis recipiant deinde verò eorum quæ inter se confusa permixtaq; sunt, proportionem, neutro certè modo cōsentaneum est animum harmonie nomine vocare. Nam partium corporis compositio facile reprehendi potest. Nam & partium multæ compositiones sunt, & multis modis constant. Cuius igitur, aut quomodo existimanda est mens esse cōpositio: vel pars ea in qua sensus est principiū, vel ea in qua insunt appetitus. Itēq; illud absurdum est, animū esse rationem modūq; temperationis. Neque. n. eādem habet rationē elemētorū permixtio qua caro, & qua os tēperatū est. Sic igitur fiet, ut multi sint animi etiā toto corpore cōfusi, siquidē omnia ex elementorū cōfusione constāt: & confusionis ratio, cōcentus atq; animus esse ponitur. Hoc etiā ab Empedocle, qui unūquodque eorū in ratione & proportionem quadam esse tradit, quæri potest

B ij

Stomachum harmoniam temperatam
Animum non esse
harmoniam docet
aliquot rationibus
Primum quia post
harmonia posterior
instrumentis animi
aut prius
corpore quodlibet
tangit instrumento
Quod quod animus
mouet & harmonia
vero non mouet...

ARIST. DE ANIMO

utrum animus sit proportio, an potius cū aliquid aliud sit, ipsis membris adueniat? Illud etiam, utrum amicitia cuiusvis permixtionis causa sit, an eius quæ ratione & proportionem constat? atq; hæc ipsa utrumne sit ipsa ratio, an aliquid à ratione seiunctum atque diuersum? Atque hæc quidem huiusmodi dubitationes habent. Quod si animus diuersus est à temperatione, quid tandem simul cum ratione carnis aliarumq; animalis partium tollitur? Præterea si non unaquæque partium animata est, & si non est animus compositionis ratio, quid est quod discedente animo intereat? Illud igitur perspicuum est ex iis quæ dicta sunt, fieri nō posse, ut animus sit concentus, & in orbem feratur: fieri autem potest, ut, quemadmodum dixi, & fortuitu, ac per aliud moueatur, & ipse moueat: veluti ut moueatur id in quo ipse inest, idque ab animo agitetur, alio autē modo moueri loco ipse nullo modo potest. Sed hoc minus alienū videbitur, si attendendo ad ea quæ sequuntur, in dubium reuoces, nunquid moueatur. Animum enim dicimus dolere, letari, confidere, timere, præterea irasci, sentire, atque intelligere, quæ omnia motus videtur esse, ex quo aliquis putabit eū moueri, quod non est necesse. Si enim etiam verissimè dolere, aut gaudere, aut intelligere motus sunt, eorumque unumquodque sit moueri: attamen illud moueri non in animo est, sed ab animo proficiscitur, ut irasci vel timere, eo quod hoc modo cor mouetur, intelligere verò, vel idem est, vel potius aliquid aliud. Horum autem partim eueniunt, cum cū aliqua loco mouentur, partim cū cōmutantur. Quæ aut sint, quoq; modo id fiat, non est huius disputationis. Animum aut irasci dicere, simile est, ut si quis eum texere, vel ædificare dicat

Quod si animus
proponitur probatur
et ratio quare
quod afficitur pro
habitu animi
temperations effe
usque corporis
Si aut nō sit
temperatio de
proportio corporis
quare subleu
et de. Voluto cor
poris animus
efficitur. Efficitur
et respondens
est id fieri quod
animus corpore
utatur temperat
mōdo de domato
et prout nō est
usque corpus. Gene
affectus et cōst
tutus effe. Ut y
et animus habitare
possit...

Animum aut
irasci
Hoc cōmune est
intelligendum de
affectibus et
mōdo de et corpo
ris, ut ergo nō
omne animus temperat
sed homines temperat
ita nō omne animus
irasci sed homines
irasci...

Rectius enim certè est non animum misereri, aut discere, aut cogitare, sed hominem animo dicere. Quod ita dictum velim, quasi non in illo ipse motus insit, sed quòd interdum ad eum usque perveniat, interdum ab eo proficiscatur, veluti sensus ab his vel illis rebus quæ obiiciuntur, recordatio autem ab illo ad motus aut status eos, qui in sensuum sedibus inhaerent, proficiscitur. Mens autem ipsa quæ substantia quadam est, aliunde advenire videtur, ac nò interire. Maxime enim ab eò marcore, qui in senectute viget, interiret. Nunc autem id contingit quod in sensuum sedibus. Si enim senex talem oculum reciperet, ita acriter ut iuuenis aspicere. Quocirca senectus euenit, non quod animus alio modo atque prius, affectus sit, sed quia corpus in quo habitat, quemadmodum in ebrietatibus sit, & morbis. Atque etiam intelligendi atque contemplandi vis marcessit illa quidem & extinguitur, dum aliquid intrinsecus interit, ipsa autem nihil patitur aut accipit. Nam cogitatio, amor, aut odium non sunt illius affectiones, sed eius quod illud habet, quatenus illud continet. Itaque mens cum corpus interiit, nec recordatur nec amat. Non enim hæc illius erant, sed totius concretionis quæ interiit. Mens verò diuinius quiddam est, patique non potest. Perspicuum igitur est, animum moueri non posse: qui si non mouetur omnino, profectò nec se ipse quidem mouet. Omnium autem quæ commemorata sunt, illud multo absurdissimum est, quod quidam tradunt, animum esse numerum seipsum mouentem. Absurda enim suscipere coguntur, primum ea quæ ex motu consequuntur, deinde quòd animum numerum esse ponunt. Quo enim pacto intelligi cogitarique potest unio quæ motus & numerus...

B iij

Mens aut ipsa

Solum mentis
Immortalis est
non de a corpore
separabilem quasi
tactis numeris vel
aliis facultatibus
de cuius corpore
commemoramus habere
de sua cuius corpore
interire ...

Ista probat, mon
tem non interire
et sensum facere
tab sentendi non
sensum respiratio
organum de instrumenti
corpore Organo
tu mente
in nullo videtur
organum corpore
Attamen negare non
pe summe mente
quodammodo eam
quodare, corpore in
quo animus tangit
domato languis
te...

Istaque mens cum
interdum in a maiore
et simile operatio
non diuinitas sunt
cum corpore et absque
corpore fieri non possunt
quod si in interempto
corpore etiam interire
aut...

animum esse
numerus

Cicero prima Tuscu
lana 5 ano opinio
non de diuinitati attribu
tum quasi Mebo

ARIST. DE ANIMO

*Præterea si
quid*

*Hic disputatur, & u
blata numeri unita
to relinquitur alia
numeri species
atque sublata una
s. to autem idem
animus remanet
ut per se ipsum in
plantis & in in
his animalibus gra
dum ad huc duntaxat*

atque quid

*Hic ratiocinatur
et puncta locum
occupant in seipsis
et sunt anima
in eodem corpore
duntaxat infantes aut
qua possunt fun
merabilia puncta
quod est ab intellectu
numm...*

ueatur, & à quo, & quemadmodum, cum & partibus ca-
reat, & diuersa non sit? Si enim cā vim habeat ut & mo-
uere, & moueri possit, diuersa sit necesse est: præterea cum
ipsi tradant, lineam quæ mota sit, planam figuram efficere,
punctum verò lineam, unionum etiam motus erunt lineæ,
punctum enim unio est quæ situm habet, animi autem nu-
merus & alicubi iā est, & situs est. Præterea si quis ex nu-
mero numerum aut unionē detrahat, alius numerus relin-
quitur. Ea autem quæ ex terra gignuntur, ut pleraque ani-
malia cum diuisa sunt, viuunt, eiusdemque speciei animum
habere videntur. Videbitur etiam nihil interesse, unionē
ne dicamus, an parua corpuscula. Etenim si ex Democriti
sphæculis puncta fiant, atque solum maneat quantitas, erit
aliquid in quaque, quod moueat, & aliquid quod moue-
atur, quemadmodum in magnitudine. Neque enim quia
magnitudine differant, aut paruitate, id quod dictum est
accidit, sed quia quantum est. Itaque necesse est aliquid esse,
quod uniones mouent. Quod si animus est in animali id
quod mouet, in numero etiam erit, ex quo efficitur, non ani-
mum esse id quod moueat & moueatur, sed id modo quod
moueat. Hæc autem unio quoniam modo potest esse? Diffe-
rat enim ab aliis necesse est. Puncti autem monadici, id est
quod per se & ab omni materia seperatum spectatur, quæ
tandem præter situm potest esse distinctio? Si igitur diuersa
sunt uniones & puncta quæ in corpore insunt, in eodem be-
atque illæ uniones erunt. Locum enim puncti corporis quæ
quæ unio anime obtinebit. Atqui quid prohibet esse in eo-
dem, ut duo sic innumerabilia? Præsertim cum quorum lo-
cus non est diuiduus, nec ipsa diuidua sint. Sin puncta ea

quæ sunt in corpore sint, numerus is qui animi est: aut si animus numerus est ex punctis, quæ sunt in corpore, constans: cur non omnia corpora animo prædita sunt? puncta enim, eaque innumerabilia videntur esse in omnibus, Iam verò quo tandem modo separari à corporibus possunt puncta, siquidem lineæ in puncta minimè diuidantur?

Sic autem fit, ut quemadmodum diximus, partim idem dicant quod ij qui animū ipsum corpus esse ex minutis partibus constans ponūt, partim ut ad eos propriè hoc absurdū pertineat, ita ab animo corpus moueri, ut Democritus dicebat. Si enim est animus in omnibus quæ sentiant, necesse est in eodem duo esse corpora, si animus quoddam corpus, qui verò numerum dicunt, multa puncta in uno puncto esse, aut certè in omni corpore esse animum, nisi numerus aliquis adueniat diuersus atque distinctus ab iis punctis quæ sunt in corpore, fateri coguntur & corpus quod sit animal à numero moueri, quemadmodum de Democrito diximus, quia se ipse moueat. Quid enim interest, sphas paruas dicas, an magnas vniones, aut omnino vniones mouere? Vtroque enim modo necesse est mouere animal hoc ipso, quod ipse moueantur. Eos igitur qui motū atque numerū coniungunt, & hæc, & pleraque alia eiusdē generis absurda cōsequuntur. Non enim solum hæc animi definitio esse non potest, sed etiā accidens, Quod perspicuum erit, si quis ex hac definitione conetur affectiones & opera animi explicare, ut cogitationes, sēsa, voluptates, dolores, ceteraque generis eiusdem quemadmodum antè diximus, ne diuinare quidem ex ista definitione facilè sit. Cū autem tria genera tradita sint, quibus animum definiant, aliūque eum definierint

Cap. 5. Argumentū

Quæ sunt & hoc
hunc caput. In
quod docet animū
non esse eodem mo
do corpus quod
putarum veteres
In pōtuerunt non
oportet animum
constare ex atomis
tūc ut res possit
cognoscere...

ut Democritus
dicebat
Democritus puta
m animum constare
ex pōtuerunt non
oportet animum
constare ex atomis
tūc ut res possit
cognoscere...

ARISTO. DE ANIMO

id esse, quod maxima *vi* mouendi sit præditum, quod se ipse moueat, nonnulli *verò* corpus ex minimis partibus constans, aut id quod nihil magis sit expers corporis, quæ duas quas quæstiones repugnantiasque contineant, ferè exposuimus. Reliquum est, *ut* consideremus, quemadmodum illud dicatur eum ex elementis constare. Sunt enim in ea sententia ob eam causam, *ut* ipse animus & omnium naturarum sensum habeat, & *quancumque* rem scientia comprehendat. Quæ ex sententia multa etiam absurda sequi necesse est. Ponunt enim rem *similem* simili cognosci, non aliter ac si animum res ipsas esse ponerent, cum non hæc sola sint, multæque aliæ res stare *videantur*, aut potius numero infinita sint ea, quæ ex iis constant. Sint sanè res, ex quibus quæque constant, animo cognitaæ atque sensu perceptæ: illius autè quod ex his concretum est, notitiam atque sensum quotandè habebit? ut quid sit Deus, ut homo, vel caro, vel os. Quod de unoquoque aliorum quæ concreta sunt, sentiendum est eodem modo. Non enim unaquæque res quouis modo ex elementis constat, sed *quadam* ratione atque compositione, quemadmodum etiam Empedocles de osse ait.

terra duas partes offina y offa mudo
y q̄a to liron e offa

Sorte duas terra ex octo iustissima partes

Aeris & lymphæ vastis complexibus haq̃sit

Quatuor ex igne: hinc fuit albis ossibus ortus.

Nihil igitur eos adiuvat quod tradunt, elementa in ani-
mo esse, nisi etiam rationes insint, atque compositio. No-
scet enim unumquodque sibi simile, os verò vel hominem
non noscet, nisi hac ipsa inerunt. Quod quidem in iis esse,
quæ fieri non possunt, nihil attinet docere. Cui enim in du-

Thelgumy of
62

Imp docet omni
ondu quae est an
mmy ad stat ex
clemente vlt de
monte postu
cognoscere vnde
primus quidem
illud mō modum
sequitur Nampe
animus non poss
cognoscere quia
ex deo nō consta
atque absurdum
est animus nō
posse deum
cognoscere ...

Goede d'nae
Lora

Empedocles
dicebat quod
constaret ex quatuor
elementis et aerem
et ignem et aquam
et terram quibus
elementis aerem
et aquam unam
ignem autem quatuor

LIBER I.

13

bium veniat, sitne in animo lapis, aut homo, itemque bonum & non bonum? Quod etiam in cæteris contingit. Præterea cū id quod est, multis modis dicatur (significat enim res singulas quæ sunt in substantiis, & quantitatē, & qualitatem, aut etiam aliquam aliam earum categoriarū quæ expositæ sunt) utrum ex omnibus animus constabit, necne? At communia elementa non videntur esse omnium. An ex iis tantummodo, quæ ad substantiam pertinent? Quis igitur nouit unumquodque cæterorum? An ipsi dicent uniuscuiusque generis elementa esse, principiāque propria ex quibus animus constet? Erit igitur & quantitas, & qualitas, & essentia: at fieri non potest, ut ex quantitatis elementis substantia sit, non quantitas. Atque ij quidem, qui ex omnibus animum constare tradunt, & hæc & alia eiusdem generis absurda suscipere coguntur. Absurdum autem est etiā id quod asseuerant, rem similem à simili nihil pati posse, & similem rem similis sensum habere, similemque à simili cognosci, cū sensu percipere, cognoscere atque intelligere. pati aliquid moueri que ponant. Multas quidem dubitationes, atque absurda continere id quod aiunt, quemadmodum Empedocles, omnia corporeis elementis cognosci, atque re simili, id declarat quod modò dictum est. Omnia enim quæ insunt in animantium corporibus & omnino atque absolute naturam terræ imitantur, ut ossa, nerui, pili, cum nullius rei sensum habeant, ne similitum quidē sui habent, quod tamen necesse esset, præterea uniuscuiusque principij ignoratio maior quàm cognitio erit: præsertim cum, ut ponamus unamquamque rem scientia aliquid comprehendere, tamen plura ignoratura sit: scilicet aliorum generum

Præterea cum
id
Empedocles
sententia sequitur
aliquid incommodum
nempe animum
tantum substantiæ
posse cognoscere
Sunt & alia
accidit ut cognoscatur

De Empedocle & Animo

Cum dicitur in
simplici Animo
sequitur. Cum
non possit res cog
noscere. Et Emp
docet sententia
quod est absurdum.

quod non Elementum

Et cum in sepe
arbit. apparet
elementum ut pu
mode celo et
primo Motum.

Secundum etiam quatuor

Hic disputat si
animus constituitur
elementis aut ali
quid quod ipse ele
menta continet

et coniungat atque
mota potest esse
Nam illud videtur
idem cum motu
tib aut ab elemen
tis ducitur. Atque
non potest esse

Idem quod elementa
vix obtinere mate
riae omne est

continetur non continetur
re Motus ducitur
quia sequitur
aliquid esse motum
et perstantibus aut
quod est absurdum...

Motus est

Primum est repro
batum qui animus
nihilum facultate
mouendi Nam ex
co efficeretur oia
et per se praedita sunt

ARIST. DE ANIMO

omnia. Et Empedocles Deum indoctissimum atque ignari
simum cogitat concedere. Solus enim elementum vnum con
tentionis non habebit cognitum, cum sit notum mortalibus
omnibus. Vnumquodque enim ex omnibus constat. Sed cur
non omnia quae sunt, plane animum habent, cum nihil sit
in rerum natura quod non aut elementum sit aut ex ele
mento uno, pluribusve, aut omnibus? Nam aut alicuius

rei, aut aliquarum, aut omnium notitia et scientia animo
comprehendatur necesse est. Illud etiam quari potest, quid
sit tandem, quod haec ipsa vnum efficiat, cum elementa
materia locum obtinere videantur. Quod enim aliquid

continet, in eo principatum esse constat oportere. Animo
autem aliquid melius esse, etque praesse non potest: mente
vero etiam minus potest. Ratio enim hanc vult antiquio
rem esse, imperareque natura, cum isti elementa omnium

quae sunt in rerum natura, prima et antiquissima esse po
nant. Sed omnes et ij qui animum ex elementis esse tra
dunt, propterea quod ipse res omnes scientia comprehendat,
sensuque percipiat, et ij qui eum dicunt esse id quod ma
xima mouendi vi sit praeditum, non de omni animo loquun
tur. Neque enim omnia quae sensum habent, mouentur,

quippe cum quaedam animalia esse constet, quae in loco per
maneant. Atqui animus hoc vno mouendi genere anima
lia mouere videtur. Quod etiam de iis iudicandum est,

qui mentem et partem eam in qua sensus est sedes ex ele
mentis fabricantur. Constat enim et ea quae ex terra e
duntur, viuere, cum nec loco mouere se possint, nec sen
sum habeant, et multa esse animalia quae ratione non

sint praedita. Quod si quis haec ipsa concedere velit, ponat
Moueri eam quod praesens est de
plantis et zoophitis animalibus.

que mentem quandam esse animi partem, itémque illud in quo est principium sentiendi, is ne tum quidem omnino de toto animi genere, nec de omni, aut uno animo disputabit. Quod etiam Orpheo in versibus vsuuenit. Ait enim animum ex vniuersitate introiisse per respirationem, cum impulsu ventorum moueretur. Hoc autem iis rebus quæ ex terra oriuntur, conuenire non potest, nec quibusdam animantibus, siquidem non omnia respirant. Si verò qui in ea sententia fuerunt, hoc ignorarunt, si animum oporteat ex elementis constare, non oportere ex omnibus. Altera enim repugnantia pars sola per se potest & se ipsa, & contrarium internoscere. Etenim eo ex quod rectum est & ipsum, & id quod inflexum cognoscimus. Index enim vtriusque est ipsa regula. Quod autem inflexum est, nec sui, nec recti est interpret. Nonnulli etiam in vniuerso eum confusum esse tradunt. Hinc fortasse Thales omnia deorum plena esse existimauit. Quod quibusdam questionibus inuolutum est. Cur enim animus, si in aere sit & in igne, non faciat animalia, in mistis autem facit, cum præsertim in his præstantior esse videatur? Nam hoc etiam queri potest, quamobrè animus is qui est in aere, eo sit melior & magis æternus, qui est in animantibus. Virinque autem & error incidit & quiddam absurdum. Nam & asserere animal esse ignem aut aera, magnus est error, & negare animalia esse, cum insit animus, absurdum. Animum autem in his inesse, existimasse videntur, propterea quod totum & eius partes eiusdem sint speciei. Sic fiet, ut animum & partes eiusdem speciei cogantur dicere, si animalia animata eò fiant, quod aliqua aeris continentis pars.

*Ad hoc respondere potuissent alij
animi quæ mundi nobiliora esse
aeris quæ videtur in vniuersis
aerantibus...*

*An enim ani-
mum repræ-
sentatur quod su-
perius animi esse
aerem spiritus suum
et alij et alij
non oia respicere
et animi habent:*

Si vero gni

*Quia contrarium
et contrario cog-
noscitur posse et
videtur quod habet
in rationem ha-
beret sicut erat
dictum. Animum
constare ex duobus
elementis contra-
riis quia cognitio
vniuersi non deducit
ad cognitionem aëris
et ignis et ignis
videtur esse
per se ob id quod
vniuersi reprobendi-
tur...*

in vniuerso enim

*Et ad melius intelli-
gitur de ipsa anima
prima hoc de ipsa
prima intelligentia
et vniuersi et
mundum conferat*

Mam hoc

*Ad hoc respondere potuissent alij
animi quæ mundi nobiliora esse
aeris quæ videtur in vniuersis
aerantibus...*

ARIST. DE ANIMO

in animantibus recipiatur. Si verò aer circumfusus & dissipatus sui similis sit, & animus dissimilis, certè aliquid eius inerit, & aliquid nō inerit. Eum igitur necesse est vel sui simile esse, aut nō inesse in quauis parte vniuersitatis. Quare ex iis quæ dicta sunt, perspicuum est, animum nō eo ipso notitias rerum comprehendere, quòd ex elementis constet, nec verum esse eum moueri. Quoniam autem cognitio animi propria est, & sensa & opinio, ac præterea appetitus, & deliberationes, omninoque cupiditates eum attingunt, ab animoque hoc habeant animantia, ut loco moueatur, ac præterea ut augeantur, & ad suum quodque magnitudinis molisque statum perueniant ac senescant, querat aliquis, utrum toti animo unumquodque horum cōueniat, totoque animo intelligamus & sentiamus, ceteraque omnia & faciamus & patiamur ipsi, an partes alias alia attingant? Et vita ipsa utrum in aliquo horum insit, an in pluribus, an etiam in omnibus. Nonnulli quidem eum in partes diuidunt, cuique alia intelligere, alia appetere dicunt. Quid tandem est quod animum contineat, si ex partibus constet? Non enim quidem certè corpus. Videtur enim contra potius corpus ab animo contineri. Itaque cum ex corpore exiit, corpus extinguitur, carieque consumitur. Si igitur aliquid aliud vnum ipsum efficit, id profectò animus erit maximè. In quo querendum etiam erit, sitne illud vnum ac simplex, an multis partibus cōstet? Si enim vnum est ac simplex, cur nō etiam animus statim erit? Sin partibus constet rursus querendum erit, quidnam illud contineat? Eademque ratione sine ullo modo ac sine quaeretur. Illud etiā quaeri poterit, de eius partibus, quam tandem vim vnaqueque habeat in corpore. Si

quæstiones
Aligrolo operatione
de operationibus &
facultatibus ac
prima est utrum
nobis vnicuique su
animus & in quo
tunc multas sunt
facultates sed
respondendum ut
nobis vnicuique esse
animi esse sit
partia de essen
tia sed facultati
bus simpliciter
multipliciter

Flagne cum
ex
hinc rei causa
est quod animus
corpus eo continuo
et conuenit...

Multis partibus
constat
Negando respon
dendum est nisi
placeat facie
tatem ac partem
improprie appellare...

Idem etiam quaeri
Quærit utrum singu
la ac facultates
singula a corpore
sint aut per pondant
sed in quaestione
Negationem respo
ndendum quod ut docet

cap. 1. sequentibus ab eo animus
nullum est. Quod corpus actus est...

Nec absurdum
est

enim totus animus totum corpus continet, decet etiam ab
 unaquaque parte aliquid corporis contineri. Quod videtur
 in iis esse, quæ fieri non possunt. Quam enim partem, quo-
 re modo mens contineat, difficile est etiam fingere. Quine-
 tiam constat ea quæ ex terra gignuntur, cum diuisa sunt,
 viuere quadamque animalia ex iis quæ insecta vocantur,
 quod in eis animus eiusdem speciei insit, et si non idem nu-
 mero. Itaque utraque pars sensum habet, locoque ad quod-
 dam tempus mouetur. Nec absurdum est, si in eo non perse-
 uerent, propterea quod instrumenta non habent, ut natu-
 ram suam conseruent atque tueantur. Sed tamen in utrâ-
 que parte omnes animi partes insunt, quæ & inter se eius-
 dem speciei sunt, & eiusdem cuius totus: inter se quidem,
 quod non sint alia ab aliis separabiles, eiusdem cuius totus
 animus, quod diuisus sit. Atque etiam principium id quod
 in iis, quæ terra ex se fundit reperitur, animus quidem vi-
 detur esse, quandoquidem hoc vnum commune habent &
 animantia, & ea quæ ex terra oriuntur, atque hoc quidem
 a sentiendi fonte ac principio separatur, sed sine eo nihil
 sensum habet. ~~###~~

Tacta quidam
 objectioni occurrat
 Cum in insecta
 anima diuisa diu
 non viuunt de ob
 aliquo dicitur po
 tuerit dari
 partes separatur
 de diuisa ad
 esse animas: respo
 det quodam Cum
 san cur diu non
 viuunt de ob
 esse instrumentorum
 ad vitam retinenda
 necessaria...

Libri primi finis.

Argumentum secundi libri

Refutatur libro superiori dictum de anima sententia de anima
 sententia de anima atque hoc secundo libro primus animus dupliciter
 definitionibus proponitur, duas per se effectus: alteram quæ ex causa
 ducitur deinde a sentiendi facultate sine vegetandi naturam
 explicat. per primo sentiendi facultatis munera atque officia
 exponit. De quibus aperte hanc colligere curat corpus
 anima per se et a se claudia. Ceterum quod situct
 ad animus humanus non consideratur a physico nisi quate-
 nus est forma physica et naturalis. Quæ cum a corpore
 a corpore separati contemplatio et cognitio ad primus
 philosophum et theologum pertinet. Cum enim non est
 amplius forma physica sed metaphysica. Ceterum nec
 in occultati ordine accommodato de anima differt
 tempore progrediendo ab obiectis ad actiones ab actionibus
 ad facultates et ad substantiam. ordo sequi
 de contrariis. Afflictione

ARISTOTELIS

DE ANIMO. LIB. II.

Tque ea quidem quæ a priscis de animo tradita sunt, hætenus. Nunc quasi ab initio reuertamur, ut exponamus quid animus sit, quæq; eius latissimè patens definitio. Est quidem unum certum, rerum quæ sunt genus, essentia, cuius pars quedam ut materia est, id quod per se rei cuiusdam singule naturam non habet: altera forma & species, ex qua iam res singule dicuntur: tertia id quod ex his constat. Est autem materia potestas, species actus & perfectio, sique duobus modis dicuntur, quorum unus scientiæ & habitus locum tenet, alter cognitionis & contemplationis. Essentia autem & natura videntur esse corpora maxime, & que naturalia. Hæc enim ceterorum sunt principia. Eorum autem quæ naturalia sunt, partim vitam habent, partim non habent. Vitam autem animus & alimentum, quod per se capitur, & accessionem & decessionem. Ita omne corpus a natura ortum & originem ducens, quod vitæ est particeps, essentia est, ut compositum quippiam. Quoniam autem corpus eiusmodi est, vitæ enim est particeps, certè corpus animus non est, præsertim cum non sit corpus in iis, quæ de re subiecta & proposita dicantur, sed potius subest, ut materia. Animus igitur natura & essentia sit necesse est, quasi species ac forma corporis naturalis, quod in se vitæ facultate contineat. Quoniam autem corpus naturalis, alia vitæ est particeps, animus igitur non sit corpus in iis, quæ de re subiecta & proposita dicantur, sed potius subest, ut materia. Animus igitur natura & essentia sit necesse est, quasi species ac forma corporis naturalis, quod in se vitæ facultate contineat.

Argumentum primi capituli
Imprimis quasdam adhibere demonstrationes ad manifestandam ad definitionem
unde docet quod corpus animus sit prima analogia de
perfectio...
Gemma hæc omnis septuagesima
sed accedens potestatem
tasse ut indicaret animus
substantiam non accedens
ut materia est
Materia quatenus talis est potestatem est substantia ut arist. cap. 3.
6. libri prima philosophia...
Ex qua rati
Cum materia
Cap. 1.
distinctione
sed forma propria et essentia
hæc. Deinde forma
est per se quæ res actus
est. Dicitur...
hæc que duobus
Compositum quod per se rei cuiusdam singule naturam non habet: altera forma & species, ex qua iam res singule dicuntur: tertia id quod ex his constat. Est autem materia potestas, species actus & perfectio, sique duobus modis dicuntur, quorum unus scientiæ & habitus locum tenet, alter cognitionis & contemplationis. Essentia autem & natura videntur esse corpora maxime, & que naturalia. Hæc enim ceterorum sunt principia. Eorum autem quæ naturalia sunt, partim vitam habent, partim non habent. Vitam autem animus & alimentum, quod per se capitur, & accessionem & decessionem. Ita omne corpus a natura ortum & originem ducens, quod vitæ est particeps, essentia est, ut compositum quippiam. Quoniam autem corpus eiusmodi est, vitæ enim est particeps, certè corpus animus non est, præsertim cum non sit corpus in iis, quæ de re subiecta & proposita dicantur, sed potius subest, ut materia. Animus igitur natura & essentia sit necesse est, quasi species ac forma corporis naturalis, quod in se vitæ facultate contineat. Quoniam autem corpus naturalis, alia vitæ est particeps, animus igitur non sit corpus in iis, quæ de re subiecta & proposita dicantur, sed potius subest, ut materia. Animus igitur natura & essentia sit necesse est, quasi species ac forma corporis naturalis, quod in se vitæ facultate contineat.

ita docet animus non esse corpus. Corpus habet ut materia immutabilis
ut forma. Ego animus non est corpus. quod in se vita...

LIBER. II.

tem huiusmodi essentia perfectio est, sit ut huius vel illius
corporis sit perfectio. Quæ cum duobus modis dicatur, & ut
scientia, & ut consideratio, certe animus est ut habitus &
scientia. Cum enim animus in corpore inest, somnus & vi-
gilia vigent, quorum vigilia considerationi, somnus habi-
tui, cuius nullus est usus, & qui ad opus nō redigitur, simili-
tudine respondet. Et scientia quidem in eodem homine ori-
go est antiquior. Ita animus est prima corporis naturalis
quod vita est particeps, perfectio. Corpus autem eiusmodi
est, cuius partes sunt, veluti instrumenta ad exequenda mu-
nera vitæ. partes autem eorum etiam quæ gignuntur è terra
instrumenta sunt quedā, quāvis simplicia maxime sint ut
folium, involucri fructus est operculum, ipsum autem in-
volucri fructum obducit, fibra autem & radices oris lo-
cum obtinent. Vtrunque enim alimentum ad se trahit.
Quod si quid in omni animo quod sit commune, dicendum
est, erit prima corporis naturalis, quod instrumenti vim ha-
beat, perfectio & absolutio. Itaque non est illud exquiren-
dum, sintne unum animus & corpus, quemadmodum ne
illud quidem, sintne unum cera & figura in ea facta, nec
uno nomine, an uniuscuiusque materia, & id cuius ma-
teria est. Vnum enim & id quod est, quoniam multis modis
dicuntur, quod proprie dicitur, perfectio est. Atque de
toto quidem animi genere, quid sit, dictum est. Est enim
essentia, ut forma & ratio ipsius rei. Hoc autem est, quod
intelligitur, cum docetur oratione quid sit esse tale quod-
dam corpus. ut si quod instrumentū corpus esset naturale,
veluti securis. Hoc enim quod contineretur oratione do-
cente quid sit securis, natura eius & animus esset, quippe
ut si docetur oratione quid sit esse tale quod-
dam corpus, ut si quod instrumentū corpus esset naturale,
veluti securis. Hoc enim quod contineretur oratione do-
cente quid sit securis, natura eius & animus esset, quippe

16
In virtutem huiusmodi
potestatem vitam habet
ut potestatem intelli-
gere & de omnibus rebus
notitiam quæ sit in
semine. Id propriam
quælibet actionem
aptum & idoneum se
prebet ad recipiendas
vite functiones quæ
animus in se operatur
Certe animus est
quia animus est prime
actus & dicitur habitus
scientie similis est
actibus vero ab eis prope-
ta contemplationis &
actionis scientie similis
est dicitur...
Sommus habitus...
Quemadmodum enim fieri
potest ut qui habitus est
potest sit otiosus &
sommus ipsi habitus
inhibet agere. Ita dicitur
in somno sapientia
sensu obnoxia &
inhibet agere, quam ob
causam somnus habi-
tus est similis dicitur...
Sommus nullus
hoc est intelligendum
habitu rationis scilicet
est eorum quorum in
sommus nullus est
nullaque actio alibi
enim dicitur fieri
ita in ipso somno potest
innum pro munere &
officium fungitur ut
docet caput ultimo
dicitur...
Et sciencie quid
est dicitur quod
sommus habitus est prior
actione & ipso habitu
promanens...
Ita animus est
hæc prior ac desumptio
est actus dicitur est
enim modi. Prima autem
actio sit actus primi
corporis. Naturalis
organici potestatem vitam
habentis, & quæ somni
non gignit actus con-
stantis & omnibus
rebus aliis animatis...
Voluntati instrumenta
quæ in se sunt ac variæ
sunt & dicitur fieri
tatis & in actibus
quibus instrumenta

ARIST. DE ANIMO

cum hac seuincta & separata, non iam securis esset, nisi no-
mine tenus, cum nunc reuera securis sit. Non enim talis cor

De Mud gnd em
V como falo cooza omne at
a facultade comuna de
oponib et prome a cooza no
oponib et omne qnd na em
po miora et suadiz e
Diplome at facultades cooza
alias a cooza n oporabib
eet met esta cooza
te suas adobies e e e no

actione communicat per
 foras actio quare et si
 animus quidem est in cor
 pore non potest intelligere
 me futurum et certa
 aliqua pars
 tangam instrumentis ut
 videtur et hoc tu me
 habes et est intelligere
 corporalis non dicitur, quia
 non fit per actum a se
 quod corpus non ex organo
 quomodo auditio
 dicitur fieri et auditio
 instrumentis et oculis
 sed illud perspicuum
 et propter platonem videtur
 quod dicitur qui putant
 animam ita esse in cor
 pore ut nauta est in
 nauigio, quomodo modum
 animi non ita habet
 nauta habet nauem et
 pro ut claudet ipsi na
 uigio frontibus ita ani
 mus non ita habet
 cor corpori ut ipsi corpo
 ri ois alligatus et
 frontibus dicitur sed si
 est nauta quare
 nautam nauigium ita
 animus corpus per
 se ac si corpus tantum
 in domicilio in quo
 animus vult instrumentis
 suis mundum et opera
 re per se
 et aptum secundum
 dicitur in definitionem
 quae prioris sit causa
 tractat de finibus ani
 mi a se modo videtur
 per facultates et
 ostendit intelligentiam
 et loco monendi quod
 hic habet quidem facultates
 cum accidit et
 videtur in essentiam et
 firmant sed loco
 essentiae adhibeantur...
 in rebus dubijs
 admodum in disputative
 et progrediantur et
 ardent nobis nobis et
 bus ad res naturae
 morales
 Nunc quidem quasi
 de hinc deum et
 sapientiam et
 quidem et signat

ARIST. DE ANIMO

animalia vocemus, nec ea solum vivere dicamus. Sensuum autem tactus primus in omnibus viget, & quemadmodum vis alendi à tactu ceterisque sensibus separari potest: sic tactus à ceteris sensibus. Alendi autem vim eam partem animi vocamus, qua etiam participant ea qua gignuntur & terra. Omnes verò animantes sensus tangendi participes sunt: quorum utrumque cur euenerit, post differemus. Nunc hoc tantum dicatur, animum principium esse horum omnium, hisque definiri, vi alendi, sentiendi, ratiocinandi, atque motu. Quod si quaeratur, utrum unumquodque horum sit animus, an pars animi, & si pars, an ita pars, ut cogitatione ac ratione solum, aut etiam loco secerni possit, de nonnullis quidem non est difficile respondere, de aliis questio est. Vt enim animaduerti licet eorum qua terra ex se gignit, nonnulla cum auulsa sunt, aliàque ab alijs separata vivere, quasi in eis sit animus, re ipsa unus in quoque, cum plures esse possint: sic in alijs animi distinctionibus consue- nire cernimus in ijs bestiis quae incisuris quibusdam con- stant, cum in partes diuiduntur. Etenim sensu unaquaque pars utitur, & loco mouetur. Si verò sensum habet, visio- nem etiam & cupiditatem, quandoquidem ubi sensus est, ibi etiam dolor & voluptas consequuntur. Quae ubicunque sunt, necessariò etiam appetitus. Sed de mente vique con- templandi, nondum hoc constat, animique genus illud vi- detur esse, idque unum separari potest quemadmodum id quod sempiternum est ab eo quod interit. Ex quibus intel- ligitur, ceteras animi partes non esse separabiles, quoadmo- dum nonnulli sentiunt. Ratione autem & natura sua non est dubium, quin sint diuersa, quandoquidem alia habetur

400 et utraque plantam videtur dicens qui dicit plantam selectari a cunctis
 et communem autem affandi. Verum contrarium quod fieri non potest sine
 appellatione videtur. Ergo de his plantis naturalibus facienda
 hinc videtur et in his affandi. **LIBER III.** 18 si appetit in plantis

turam & essentiam vis sentiendi, aliam opinandi, quem-
 admodum aliud est sensu percipere, aliud opinari, quod item
 in aliis quae dicta sunt, contingit. Atque etiam in nonnul-
 lis animantibus haec insunt omnia, in quibusdam nonnulla
 in aliis unum modo reperitur, id quod animalium genera
 distinxit: cuius causa quae sit, post considerandum erit. Quod
 item contingit in sensibus. In aliis enim omnes sunt in
 quibusdam aliqui, in nonnullis unus tactus, qui est maxime
 necessarius. Duobus quidem modis id quo vivimus & sen-
 timus dicitur, quemadmodum duplex est id quo scire di-
 cimus, quorum unum scientiam vocamus, animam alte-
 rum, utroque enim horum scire dicimur. Eademque est ra-
 tio eius quo valeamus, quorum unum valetudo dicitur, al-
 terum pars est quaedam corporis, vel etiam totum. Horum
 porro scientia & valetudo, forma & species quaedam est ac
 ratio, & vis eorum quae recipiunt, illa eius partis in qua scien-
 tia imprimitur, haec illius in qua sedes est valetudinis. In
 eo enim quod accipit ac bene affectum est vis eorum quae a-
 liquid efficere possunt, inesse videtur. Quod si animus id est
 quo primum & vivimus, & sentimus, & ratiocina-
 mur: profecto ut forma quaedam & species sit necesse est,
 non ut materia, idque quod subest. Cum enim tria natu-
 rarum genera sint, quemadmodum diximus, quorum u-
 num forma est ac species, alterum materia, tertium quod ex
 his duobus iunctum est: eorum materia vis est ac potestas,
 species actus & perfectio. Quoniamque id quod ex utro-
 que constat, animatum est, non est corpus animi perfectio,
 sed animus certi cuiusdam corporis. Ob eamque causam
 recte sentiunt ij quibus animus nec sine corpore esse, nec

ARIST. DE ANIMO

Facultates autem animi quæ expositæ sunt, in nonnul-
lis uniuersæ, ut diximus, insunt, in aliis aliquæ, in quibus-
dam una tantummodo. Facultates verò diximus vim a-
lendi, sentiendi, appetendi, mouendi loco, ac ratiocinandi,
quarum alendi vis in iis sola reperitur, quæ terra gignit in
aliis & hæc, & sentiendi. Si verò sentiendi vis, & appe-
tendi. Appetitus enim nomine continetur, cupiditas, ira,
& voluntas. In omnibus autem animantibus, ex sensibus
tactus unus inest. Cui verò sensus inest, ei etiam voluptas
& dolor, idque quod voluptatem affert, & quod dolorem
quæ omnia quibus conueniunt, in ea etiam cupiditas cadit.
Hec enim quædam est eius quod voluptatem parit, appeti-
tio. Præterea cibi ac pastus sensum habent, quoniam tactus
cibi sensus est. Rebus enim aridis, humidis, calidis ac frigi-
dis animalia omnia vescuntur, quarum sensus est tactus,
ceterarum non est, nisi improprie. Nihil enim pastum so-
nus adiunat, nec color aut odor. Nam sapor aliquid est eo-
rum quæ sub tactum cadunt. Sunt autem fames & sitis
appetitus, quorum fames quidem appetitus est rerum calidi-
orum, sitis est appetitus rerum frigidarum.

ut conclusio p[ro]p[ri]a et definitio
non p[ro]p[ri]a. Unde q[uod]d[ic]it[ur] eff[ic]i
p[er] p[ri]ncip[ia] s[ed] s[ub]a[ct]a ut forma
p[er] v[er]ba p[ri]ncip[ia]l[ia] c[on]f[er]at[ur] et
alterum v[er]b[um] et materia quales
p[er] natura[les] organum et p[ro]p[ri]a
et talitas v[er]ba functione quales
p[er] p[ri]ncip[ia]l[ia] et materia quales
et talitas v[er]ba functione quales
et talitas v[er]ba functione quales

ARIST. DE ANIMO

animi, quæ ad alendum pertinet, ea quæ est sensus, esse nullo modo potest, cum ea quæ alêdo munus suum exequitur, in iis quæ ex terra oriuntur, ab ea quæ sensus est particeps, separetur. Rursus sine tangendi sensu nullus alius extare potest, cum tactus sine aliis adsit. Pleraque enim animalia nec aspectum habent, nec auditum, nec plane sensum ullum, odoris. Eorum etiam quæ sensum habent, in aliis vis movendi loco inest, in aliis non inest, postrema verò atque in paucissimis pars cõsiliij atque rationis particeps inest. Ex mortalibus enim, quibus tributum est consilium, iis etiam cetera tributa sunt omnia. Quibus verò quodque illorum datum est, non in iis omnibus consilium reperitur, sed aliis nevis ea quidem in qua visa imprimuntur, data est, alia hanc unam viuenti ducem habent. De mente autem ea cuius omne opus in contemplando est, differere, non est huius disputationis. Perspicuum est igitur, definitionem quæ cuique horum

statuetur, animi quoque aptissimam futuram. Si quis autem de his rectè disputaturus est, eum necesse est, quid quodque horum sit, sumere, quod ei in iis quæ coherent, faciendum erit eodem modo. Quod si vis et natura cuiusque eorum exponenda est, ut quid sit ea pars, quæ est mentis atque rationis, aut ea quæ sensus est particeps, aut ea denique quæ ad alendum pertinet: primum dicendum erit, quid sit mere aliquid comprehendere, quid sensu percipere: priores enim sunt ratione facultatibus functiones atque actiones. Quod si ita est, hisque antecedere debet rerum obiectarum cognitio, ob eandem causam prius illa explicanda erunt, quo in genere sunt cibus, et res quæ sensum ac mentem mouerit. Ita primum de alimento et procreatione dicendum erit, quandoquidem

Appetendi

Cap. 3. sup. no memini hunc facultatis boni cap tam omnimodum illic dicitur gradus distinctus costituitur facile appropinquatur nec appetitum habent, nec auditum, nec plane sensum ullum, odoris. Eorum etiam quæ sensum habent, in aliis vis movendi loco inest, in aliis non inest, postrema verò atque in paucissimis pars cõsiliij atque rationis particeps inest. Ex mortalibus enim, quibus tributum est consilium, iis etiam cetera tributa sunt omnia. Quibus verò quodque illorum datum est, non in iis omnibus consilium reperitur, sed aliis nevis ea quidem in qua visa imprimuntur, data est, alia hanc unam viuenti ducem habent. De mente autem ea cuius omne opus in contemplando est, differere, non est huius disputationis. Perspicuum est igitur, definitionem quæ cuique horum

Tactus abi est Tactus dicitur sensus estimandi. Supra hunc autem est quidam tactus ut postea docetur. Porro intumescit calidus fugidus humidus et siccat quia ipsa intumescit ex humore costantibus. Docet cap. 3. posterioribus lib. de ortu...

Quotomodo videtur ad in quæ colorata odo Cap. 4. rata de sonantia corpora primum qualitatibus affecta esse. Nam quæ mox se ipsa quælibet res tactu dignoscuntur et dunt in corpore effundunt. Motus naturæ communis subest voluta tam parum et in motu naturæ contra rursus dolores... quorum famia quid calidus et humidus corporibus dicitur. Quare una causa est famia et sitis. Famia quid est? Chaurando id quod solet dunt est. Cibus vero est chaurando et assumendo id quod liquidum est et humidum ut ergo humore si exesse corrigatur in famia appetitur. Potida ad multo calidus ut naturæ calor fouca tur ut et sumitur faciens coquantur in sitis vero appetitur liquidum et humida fugere ad multo quia refrigerata corpora

per se perfectus animalibus reperiuntur sunt autem de his facta est
officia ...

Eodem ratione animi

Deinde recte assignatum fuisse primum commune generale
ad definitionem (Quomodo) figuram in genere sumpta
definitio communis omnibus figuris ignorata est genus natu-
rae speciei consurguntur ignoratio, quia genus est primum naturae
speciei ...

Et nullum est propria ...

Definitio autem generis, cuius speciei non est propria, sed omnes
species in ea se a quo communiter ...

Itaque videndum est

Ut si genus naturale est primum cognoscendum, quia species, pro
facta est in genere primum definitionem ad speciem
per se perfecte cognoscendum, sed alia definitio
propria assignanda est et cognoscenda ...

Eodem autem ratio

vel eundem ordinem formandum esse in facultatibus at qui
formatur in figuris geometricis ut enim posteriores
figurae motum in se priores non contra ita postero-
res autem facultates non sunt sine prioribus priores
aut sine posterioribus esse possunt Quare in isto
figurarum ordine alendi ut trianguli, sentendi qua-
dranguli, et in mortalibus intelligendi pentagono
correspondere ...

Et ad aliam nobis ea

hic legitur de perfectiore visione fantasia. Et non inest
in perfectionibus animalibus Sapientia autem superiori
generaliter cognoscatur de omni fantasia per
visionem enim dicebat in quibus utriusque reperiuntur
in de visione quoque reperiuntur ...

Cap. 4. Arg. De Mente autem ...

In prioribus partibus huius cap. docet quo ordine animus su-
applicandus vel eundem in eo applicando procedendum
ab actionibus ad facultates et a facultatibus ad
essentiam atque in posteriore eodem ordine de
no vegante disputat ...

Itaque primode

De ab objectis procedendum est facultatis aut alendi
objectum est alimentum dicitur proponit in se de
alimento et disputandum esse ...

fames et sitis quid sit et
quomodo fiat

per se perfecte forma est

procreare de alium capite
Ad idem postea facultates auctuas. Et alia qua
no alia auge et honorare tuam
officia et munera facultatis primae ut pot. ego tamen
hoc in hoc loco denominatur a facultate
alendi. Quia facultas alendi semper de omnibus
animatis communis: alia vero ut procreandi
et augendi vel de non omnibus aut non semper
communis. Nam quicquid vult quando vult
Nutriti necesse propter personam et continuum
substantia semper et non semper accrescit
accrescit. Desinit corpora autem quando
Maturae suae magnitudines communiunt accre-
scunt. Necque vero oia animata procreandi vim
habent. Ad tantum perfecta. Quae ad procre-
andum necessaria instrumentis non carent.
Necque semper perfecta semper procreant. Sed
tamen quodam tempore a Natura desinit.

quam in similes
Ad hoc facit videtur. Nam Nutriti cum in natura latens
patet quam procreare sibi similes secundum species
magis Naturae videtur. Deum quam formam ma-
gis Natura quam Materia et procreatione forma
acquiritur atque species ipsa conservatur. Hoc
procreare sibi similes secundum speciem magis
est naturae quam nutriti.

ut aeternitatem divinitatemque quam
Ad idem ratio propter quam unumquodque animal
natura sua appetit procreare sibi similes secundum
speciem. Ratio autem quod unumquodque cupiat
semper. Quod non contingat in singulis. Mortalibus
scilicet tantum secundum speciem accrescere. Species
enim per continuatam rem singularium successio-
nem quae fit per ortum in sua aeternitate conservatur
Cum igitur res singulae secundum numerum aeterni-
tate esse non possunt secundum speciem aeternae
sunt...

animus alendi vi præditus & ceteris conuenit, & prima
 est, & latissimè patens vis animi, quæ facit ut uiuant ca-
 tera, cuius munera & officia sunt, procreare, & cibum ca-
 pere. Omnium enim officiorum ac munerum in iis quæ vi-
 uunt, dummodo suis partibus absoluta sint, non imminu-
 ta, aut originem fortuitam non habeant, nullum naturæ
 aptius aut accommodatius est, quam sui sponte facere ut
 animal animal, stirps stirpem, ut aternitatem diuinitatem
 que quam proximè possint, imitentur. Omnia enim illius
 cupiditate ducuntur, eoque omnes suas actiones referunt
 ea omnia, quæ natura duce quippiam faciunt. Id autem eu-
 ius causa aliquid fit, est duplex, unum est quo actiones re-
 feruntur, alterum id cui procurantur ea quæ ad illum finem
 pertinent. Quoniam igitur perpetuitate aternitatem ac di-
 uinitatem consequi & attingere non possunt, propterea
 quod nihil eorum quæ interitura sunt, idè unumque nume-
 ro permanere potest, quæ ex parte eò peruenire licet, eate-
 nus quodque eius sit particeps, alia magis, alia minus, &
 permanet, non idem, sed quasi idem, non unum numero,
 sed unius speciei ac generis eiusdem. Est autem animus
 eius corporis quod uiuit, & causa & principium. Quæ
 quanquam multis modis dicuntur, tamen animus causa
 est tribus iis modis, qui inter se distincti sunt. Nam & id
 animus est unde motus ducitur, & id cuius causa aliquid
 fit, & ut natura & essentia, animatorum corporum causa est.
 Non est quidem dubium quin ut essentia. Causa enim
 cur sint omnia essentia est. Iis autem quæ uiuunt, viuere
 ea esse cuius causa est, & principium animus. Atque e-
 tiam eius quod tale quippiam esse potest ratio, perfectio est,
 atque animus est primum actus
 a prima perfectio corporis
 trahit organum...

Id autem cum
 20 occasione sumpta ex su-
 perioribus superest finis
 ad finem unum qui uelut
 appellatur finis quo
 alendum qui finis cui
 finis autem quo ad quod
 cetera referuntur
 et cum gratia oia
 finis finis uero cui
 definitur, cui procu-
 ratur finis quo, ut
 ex se gratia omni-
 nitas seu aternitas
 est finis quo, uel
 finis gratia unguodam
 animalium, appere
 procedere sibi finis
 secundum se
 habere speciem est
 finis cui procuratur
 illa diuinitas de
 aternitas finis unguodam
 unum generatione
 tangunt modum ad
 id ad finem
 Est autem animi
 Motus existimare
 procedendi unum
 potestates alium
 esse formas puras na-
 turales docet eas
 esse facultates ac
 usque animi tripliciter
 a genere causalium
 in formas uide
 licet finales et
 efficientes...
 Causa eius cur
 Inabus, rationibus
 docet animi cum
 finis esse formale
 prout est eius modi
 Quicquid dat esse
 rei est causa forma-
 lis, atque animus
 dat esse corpori natu-
 rali potestate uitæ
 habenti, omnis signum est
 esse est uita atque
 animus primum actus
 est uitæ, et causa
 posterior uero primum
 actus primum
 perfectio forma est

Constat etiam animi
hac ratione concludi
animi. ~~De causa~~
fina. ~~Enim gratia~~
instrumentum compo
situm est, id est
finit, ut qui non stant
in plantis, sed una
animales. ~~Leb~~
organica de instru
mentum. ~~Simil~~ gra
tia. ~~at~~. ~~Animi~~
igitur finis est...

Et hinc etiam
animi
Sic efficitur animi
causa. ~~officiu~~
ley. omnis forma
efficitur ab causa
est efficiens proprii
motus, proprii
aobion. ~~us~~ ~~et~~
naturalis. ~~atque~~
animi est forma
est probabile est. ~~est~~
igitur causa effi
ciens. ~~...~~
Empedocles autem hoc
propter autem
Emped. duplici
de causa. ~~...~~
quod dixerit
tas deorsum
sue accessio
propter terrae
alimentum portionem
et suo pondere
sum. ~~...~~
Vero sursum
propter portionem
ignis. ~~...~~
Mouetur. ~~...~~
in plantis dixerit
id quod sapientia natura
sursum est. ~~...~~
radices quibus
alimentum. ~~...~~
et omnia autem natu
ra ipsa radices et
fibra plantarum
sunt superiores...

Homo arbor junex sa ... Plato ...

ARISTO. DE ANIMA

Et forma. Constat etiam animum esse, in eo causa generati
ius gratia aliquid fiat. Vt enim mens, sic natura, alio refert
quod facit, idque illi est finis propositus. Hunc vero locum in
animantibus animo natura tribuit. Omnia enim naturalia
corpora, animi instrumenta sunt, ut animantium, sic eorum.
quae gignuntur a terra, quod animi causa sunt constituta.
Duobus autem modis id cuius causa quippiam sit, dicitur,
quorum unus est quo, alter cui. Atque etiam animus est
id unde primum mutatio loci proficiscitur, quae quidem
non in omnibus naturis quae vivunt, reperitur. Ab animo
etiam est commutatio et accessio, quippe cum et sensus,
quedam sit commutatio, et nihil sensum habeat, quod non
sit animo praeditum. Eadem est et accessionis et abscissio
nis ratio. Nihil enim imminuitur aut crescit natura lege
atque ratione quod non alatur, et nihil alitur, quod non
sit vitae particeps. Empedocles autem hoc non recte censuit,
accessionem iis quae terra gignat, et quae alte deorsum ra
dices agant, contingere, propterea quod terra hoc modo na
tura suo pondere feratur, sursum autem versus, quod i
gnis superiora petat. Neque enim hac duo sursum et
deorsum recte accipit. Non enim omnibus natura atque
universitati idem est locus superior et inferior, sed quod
animalibus caput est, id sunt radices in iis quae gignuntur
a terra, si instrumenta diversa aut eadem dicenda sunt
ex officiis ac muneribus, praeterea quid ignem ac terram,
quae in contrarium locum ferantur, continet? Dissipabun
tur enim ac diuellentur, nisi quid sit quod prohibeat. Quod
si est, id animus est quod causa est, cur et augeant et
decrevantur. Quamquam nonnullis ignis natura omnino cau
sa rationis ratio tribuitur, ut si autem tang
principio et causa non autem grauitate
aut contrariis partibus alimentum
velut Empedocles...
si instrumenta diversa
Sic disputat quod o una et
officia eadem sunt eadem
esse instrumenta atque radices
eodem officio et munere
in plantis quod in animalibus

amabilem autem hoc pars est superior. Ergo radiat in plen
tunc sunt sursum Natura ipsa...

LIBER II.

sa videtur esse alimenti atque accessionis. Hoc enim vnum
ex corporibus aut elementis aliis augescere videtur. Ita
que in iis quae oriuntur à terra & in animantibus
ignis ipse causa efficiens horum intelligi poterit. Atta-
men haec ille quodammodo adiuvat, non tamen planè cau-
sa est, sed animus potius. Nam cum ignis augescere in
infinitum possit, quandiu aliquid subest, quod comburatur,
eorumque quae natura constant, magnitudini & cumulo,
terminus quidam sit, ac ratio constituta, haec profecto ani-
mi sunt, non ignis, & rationis magis, quam materiae pro-
pria. Quoniam autem eadem vis est animi ea qua alit,
qua procreat, primum de cibo differendum est, quandoqui-
dem hoc ipso officio à ceteris facultatibus distinguitur. Sed
videtur contrarium alià contrario, non omnia tamen ab
omnibus, verum ea contraria, quae non solum alia ab aliis o-
riuntur, sed etiam augescunt. Multa enim mutuam ha-
bent originem, sed non omnia à contrariis quantitatis ac-
cessionem capiunt, ut id quod valet, ex agro oritur. Verum
ne haec quidem eo modo alia ab aliis aluntur, sed igni aqua
passum praebet, aquam autem ignis alere non videtur. Ac
in iis quidem corporibus quae simplicia sunt, haec ipsa eius-
modi videntur esse, ut vnum sit quod alatur, alterum quod
alatur, sed tamen de eo quaestio est. Nam cum alij con-
ferunt simile à simili ali, quemadmodum etiam augescunt
res, tamen nonnullis, quemadmodum diximus, contra
contrarium à contrario videtur, quod res similis pati non
possit: cibum autem mutari atque concoqui, cum in con-
trarium aut in id quod interiectum fiat, sit mutatio. Pra-
tereà cibus ab eo quod alitur, quadam ex parte mutatur.

Quaeritur si ignis
et democritus accre-
tione. Zetom. et tubu-
bat. et sunt omni-
ab. et hanc. et nimis
est causa accreti-
onis. quia in calore
tanguntur. Instrumentis
utatur ad id quod quod
est. et alimentum...
Nam cum ignis
ignem non proprie
augeri statim. et
accrescere non solum
accrescere quando
quidem accrescere
est. et cum na-
tura sua communi
est. Magnitudo
accrescere atque
ignis in infinitum accre-
scere. et tandem
quandiu obiectum
combustibile habet
Ergo ignis non pro-
prie accrescere...
Quod autem cadit
disputatur de omni-
bus. et sunt ab facultatibus
tubus, et sunt omni-
mouebus, vegetandi
facultatibus. Disputati-
onibus multum dicitur a
facultate alendi.
Tanguntur. et prima
atque est propositum
est. in principio
est. et deinde de
de alimentis. et sunt
et de autem tunc pro-
prie explicanda
primum est alimentum
tunc pati ab eo quod
alitur. et tunc de
mouebus contrariis
esse, in principio
in fine. et sunt
et deinde de alimentis
tunc omnia

Joanne Philopono. Ignem aqua nuturi. Vnde
perspicuum est quod quod combustibilia
sunt humorum in se continentia. et sunt
humores sunt. et oportet ut cum eis nutri-
non possint...

604^{ty} de eo quod sit

ARIST. DE ANIMO

hec questio explicata est cap. 5. prioris libri de motu
in fine vero simile quando
videtur aetheratum
est et commutat in
a calore nat mo

Et contra et contrarium
Quibus rationibus do
et alimentum esse
contrarium priora
quidem hoc modo

Quicquid patitur patitur
a suo contrario, atque
a alimentum patitur ab
eo quod nutritur et
id quod nutritur alicui
tunc convertitur in suam
substantiam unde

Medici hoc interesse
volunt inter alimenta
tunc et medicame
tunc, quod alimentum
vincatur a natura
Medicamentum vero
contra, naturam vin
cat et superat. Propter
hoc hoc modo

Mutatio fit a contrario
in contrarium. Volens
dum, atque alimentum
mutatur in contrarium
est. Ergo a suo co
trario...

Utrum autem cibum
ut magis alimentum
est unde medici
tunc et alimentum
quod situm est
mutatur, et assimilat
tunc, quod substantia
sub quod nutritur

Et dicitur quod appo
situm et agglutinat
tunc quod futurum est
alimentum...

Sed aliud est
Alimentum id est res
a subiecto substatum
tationi accedenti pro
creatione. Unde sa
ratione. Nutritionem
quidem quatenus

quod in eo quod alitur, cibus non efficit, quemadmodum
faber a materia qua ei proposita est, non mutatur illo mo
do, sed hac a fabro, qui materiam qua non erat operis ip
sius, ad opus suum tantummodo transfert et accommodat.
Utrum autem cibus id sit quod ad extremum euenit, an id
quod primum, multum interest. Quod si utrunque, sed
ita ut unum crudum sit, alterum concoctum, utroque modo
nutritionem fieri dici potest. Nam quatenus crudus est ci
bus, ea ex parte contrarii a contrario alitur: quatenus au
tem coctus est, simile a simili. Ex quo perspicui licet, utrof
que quodam modo et recte et non recte dicere. Quoniam
autem nihil vite expers alitur, corpus certe animatum sit
necesse est, quod alatur et quatenus est animatum. Itaque
cibus ad id quod animatum est accommodatur, ac non im
proprie ac fortuito. Sed aliud est cibum esse, aliud vim ad
augendum habere. Qua enim ex parte quantitatem ha
bet, vim habet ad accessionem afferendam id quod alit: qua
autem ex parte, aliquid est rerum singularum, et essentia,
cibus dicitur. Conseruat enim naturam, eaque usque ad
eum finem est, dum alatur. valet etiam ad procreandum non
id quod alitur, sed id quod simile est rei qua alitur. Nam
cum iam sit in rerum natura id quod alitur, nec quicquam
se gignat, sed conseruet, sit ut animi principium eiusmodi
sit, quod id conseruet in quo ipsum inest, quatenus eam
vim habet. Cibus autem id a quo capitur, ad munus
suum exequendum comparat. Itaque cum ei cibus de
trahitur, intereat necesse est. Cum autem tria sint, id
quod alitur, res qua alitur, et id quod alit: primus qui
idem animus id est quod alit: id quod alitur corpus in quo
substantia est et hoc aliud
est. Nutritionem vero quatenus
tationem habet: procreationem denique
qua ex parte seminis nihil aliud est
bonum. Quoddam exemplum
vetum alimentum singulari
partium corporis quod alitur.
Conseruat enim naturam.
Alimento enim restauratur id quod
peritum quoddam semper appetit

Argumentum quod a contrariis: *ARIST. DE ANIMA*
 potentate et actu. Ergo *duobus modis dicitur* (nam & id quod vim audiendi vi-
 dentique habet, audire ac videre dicimus, etiā si forte dor-
 miat, & id quod hac ipsa officia ac munera exequitur)
 duobus etiam modis sensus dicatur necesse est, quorum unus
 vis & facultas erit, alter actio quadam. Eodemque modo
 sensu percipere, vim habendo, & fungendo munere. Ac pri-
 mum quidem illud dicendum est iis verbis quasi iisdem nos
 uti, pati, sentire, & munus exequi. Nam & motus actus
 quidam est, etsi inchoatus, quemadmodum aliis libris dixi-
 mus, & omnia patiuntur ac mouentur ab eo quod vim ef-
 ficiendi habeat, sitque in rerum natura. Itaque verè dici po-
 test, & à re simili, quam querem pati, & à dissimilique
 madmodum diximus patitur enim, cum est dissimilis,
 cum autem passa est, similis. Deinde quā varīe suman-
 tur posse esse & re ipsa esse distinguendum est, nunc enim
 pingui Minerva de iis disputamus. Est enim aliquid ita
 sciens, ut hominem scientem dicimus, ex eo quod homo in
 iis sit, quae scientiae capacia sunt. Est etiam cum dicimus
 scientem eum in quo Grammatica insit. Vterque horum pō
 eodem modo facultate praeditus est, sed unus quod genus
 tale est ac materia: alter, eo quod si velit contemplari po-
 test, nisi quid extra impedimētum afferat. Alius verò iam
 rem considerat, usumque scientiae & cognitionis, exempli
 causa, A, iam habet. Ac prima quidem illi duo vim habet
 scientiae ita tamē ut unus disciplina commutatus & af-
 fectus ex contrarioque habitu saepe mutatus sit: alter ex eo
 quod cum sensu vel grammatica sit praeditus nec agat ad
 agendum se confert longē diuerso à superiori modo. Pati-
 etiam ne uno quidem modo dicitur sed unum genus est pa-
 tiendi.

tiendi, cum aliquis interitus à contrario oritur, alterū cum
 salus potius & conseruatio eius quod vim habet ut sit, ab
 eo procuratur, quod & iam est in rerum natura, & ita
 simile est ut vis agendi ad actionem similitudine accedit.
 Quod enim scientia præditum est, id ad contemplandi u-
 sum conuertitur, id quod aut immutari non est (aliquid
 enim rei accedit, non decedit, & fit in actum & perfectio-
 nem mutatio) aut certe aliud est commutationis genus. Ita-
 que non rectè sentiunt ij, qui id quod sapit, cū sapit & sen-
 tit commutari confirmat, quemadmodum nec architectum
 cum ædificat. Quod igitur ad rem & exitum id cuius vis
 tantum inerat, intelligendo & sapiendo perducit, non do-
 ctrina, sed alio nomine appellari debet. Quod autem ex eo
 cuius vis est tantum discendo mutatur, scientiamque per-
 cipit, ab eo quod reipsa est, minusque habet docendi, id vel
 non debet dici pati: quemadmodum dictum est, vel duo
 sunt genera commutationis, quorum unum sit in priuan-
 tes affectiones, alterum in habitum naturamque mutatio.
 Eius autem quod sensus est particeps, mutatio ab eo quod
 procreat prima proficiscitur, quod cum procreatum est, iam
 scientie instar sensum habet. Atque etiam sensum re ipsa
 adhibere, eodem modo dicitur, quo contemplari, sed interest
 quod ea quæ sensum mouent, ut quæ sub aspectum & au-
 ditum, ceterosque sensus cadunt, extrinsecus adhibentur.
 idque propterea fit, quod rerum singularum est sensus, qui
 suo munere fungitur, scientia autem rerum vniuersarum,
 quæ quodammodo in ipso animo sita sunt. Itaque licet no-
 bis cum volumus mente aliquid agitare & cogitare, sensu
 autem comprehendere non licet. Sit enim oportet aliquid

Am certe
 aliud
 Id vnam est & doc
 cap. 3. 7. 16
 de Nat. sensus
 commutationes proprie
 est quæstio patibit
 ens ...
 E me aut
 quod
 Quæ dicitur de
 di. p. m. h. no. act. 7
 di. p. o. s. t. u. b. i. s. u.
 m. p. t. u. d. o. a. c. c. e. s. s. i. o. n. e. s.
 m. o. d. a. l. i. a. u. t. d. i. p. l. i. c. a. s.
 v. m. d. i. f. a. c. i. e. n. t. i. a. s. y
 p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e. s. y
 c. o. n. t. r. a. r. i. a. s. y
 y. a. d. f. e. r. r. e. a. b. i. p. s. o. p. r. o.
 c. e. d. e. n. t. e. : d. i. c. t. u. m. v. e. r. o.
 y. p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e. s. p. r. o.
 c. e. d. e. n. t. e. s. p. r. o. p. t. e. r. a.
 r. e. m. o. t. a. a. p. p. e. l. l. a. t. a.
 t. u. r. : p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e. s.
 p. r. o. p. t. e. r. a. q. u. a. m.
 m. o. t. u. r. d. i. d. i. c. t. a. t.
 o. b. i. e. c. t. u. s. p. r. a. s. e. n. t. i. a. s. ...
 quod rerum in
 gularum
 hic est de sensuum quod
 u. d. i. c. t. u. m. e. s. t. m. u. t. a. t. i. o.
 p. r. i. n. c. i. p. i. u. m. d. e. m. u. t. a. t. i. o. n. e.
 a. t. q. u. e. p. r. i. n. c. i. p. i. u. m. s. e. n. t. i. a. r. u. m.
 p. r. i. n. c. i. p. i. u. m. d. o. r. i. o. b. i. e. c. t. a.
 o. b. i. e. c. t. u. s. d. i. c. t. u. s. s. e. n. t. i. a. s.
 s. i. n. g. u. l. a. r. e. : s. e. n. t. i. a. s. v. e. r. o.
 d. i. c. t. u. m. e. s. t. u. n. i. u. e. r. s. a. l. i. t. a. t. e. s.
 s. i. n. g. u. l. a. r. e. s. ...
 quod autem modo in ipso
 a. m. i. r. u. m. p. r. o. p. t. e. r. a.
 b. u. d. c. o. n. t. r. a. r. i. a. t. e. s. v. i. u.
 n. e. s. e. s. i. n. t. y. a. u. t. f. i. n. o.
 t. i. o. n. e. s. p. r. i. n. c. i. p. i. u. m. d. i. c. t. u. m.
 n. o. b. i. s. c. u. m. v. o. l. u. n. t. u. s. a.
 t. e. m. p. l. a. r. i. ...

Complexio obiectum proprium
commune & se & obiectum accidentis

Quod etiam fit

Quia similitudines
ex artibus affectu
bus, quomodo modus
operatur quando
tantum cum materia
aliqua externa
ex qua efficiat
sub ita sensus
phases non sunt, fit
actu; sed similitudo
omni adest per se
aliquid obiectum externum
sensibile

Nunc hoc tantum
Respondit id quod in
distinguitur quod
in ipso sensu est
ratio dupliciter po
testatem habere
nam a se habere pro
prium

Quod aut sensu
propter id quod
sunt tale effectus
potestate quare
est obiectum
quod obiectum
sensibile dicitur
sensibile recipit

Sed primum
Argumentum
Cap. 6...

Quia procedendum ab
obiectis idcirco quod
iactat de obiectis
sensum obiectum
affert illud tale
obiectum namque
per se per se
nunc per se de
obiectum per se
Ceterum dicitur pro
primum quod unum per
se quod proprium
sensu per se
nunc per se quod
per se omnibus sensu
bus

ARIST. DE ANIMO

quod sensum moueat. Quod etiam fit in artibus & scien-
tiis iis que in rebus sensum mouentibus versantur, atque ob
eam causam, quod ea que sub sensum cadunt, res sunt sin-
gule & externae. Sed de his rursus differendi alius locus erit.
Nunc hoc tantum explicatum sit, cum non simpliciter, uno
que modo id quod vim tantum ut sit habet dicatur, aliud-
que sit eiusmodi, ut si puerum in bello praesse posse dica-
mus, aliud ut si eum imperatorem posse esse dicamus, quod
etatis sit, quae in imperatore desideretur, eandem eius quod
vim sentiendi habeat, esse rationem. Sed quoniam eorum
distinctio nomine caret, expositumque est inter ea interese,
& quemadmodum intersit, certè patiendi verbo, & im-
mutandi pro propriis nominibus utamur necesse est. Quod
autem sensu comprehendere potest, tale esse potest, quale
iam re ipsa est, id quod sub sensum cadit, quemadmodum dixi-
mus: patitur ergo quo ad non simile est, sed per passionis exi-
tus similitudinem affert, ut sit quasi idem. Sed primum de
iis quae sensibus subiiciuntur, pro cuiusque sensus modo &
ordine dicendum est. Tria autem sunt genera eorum quae
sub sensum cadunt, quorum duo per se sensum mouere dici-
mus, per aliud tertium. Duorum autem illorum unum est
vniuersumque sensus proprium, alterum commune omnium
proprium verò voco, id quod aliium sensum non potest mo-
uere, & in quo error versari non potest, ut aspectui color
subest, auditui sonus, & sapor gustatui. Tactus autem
plures habet dissimilitudines, sed unusquisque de his iu-
dicat, nec in eo fallitur, quod colorem iudicet, aut sonum esse
verum in eo quod quid sit colore dictum, aut ubi, aut quid
sonet, vel ubi. Atque haec quidem omnia cuiusque pro-

haec intelligenda sunt
quod dicitur, quod
obiectum a sensu
tunc considerandum
organum & obiectum
sensibile per se
et obiectum

pria dicuntur. Communia autem ut motus, ut status, ut numerus, figura, magnitudo. Non enim hæc cuiusquæ propria sunt, sed omnium communia. Nam & tactu motus percipitur, & aspectu. Atque hæc quidem sensum per se mouët. Per aliud autem & impropriè mouere dicitur, ut si ^{Diarius} filius albus sit: impropriè enim ac per aliud hūc sensu comprehendit, quod albo cuius erat sensus, accidit illud. Itaque nihil patitur, quæ ex parte est à re quæ sensibus obiicitur. Eorum autem quæ per se sensum mouent, quæ sunt propria, verè ac propriè sensum mouët, eaque sunt, in quibus vnius cuiusque sensus natura posita est.

Cuius igitur aspectus est, id aspectabile est: & aspe-
ctabile est color, & quod oratione quidem exprimi potest,
sed vacat nomine, quod quidem in sermonis progressu om-
nibus perspicuum erit maximè. Nam quod spectabile
dicimus, color est, color autem est in eo quod per se ac
vi sua oculos mouet: per se autem dixi, non quasi id sit
in ratione ipsius, sed ex eo quod in se causam habet, cur
sit aspectabile. Omnis autem color vim habet id mo-
uendi, quod re ipsa perlucidum est, eaque illius natura
est. Itaque sine lumine cadere sub aspectum nullo modo
potest, sed singuli colores omnino ac planè lumen requi-
runt, ut cernantur. Ex quo intelligitur, primum de lu-
mine quid sit esse differendum. Est igitur aliquid perlu-
cidum, perlucidum autem id appello, quod sensum oculo-
rum illud quidem mouet, non tamen per se ac vi sua
cum mouet, sed vi alieni coloris: quo in genere est aër, a-
qua, multaque corpora ex iis quæ solida dicuntur. Neque
enim aqua & aër eo ipso quod aqua & aër sunt, perlu-

contingit / sensum
 ty. alicuius circa
 subiectum obiecti ut
 cum alicuius super
 pro auro et statim
 habet de se pro
 argenteo accipit...
 per se autem
 Causa obiecti
 et accidentis est
 ex duplici causa
 per substantiam
 et per se autem colore
 affectu. hoc est
 aspectu et capitur
 tantum et accidentis
 magis affectus
 quicquid patitur ab
 eodem modo substan
 Cap. 7. magis est
 quod obiecti et
 accidentis ab obiecto
 per se, et sensibiles
 patitur ab obiecto
 per se ut aspectus
 a colore et lumine
 et auditus a sono
 Arg. Cap. 7...
 Quia affectus
 dignitate prestant
 magis vnde alicuius
 sensibiles dicti et
 l. lib. Metaph.
 et idcirco per
 et sensibiles de
 obiecto aspectu
 et gradum ab obiecto
 et magis colore
 et ty per se de
 Medio diapha
 no et per se
 Nec non de lumine
 et sine quibus
 et videtur non potest
 sensibiles...
 et quod oratione
 super se situm affe
 ctibus, vnde non
 minus quod est
 color: et aliter quod
 non videtur et aspec
 tus et tunc
 videtur et non

... sed quod in utroque eorum natura eadem inest: quae in aeternis naturis corporibusque celestibus. Lumen autem est actus & perfectio rei perlucida, quae ex parte perlucida est. nam perlucida ex vi modo & facultate sunt, in quibus modo ipsum lumen, modo tenebrae inesse conspiciuntur. Lumen autem quasi color est naturae translucidae cum eam ignis re ipsa talem fecit, aut aliquid eiusdem generis, id quod naturis celestibus contingit, in quibus aliquid unum atque idem inest. Ac quid sit translucidum, quid lumen, ita diximus, ut nec ignis huius natura esse intelligatur, nec omnino corpus, nec ullius corporis fluxio (sic enim quoddam etiam corpus essent) sed ignis aut alicuius corporis eiusdem generis in re perlucida praesentia. Neque enim duo corpora simul in eodem esse possunt. Lumen autem & tenebrae sic inter se affecta sunt, ut contraria esse videantur. Actenebrae huiusmodi habitus in natura translucida privatio est. Ex quo illud etiam perspicui licet, lumen huius rei talis praesentia esse, nec recte Empedoclem dixisse, aut si quis alius ita tradidit, lumen esse quod & feratur, & in medio terrae atque caeli suspensum haereat, etiam si hoc nos lateat, quod & rationum veritati repugnat, & iis quae animaduertimus. Ut enim paruo intervallo interiecto id nos lateat, certe ab ortu ad occasum postulare, ut id nos fugiat, magnum est. Color autem in naturam coloris expertem cadere potest, & sonus in rem sono vacantem. Coloris porro expertis est natura perlucida, & ea quae aut prorsus cerni non potest, aut vix potest: quo in genere id videtur, cui tenebrae offusae sunt. Natura quidem perlucida huiusmodi est, non cum re ipsa perlucida est, sed cum eius vim habet. Eadem enim

ARIST. DE ANIMO

... cida sunt, sed quod in utroque eorum natura eadem inest: quae in aeternis naturis corporibusque celestibus. Lumen autem est actus & perfectio rei perlucida, quae ex parte perlucida est. nam perlucida ex vi modo & facultate sunt, in quibus modo ipsum lumen, modo tenebrae inesse conspiciuntur. Lumen autem quasi color est naturae translucidae cum eam ignis re ipsa talem fecit, aut aliquid eiusdem generis, id quod naturis celestibus contingit, in quibus aliquid unum atque idem inest. Ac quid sit translucidum, quid lumen, ita diximus, ut nec ignis huius natura esse intelligatur, nec omnino corpus, nec ullius corporis fluxio (sic enim quoddam etiam corpus essent) sed ignis aut alicuius corporis eiusdem generis in re perlucida praesentia. Neque enim duo corpora simul in eodem esse possunt. Lumen autem & tenebrae sic inter se affecta sunt, ut contraria esse videantur. Actenebrae huiusmodi habitus in natura translucida privatio est. Ex quo illud etiam perspicui licet, lumen huius rei talis praesentia esse, nec recte Empedoclem dixisse, aut si quis alius ita tradidit, lumen esse quod & feratur, & in medio terrae atque caeli suspensum haereat, etiam si hoc nos lateat, quod & rationum veritati repugnat, & iis quae animaduertimus. Ut enim paruo intervallo interiecto id nos lateat, certe ab ortu ad occasum postulare, ut id nos fugiat, magnum est. Color autem in naturam coloris expertem cadere potest, & sonus in rem sono vacantem. Coloris porro expertis est natura perlucida, & ea quae aut prorsus cerni non potest, aut vix potest: quo in genere id videtur, cui tenebrae offusae sunt. Natura quidem perlucida huiusmodi est, non cum re ipsa perlucida est, sed cum eius vim habet. Eadem enim

LIBER. VII.

Democritus ausm (D)

videtur adhibere quodammodo adhibere in
quod videtur et in hunc modum et in hunc
dispositum et corpora cor corpora...

Hoc loco colligitur
 illud dicens agnomina
 scribitur supra
 po situm scribitur
 non official quia
 esse certa destant
 quodam inter
 nobiscum...

Sed color natur
 visioſu in meo m auto
 idcirco cotiſuppoſe
 color mon^{medus} & kyan
 ſouſue, graue ſinature
 ordi⁶ ratio, abo
 atur / prout in onda

sed non apparet
humiditatis causa est quod in tactu
et gustatu manifestum est in inter
et aliis vero sensibus
exterioribus...

Communis enim quae
hic locus ita intelligi
tur ad aerem et aquam
quatenus sunt
corpora per lucida
sunt in eis
aspectus, quia ex
parte autem parte
similia quaedam
affectione in nomi
nata dicuntur
et auditus et odor
valens...

De auditu.

ARIST. DE ANIMO

ab igne perlucida redditur. Eademque ratio est et soni et
odoris. Neuter enim eorum cum eam partem in qua sensus
habitat attingit, sensum facit, sed ab odore et sono id quod
interiectum est, impellitur, tum deinde ab hoc utraque pars
in qua sensus inest. Quod si quis eidem parti rem quae reso
nat, aut odorem efflat, apponat, nullum sensum faciet. In
tactu etiam atque gustatu idem contingit, sed non apparet,
cuius causa quae sit, post intelligetur. Quod autem interie
ctum esse debet, in sono quidem aer est, in odore vero vacat
nomine. Communis enim quaedam est, et in aere, et in aqua
affectio, ut res perlucida, coloris, sic odoris alia quaedam, quae
quidem in utroque horum inest. Nam cum aquatiles etiam
bestias constat odoris sensu affici, tamen homo, eaque ani
mantia quae gradiuntur et respirant, sensum odoris habere
nisi respirando non possunt, cuius rei causa postea etiam ex
plicabitur.

De auditu.

Argumentum Cap. 8.

Quia post aspectum
auditus dignitate
et constantia certior
sensibus superioribus
est circa disputationem
aspectus auditus
disputatio subicitur
Quodem quo modo de
eo disputatur nomen
progradiendo ab aut
obiecto obiectum aut
est sonus
Est autem duplex
superioris consuetudinis
sonus, unus in aere
ut cum corpora dura
ex una inter se
colliduntur: et alius
potestate cum non sit
ista corporum inter
collisione...

Id quod est
sonus non est in corpo
ribus resonantibus
tamen in subiecto sed
in ipso medio aere

Nunc autem primum de sono et auditu differamus.
Est autem duplex sonus, quorum unus re ipsa est, alter non
est re ipsa, sed ex eo intelligitur, quod esse possit. Sunt enim
quae resonare negamus, ut spongiam, ut lanam: sunt quae so
nare dicimus, ut aes et omnia quae solida, et laeva sunt,
quod resonare possunt. Idque est inter se atque auditu, re ip
sa sonum elicere. Sonus autem re ipsa tum elicitur semper, cum
alicuius ex alio atque in alio ictus elicitur. Ictus enim ac co
flictus est qui sonum facit. Itaque fieri non potest, ut ex una
re sonus eliciatur. Aliud est enim id quod percutit aliud
id quod percutitur. Quocirca id quod resonat, aliam rem per
cutiendo sonat, nec ictus fit sine motu. Nec vero quatuor
rerum pulsus est sonus. Neque enim iam, ut dixi, villo mo

per quod ad auditum
Id sonus efficitur
corpus percutitur, percussus, et
motum namque aer
Necque enim iam
ostendit quanta corpora sunt sonora
vires aut illa esse aut
fere concava, quae sunt
et lana et spongia percutienti corpori
facile cedunt quo fit ut op

26

Propone duo Media
inter auditus nomen
 ad rem et aquam
 sed quia aqua crassi
 or quam ad rem
 eo sunt minus
 et capitur in aqua
 in aere ...

cum ad p[er]fectu
 flagrantur sicut
 et collisione duorum
 corporum ut non p[er]it
 dissipatur ad quod
 fiat tactus ipsorum
 duorum corporum
 Nam si unum corp[us]
 tardius motu albe
 rum tangat no[n]
 efficitur quia p[er]it
 dissipatur ad quod
 fiat tactus et tactus
 magis debet esse
 tactus repentinus
 et velocius...

Volatio aut
 som
 Quia dicitur som qua
 day est per se
 Idcirco claudere de
 et quomodo officia
 utur vel aut fieri
 et reflexione
 som experientie ab
 obiectis corporis (in
 dicantur autem in quo
 est tanquam in subiecto
 in aut dicitur pro
 fortum in locis
 locantur circa mo
 tes fixat aut
 aqua...

Ompere ant forme
 Ogo some fi sed
 non some pbrapi
 the of exaudite
 Interdum am (id
^{storia} good accid n y adre
libero soni of agno
 tany of obere
 in signat for

quod in lumine D. y
 de se pro lumine solis facias semper
 offeratur quod oportet in loco
 huiusmodi in quo recte non diffundit
 solis radios nisi semper fuerit lumbis
 solis respiciat. Proinde aut id
 confirmat verum testimonio adest modum
 et auditur. Voluit autem illi verum
 res capere per verum quod putarent

LIBER II.

27

afferunt, resonant: ut si qua aënis acum percutiat, sed id quod pulsu agitur, æquabile esse debet, ut aer confertim referatur & concutiat. Sonorum autem differentia non nisi ex eo qui re ipsa est sono intelliguntur. ut enim sine lumine & colores minime cernuntur, sic nec sublato sono acutus & gravis intelligi potest, Hæc autem translatione dicuntur, ex iis rebus, quæ sub tactum cadunt. Acutus enim sensum paruo tempore multum afficit. Gravis parum longo tempore. Nec verò acutus est qui velox, nec gravis qui tardus, sed illius fit propter celeritatem huiusmodi impulsus, huius verò propter tarditatem. Videnturque acutum & obtusum id quod in tactu versatur, imitari. Quod enim acutum est, quasi pungit, quod autem retusum est, quasi pellit: idque fit propterea quod illud citò. hoc tarde movet. Ex quo efficitur, ut illud velox sit, hoc tardum. Ac de sono hætenus. Vox autem sonus est quidam naturæ animatae. Earum enim quæ sine animo sunt, nulla vocalis est, sed quadam similitudine vocem fundere dicuntur, ut tibia, ut fides, ceteraque inanima quæ intentionem habent, cantum, & sermonem, ut etiam vox eis tributa videatur. Multis verò animantibus non est data vox, quo in genere ea sunt maxime, quæ sanguinem non habent, & eorum quæ habent, ut pisces, nec iniuria, siquidem sonus est aeris impulsus. Qui autem vocem mittere dicuntur, ut pisces qui in Acheloo omne sunt, branchii aut aliquo eiusdem generis resonant. Vox autem est animantis sonus, qui non quavis parte referatur, sed quoniam omnia quæ resonant, id tum faciunt, cum & aliquid percutit & aliquid percutitur, idque in loco quodam, quod aer est, consentaneum est, ea vo-

D iij

branchii aut aliorum partibus
corporis ab actu excitatur, ut aut aliq
proprie vocis instrumento...

utrumque quod resonant
tantum corpus minus
potest utrumque
quam sit probat
quod id fiat omni
modo
omni
proficatur a son
trante corpore qua
tunc aerem pellit
A percutit. Vox quæ
tunc motus &
agitatur aerem repel
lit ...
Sonorum aut
differentia
Sonorum differentia
sumuntur quod &
omni sit corpore
resonantibus sed
translationem
sumuntur & quali
tate tactu
quam Magnitudine
omni id est acutus
quod pungit obtusus
vero & gravis, quod
pellit. Ita sonorum aut
sunt acuti ut qui
Maxime autem fe
cunt. Alii vero
obtusum & gravis qui
audimus minus aff
cunt & ferunt ...
Vox aut sonus
Quia vox sonus speciosus
est instrumentis animis
formata. Idcirco ad finem
signa cap. de voce
differt de modo
ut sonus vocis quod
vox sit in aëre &
tunc & di gratia & de
ferriat. Quo instrumenta
ad efformendam vocem
Maxime necessaria
postremo dicitur de finem
ut per se ...
Causa autem per se vox non
habenda est de se
expiratione ut postea
fieri per se quæ me
tunt in finem a se
nomini expiratione
per se & de voce
sonus magnus

De boer

ARIST. DE ANIMO

 of factu of factu
 of factu

[illegible]

LIBER II.

28

serere difficilis est, quam de superioribus. Neque enim perinde perspicuum est, quid sit odor, ut quid sonus, quid lumen, quid color, idque eo fit, quod non inest in nobis acer hic sensus, sed eo à multis animantibus vincimur. Remisse enim homo olfacit, nec quicquam eorum quae odorem efflant, percipit sine dolore aut voluptate, quod non sit in eo subtilis hic sensus. Quo etiam modo consentaneum est, animantia ea quae dura sunt oculis, colores sensu comprehendere, nec colorum, nisi ex terrore, & metus vacuitate, internoscere posse varietates. Sic etiam odores hominum genus distinguit. Videtur enim hic sensus quandam habere rationem ad gustatum: & similia sunt genera saporum, & odorum genera. Sed gustatus in nobis est acrior, propterea quod ipse est tactus quidem qui sit in homine acerrimus. Nam cum ceteris sensibus à bestiis longe multumque superemur, tamen tactus iudicium in nobis, quam in plerisque aliis acrior est. Itaque prudentia belluis homo antecellit: hinc in hominum genere ex hoc sensu, excellenti ingenio atque tacto sunt praediti, ex alio non sunt. Quorum enim praedura caro est, ij tardo ingenio sunt: quorum autem molli est, ingeniosi. Ut autem sapor alius dulcis est, alius amarus, sic odores. Sed eorum partim habent odorem & saporem eiusdem generis, partim contra, ut suauem dulcemque odorem & dulcem etiã saporem eodemq; modo odor est acer, austerus, acidus; pinguis. Sed quoniam ut antè dixi, non perinde noti sunt odores ut sapor ab his rerum similitudine nomina duxerunt. Dulcis enim à croco & melle ductus est, acer à thymo ceterisque generis eiusdem.

D iiii

Cap. 9. Drg...
De olfactu codices
ordines differunt quo
de superioribus pro
gradibus itaque ab
obiectis nempe odore
imprimunt rationes
reddunt cur de odore
difficilis sit & sp
tare quia de cetero
de sono ratio
aut quod homo sensu
facile a plerisque
belluis superetur...
sed a multis...
hunc rei causam
consistit in olfactu
facile a plerisque
sed in organo de
instrumentis non de
deposito cum aut
organum debet esse
calidius & sic: fu
gendum est ty de
simul propter ore
bi qui proxime am
cum maxime fugi
distant & hinc distat
magis docet cap
partibus autem
homo inter oia anima
plurimum habet cerebri
proportione saltem in
corpore. Sicut autem
stantia olfactus duo
bus modis spectari
possunt ut docet cap.
2. lib. 5 de gene
ratione animalium
modo quia per longum
cum magis spatium
officatur, a cetero
perfectiori modo
miserandi de odo
ribus prout modo

ARIST. DE ANIMO

Quod de reliquis iudicandum est eodem modo. Iam vero quemadmodum auditus, singulique sensus, ille & in re versatur quæ auditum mouet, & in ea quæ non mouet, alius & in eo quod sub oculos cadit, & in eo quod aciem oculorum fugit: ita odoratus & in eo quod odorem efflat, & in eo quod non efflat, cernitur. In odoribus autem, partim ex eo dicitur, quod nullo modo ullum odorem afferre possit, partim quod exigui atque tetri odoris sit. Eodemque modo sapidum & insipidum dicitur. Odoratus etiam medio quodam intervallo, ut aeris & aqua, existit. Etenim aquatiles bestiae odorem sentiunt, itemque ea quæ sanguinem habent & quæ non habent, quemadmodum etiam volucres, quarum nonnullæ procul ad pastum odore illectæ commeant. Itaque quæstio est, num bestiae eodem modo omnes olfaciant, homo verò respirando, ita tamen ut si non ducat spiritum, sed edat, aut retineat, non sentiat odorem, nec procul remotus, nec si propè adsit, nec si res quidem odorata intra nares apponatur. Ac illud quidem, nullum sensum moueri ab eo quod sensibus apponatur, commune est animantium omnium, non sentire autem odorem nisi respirando hominum proprium est, id quod experientia notum est. Quapropter bestiola quæ sanguine caret, quia non ducunt spiritum, aliquē alium sensum habeant, præter eos quos enumerauimus. Sed fieri non potest, siquidem odorem sentiunt. Sensus enim rei quæ odorem habet, eumque vel bonum vel malum, odoratus dicitur. Præterea illas ab iis rebus quæ tetri acrisque odoris sunt, cuius generis sunt bitumen & sulphur, aliæque vehementia extinguunt, non minus, quam homines, cernimus. Ex quo fit, ut odorem

acutus in bellis argue
 sine respiratio
 obsequio no pot in
 mori se
 deo in isto effe
 quodam astante
 inter obsequia se per
 suum ut puer dicti
 left

[illegible]

Cap. 10

Cap. 10
 no appetitur nisi
 respiratione: Cum
 uero uisus est
 gaudium tale appetit
 carere de semel apor
 tuno, unde postulat
 resurrectione anima
 in aqua non posse
 obfistere per magna
 resurgere non possit
 Oodem uisum in do
 de sententia Gal. in libro
 de instrumentis odo
 ratibus organum et
 tactus est in
 autem uisus est
 ventriculus et per
 ut uidetur de
 lib. de placitis
 de hypochondriis
 et ventriculo
 et de duobus mactibus
 et de rebus nam de
 nam autem uidetur
 et organum probare. Quia
 uero et tactus est
 carnaliter nam et
 in sonitu et tactu
 et tactu et resur
 ratione appetitur

Cap 10 Arg...
proprie disputatur

Idem modo disputat qd de statu
est de aere sensibile

ARISTO. DE ANIMO

Meliora aequa sunt
Vnde gustatur
quidam tunc
quod melior modus
intelligi potest
quia vltima sensus
in se modum
tunc, et tangendo
voluptas sapor
humido et sicut tem
perans malum de funda
mento. Humidum sicut
dissoluit est tactus
et digne quia
per modum tactus
tacta commutatio
Admirationem in aqua
subordinantur et statim
de tactu ut dicitur
Ball. cap. 2. abri
de locis affectibus
per alium
corpus
Modum saporum
dicitur quod non est
de aere et aqua per
se deferuntur ad
modum odoris spe
cies inter se
quod est de aere
cum modum est caro
et est modum tactus
Flaque in aqua
et sapor in aqua
non quod aqua
modum saporum
tactus, sed quia corpus
sapor saporum aqua ad
modum tactus et aere
et modum admodum
et si sapor saporum
et modum est cum
saporum non potest
aere gustatur
modum saporum
aere saporum
quia promanantur qui
salina appellatur
quia ob causam sapor
et saporum
per saporum qui lingua
ardore et de sapor
ore habetur ut sapor
qui ad saporum
tactatur...

more, omniaque eius generis vel humida sunt reipsa, vel
esse possunt, ut ea quae sale condita sunt, quae eadem faci
le liquari possunt, aptaque vim habent ad gignendum
in lingua liquorem. Ut autem aspectus est et rei quae
oculos mouet, et eius quae non mouet, (tenebrae enim eos
non mouent, etsi earum iudicium sit in aspectu) et pra
terea rei supra modum splendidae, (haec enim aciem ocu
lorum fugit, etsi alio modo atque tenebrae) sic aurium iu
diciu[m] et ad sonos et ad silentium pertinet, quorum illi
audiuntur, hoc non auditur, itemque ad vehementes so
nos, quemadmodum res splendida sub aspectum cadit.
Ut enim parui soni non possunt audiri quodammodo, sic
nec magni nec vehementes. Quae autem aciem oculorum
fugiunt, ἀόρατα vocantur, partim eiusmodi sunt, ut pla
ne fugere dicantur, quomodo etiam in aliis rebus id quod
fieri non potest, partim ita ut cum natura sua cadere
sub aspectum possint, non cadant tamen, aut vix et a
gre cernantur, quomodo etiam ἀπὸ οὐρ et ἀπὸ γούρ id est
quod pedibus caret, et quod ignem non sensit, dicitur. Si
militer gustatus etiam, et in eo quod gustatur cernitur
et in eo quod non gustatur: quale est, id quod vel par
uum, vel malum saporem habet, vel gustatum labefactat.
Fons autem et principium horum omnium ab iis duci
tur, quae ad potandum apta sunt, et quae non sunt: pre
sertim cum utrunque horum degustatio sit quaedam: ita
tamen ut haec insalubris sit, gustatumque labefaciat, illa
salubris sit, et ad naturam accommodata. Sed quod ad
potandum aptum est, et tactus et gustatus commune
est. Quoniam autem id quod humidum est, sub gi
tatione minus est gustatum cum calore
sicut est commune ut de proprio
obiecto per se indiget et de sapor
deus de contrario atque illa a
vel in ratione obiecto labefactatur
adapta vocantur
Inappetibilia tua constituta genera saporum
modo ingratibilia tua genera
sunt aut de
Potabile et non potabile constituta sunt
placidum et gustatum saporum

Omnia sunt ratione
 quia ex parte sunt
 potabile sapore & dul
 et gustatu. Munde
 et affici. quatenus
 vero humus est et
 liquoris habet tactu
 Munde
 Medius gustatus ca
 ro est molis et
 pinguis et extremi
 tate Augusti. Spiritus
 organum vero quia
 nutrit et nutrit sub
 illa carne. Porro
 tale organum actu
 neque debet esse
 humidum neque
 sapore & dicitur a li
 qui non potest a li
 quor corporis. Sapo
 et recipere...
 gustus quod tactu
 et gustu est et
 qui in ego morbo
 laborant omnes sunt
 necesse illis amarum
 videtur propter cal
 id humidum et est
 Cap. II super hoc
 habet amarum...
 Saporum
 autem genera
 et copiosius lib. 6.
 et sunt. Primum
 est dulcorum
 secundum differentiam
 humiditatis. Primum
 ut distinguitur ab
 amaro. Est hoc et
 hoc tantum per
 pondere videtur et est
 et utro se disti
 clat. Via primum
 ad dulcor et se
 sunt saporum ad
 amara et evocare
 videtur...

[illegible]

*bene
tactis fensu
est vni d' ostrara
sygnantia
vpon*

ARIST. DE ANIMO

multa sunt contrariorum repugnantiae, calida frigida, arida humida, dura mollia, & si qua sunt eiusdem generis. Sed ad hanc quaestionem explicatio adhiberi potest, alios etiam sensus in multis repugnantibus versari, ut in voce, non solum est acutis sonus & gravis, sed etiam magnitudo & parvitas, leuitas & asperitas vocis, aliaque generis eiusdem. Quinetiam coloris sunt haec tales varietates. Sed tamen quidnam sit subiectum, ut auditui sonus, sic tactui, perspicuum non est. Vtrum autem intus sit instrumentum sensus necne sit, sed caro statim hoc ipsum sit, pro argumento sumi non debet, quod simul atque eam tractat & attingit quispiam, sensu afficiatur, praesertim cum si quis ei apponat subtilem membranam, ut primum tetigerit, sensu eam sit affecturus. Atqui non est id quidem dubium, quin in tali re non sit sensus. Quae si cognata esset & insita, profecto facilius etiam ac celerius ad sensum perueniet. Itaque haec ipsa pars corporis eam vim habere videtur, quam aer nobis circumfusus, si eum nobis coniunxisset & inseruisset natura. Videremur enim uno aliquo, & sonum sensu percipere, & colorem, & odorem: unusque nobis sensus aspectus, auditus, odoratusque videretur. Nunc vero quoniam seiunctum est, id a quo motus oriantur, perspicuum est diuersos esse sensus, quos commemorauimus. Quanquam hoc in tactu nunc incertum est. Cum enim ex aere vel aqua animatum corpus, quoniam aliquid solidum esse debet, constare non possit, profecto ex terra atque ex his concretum sit necesse est, qualis est caro, & quod eam imitatur. Ita necesse est etiam corpus quoddam nobis insitum, & cop-

Sed ad hanc
probabiliter adferre
solutionem
ty. ceterum sensus
sunt unius
tractatus
pat. ...
Sed ty. quidnam
hic locus ita negligenter
datur in alijs sensibus
sunt omnes diffinitiones
contra ratio caret
ad unum obiectum
ut in aspectu ad
colorem, in auditu
ad sonum, in olfactu
ad odorem, in gustu
ad gustum, in tactu
ad tactum. hoc in
u. non potest. ...
Vtrum autem in
subiectum postea
quaestio atque
repositio duntaxat
quibus placuit car
nibus esse
organum tactus
Quae si cognata
tactui quando
obiectum diffinitionem
aliquod obiectum
potest esse
eandem rationem
quod membrana
de carnis quod
caro est motus
naturalis de insula
Membrana vero
minime: sed
respondere in
intus esse grantum
sunt ad organum
rationem. May. etia
si membrana illa
esset insita de
naturalis non mi
nus ty. caro vel
utroque sensum
ponitur.

Hoc non quod non satis
tunc utrum tactus
gatur cum utrumque
organum sit in
ita officium in
esse in tactu
et ab alijs atque
in aqua tantum
ergo aer et aqua non possunt

L I B E R II.

latum medium esse eius quod vim tangendi habeat, quo
 sensus qui plures sunt, oriantur plures autem esse, linguae
 tactus indicat, quae eadem ex parte & omnium rerum, quae
 sub tactum cadunt, & saporis sensu afficitur. Ac si alia
 caro sapore afficeretur, ideo & unus sensus gustatus, &
 tactus esse videretur. Nunc autem duo sunt, propterea
 quod non retro commeet. Quæret autem quispiam, si om-
 ne corpus profundum altitudinemque habet, quod est ter-
 rium genus magnitudinis. Quibus autem corporibus duo-
 bus aliquod corpus interiectum est, ea inter se aliud ab alio
 tangi non possunt: & quod humidum est, sine corpore con-
 stare non potest, nec quod humectum, sed vel aquam esse
 oportet, vel certè aquam habere. Ea porrò quae se ipsa in
 aqua contingunt, cum non sint aridae extremitates, aquam
 interiectam necesse est habere, cuius sint plenae extremita-
 tes: profectò si ita est, aliud ab alio in aqua contingi non
 potest. Eademque aeris est ratio. Eandem enim ratio-
 nem habet aer ad ea quae in aëre sunt, quam aqua ad ea
 quae in aqua sunt, sed magis non latet, (quemadmodum
 ea etiam animantia, quae sunt in aqua) an humida res
 rem humidam contingat. Vtrum igitur omnium est sen-
 sus eodem modo, an aliorum aliter, sicuti nunc videtur?
 Nam gustatus & tactus tangendo sunt, ceteri eminus.
 Atqui non ita est, sed dura & mollia per alia corpora
 sentimus, quemadmodum res quae sub auditum, aspe-
 ctum, & odoratum cadunt. Attamen hæc longe illa
 prope percipimus, itaque hoc nos latet, quandoquidem
 medio quodam adhibito omnium munere fungimur, etsi
 in his non videtur. Quod si quemadmodum antè di-

31
 corpora atque corpus
 sunt autem corpus est
 solidum ergo non po-
 test esse solo aere
 aut aqua...
 quae cadunt &
 humectatio hæc est de
 humectatio signa magis
 sunt corporis si ta-
 ctus gustatus
 non videtur inter
 distincti hæc duo sensus
 quia hoc non sit
 quandoquidem gustu
 sub tantum efficit
 in aqua: tactus
 vero in toto, sicut
 corpus duo sunt
 sunt inter se & fructu

Quæret aut
 quispiam
 hæc quæstionem
 in veritate præ
 disputat utrum
 tactus tantum fiat
 & modum inter
 apud ea & modum
 externum: atque &
 tam affirmantem
 imprimis ita effi-
 cit. Multa corpora
 se tangunt inter quæ
 sunt in medio, utroque
 nam casu tangunt quæ
 sunt super & sub
 & alius est hæc effi-
 citur ab aqua modo
 optimo

Et quod humida
 in aqua fieri non posse
 probat ubi tactus
 præter aquam modo
 optimo & sicut in
 aqua vel aere atque
 in utroque de die
 potest imprimis
 aut docet tactus
 in aqua fieri non posse
 sine medio optimo
 pondus humiditatis
 non posse sustinere

Enim non sunt
 sunt & disputat
 duorum corporum solidorum non possunt
 esse in aqua sine humida ita atque
 humiditas non est sine corpore nec
 potest migrare ad uno subiecto in al-
 terum ergo inter duas superficies humi-
 ditatis duorum corporum & tangunt in
 aqua sit modum corpus interiectum

ARIST. DE ANIMO

etum est, per membranam ea omnia quae tactum mo-
uent, sensu comprehenderemus, ignari eius rei quae pro-
hiberet & intercederet, certè eodem modo quo in aere
nunc & aqua, affecti essemus. Ea enim contingere vi-
demur, nec aliquid nobis interiectum videtur. Sed hoc
interest inter ea quae tactum, & ea quae oculos, auresque
mouent quòd haec sensu percipimus, cum aliquid in nos
agit medium: res verò quae sub tactum cadunt, non à
medio, sed unà cum medio moti sentimus. Cui simile
in eo qui per sentumictus est, animaduerti licet. Neque
enim scutum pulsatum percussit, sed ita accidit ut am-
bo percuterentur. Omninòque videbitur caro & lingua
eandem habere rationem ad sentiendi instrumentum,
quam aer & aqua ad aspectum, auditum, odoratum-
que habent. Quod si sentiendi instrumentum continga-
tur, neque illic, neque hic sensus afficietur: velut si quis
aliquid album in extremis oculis ponat, ex quo etiam
perspicuum est, eam partem in qua situs sit, tangendi sen-
sus esse interiorē, in qua idem fiat quod in ceteris, si
quid enim ponatur super eam partem, in qua est sensus
tangendi, nihil percipiet: si in carni apponatur, percipiet.
Ita fit, ut caro medium eius sit, quod tactum mouere po-
test. Ea autem quae sub tactum cadunt, corporis sunt, quae
ex parte corpus est, differentiae & distinctiones. Diffe-
rentias autem appello eas, quae elementa distinguunt, cali-
dum, frigidum, aridum, humidum: de quibus antea vici-
gimus de elementis, diximus. Eorum verò sensus sedes &
locus in quo primū est tactus, pars est quae talis esse potest:
qualia re ipsa sunt ea quae tactum mouent. Sensu enim per-

Quod autem utrum omnes
sensus sunt eodem
modo seu quæstioni
negationem est
respondendum
gustatus autem et tactus
sunt de medium
interdum: alii vero
de medium sensum
sed hoc inter est
verum assignat
crimen inter
tunc et tactum
alios sensus
videtur in aere
sensus medium
tunc si parte
sunt autem sensus
tunc ad obiecto
gustatu vero et tactu
minime ut ostendit
est ...
Cui simile in
hoc similitudo ita
intelligitur quod ad modum
qui per carum de
capite per caput
ab alio percussus
simile cum capite
per carum percussus
est ita tactu non
per cognos inter
primus patet a
et tactibus qualiter
sunt sed similes
cum ipso medio
moti sentimus ...

Quod si sentiendi
hac ratione demonstrat
carum non esse
organum tactus
sed non est organum
tactus supra quod
si obiectum sensibus
ponatur sensatio
efficitur quod ut ostendit
est sensibile supra
sensum positum non
esset sensationem
argui si supra carum
obiecta tactus ponat
tunc sensatio efficitur

Concluditur carum verum esse medium
tactus ... Eorum vero sensus
Quod autem quale sit organum
tactus videtur et illud tale esse potest
quod quale est ipso obiecto
magis vero de hoc sensu colligimus
ipsum organum cum in corpore
et per se qualitatem tactum

LIBER. II.

cipere, est aliquo modo affici & pati. Itaque quod facit, id quale est re ipsa, tale illud, quod tale esse potest, facit. Quocirca rem aequè calidam, aut frigidam, duram, vel mollem sensu non percipimus, sed eas quæ illis qualitatibus præstant, quod sensus sit quasi quiddam medium repugnantia, quæ in rebus iis quæ sensum mouere possunt reperitur, ob eamque causam, ea quæ sub sensum cadunt iudicet. Est enim in medioeritate vis indicandi, præsertim cum si cum duobus extremis conferatur, alterutrius nomen obtineat. Et quem admodum id quod album & nigrum quippiam sensu percepturum sit, neutrum eorum re ipsa esse debet, sed eiusmodi ut utrumque esse possit, itémque in cæteris sensibus: sic etiam tactus nec calidus, nec frigidus esse debet. Præterea ut aspectui quodam modo, & ea quæ oculos mouent, & ea quæ non mouent subiiciuntur, itémque alij sensus in contrariis versantur: sic tactus, & rei est quæ sub tangendi sensum cadit, & eius quæ non cadit. Id autem sub tangendi sensum non cadit, & id quod plane exiguam habet differentiam, & rationem eorum quæ sub tactum cadunt, ut aer & rerum sub tactum cadentium exuperantia quo in genere ea sunt quæ vim habent ad interimendum. Ac de singulis quidem sensibus prima quadam ac rudis forma subiecta diximus.

De toto autem sensuum genere hoc intelligendum est, sensum esse id quod vim habet accipiendi sine materia formæ & species rerum sub sensum cadentium: ut cera annuli formam sine ferro aut auro accipit signumq; aureum aut aneum recipit non quia ex parte es vel aurum est. Eodemq; modo unusquisque sensus ab eo quod colore aut sapore aut

32 tactus est tactus
qualitates tactus
sunt in alicui
subiecto & operantur
in partem & quibus
organum constituitur
est

Est enim in
ob causam causam qui
corpus melius tempera
rationem habent de
accutiores sensus
tactus habet dicitur

Præterea ut
ut tactus in se
primo & per se in
causam de proprio
obiecto: & accidit
aut de contrariis
obiectis ita sensus
tactus

Cap. 12. Ergo...
postquam tractatus de
sensibus qui quæ esse
sunt in de quibus
necesse est de multis
ad hoc quæ quæ sensus
pertinent disputat
quare primum docet
sensum de se

Cap. 12. Præterea
ti recipere sine ma
teria de subiecto in
quo inest ipsum obiectum
quoniam non
possit talis species
recipere nisi præ
sente subiecto ut
de omni gratia
aspectus coloris spe
ciem recipit ab ipso
pariete quoniam non
possit nisi præ
pariete in quo inest obiectum
tangit subiecto
deinde ostendit

Præcipuum aut sententia

ARIST. DE ANIMO

A close-up photograph of a single page from an old manuscript. The page is blank, showing a cream or light beige color with some minor staining and a dark binding edge on the right. The texture of the paper appears slightly rough or fibrous.

atogine to my

A close-up photograph of a single page from an old manuscript. The page is blank, showing a cream or light beige color with some minor staining and a dark binding edge on the right. The texture of the paper appears slightly rough or fibrous.

atogine to my

A close-up photograph of a single page from an old manuscript. The page is blank, showing a cream or light beige color with some minor staining and a dark binding edge on the right. The texture of the paper appears slightly rough or fibrous.

Hoc tertio libro dispo-
 nationem instituit
 de facultate intelligere
 di hominis maximo
 propria et maxime
 de sensu communis et
 fantasia dicitur quod
 sunt sensus et fanta-
 sia sunt animae in
 se potest intelligere
 quia in hoc corpore
 inclusae continentur
 Tale est primo ca-
 pite opusculum non
 esse plures quam quinque
 sensus et potest

Стомнины гуора

Cap. 7. Goedichia arif.
Mugue exifine
tactus proffer
plurif pufine vna
mugue omne dnu
pofitatus etatod fac
tulosmior pufintact
percipi...

omnes in
cur
hic disputat et
per quosque sensus
expressos desiderat
ad alios sensus in
perceptis animati
solum etiam originem
et quosque sensus
atque quomodo est
factus ego ex
ambobus
De de quibus

E

Declaratio est qd
 per hunc modum
 modum aut est qd
 in aut inter
 qd et tamen super
 in a species amari
 et obsequium ad
 inter et tamen
 et gustatum

Mo p p w o s s u e g u a g m g n a
v d a m n e b o n o f i c o a d u d e a g n e

ARIST. DE ANIMO

Sap^{ty} 2° lib. 2° cap^{tu} 1° de causis sensu o fact
 ynung^{is} et re: sed sane mo in con
 non tam videtur probare organum sensu
 inatemporatione ynung^{is} et re
 concedere utrum actu et re
 propter aeris vicinitatem

potestatem habere ad ea quae in ignem capiuntur...

LIBER III.

sum aspectu habemus. Idque fit propterea quod utriusque sensum habemus quo, cum concurrunt, ea agnoscimus. Ali- ter enim nullo modo, nisi aliena vi, non sua, aliquid sensu percipimus, veluti Cleonis filium, non quia Cleonis sit fi- lius, sed quod albus, cui Cleonis esse filium accidit. Atqui eorum quae omnium sensuum communia sunt, communem iam sensum habemus, idque per se, ac non per aliud. nullus, igitur est sensus proprius eorum. Neque enim aliter ea sen- su perciperemus, nisi id quod dictum est, ut nos Cleonis fi- lium cernimus. Quae autem sunt alterius propria, ea sensus alij improprie ac per aliud percipiunt, non hoc ipso quod sunt illi ipsi singuli sensus, sed quia unus sit, cum sensus simul in eodem versatur, ut bilem amaram esse ac rufam. Neque enim certe quidem diversus sensus utrunque unum esse iu- dicat. Itaque fallitur, etsi quid rufum sit bilem esse existi- mat. Sed querat hoc loco aliquis, quid ita plures sensus non unus tantum nobis sit datus. An ne consequentia, & ea quae communia sunt omnium nos fugiant, ut motus, ma- gnitudo, & numerus? Praesertim cum si aspectus unus es- set, & idem in candore versaretur, magis haec nos laterent omniaque nobis candor esse viderentur, propterea quod co- lor & magnitudo simul in eandem rem cadunt. Nunc ve- ro quoniam in alio etiam sensu communia insunt, planum fit, aliquid aliud unumquodque eorum esse.

Quoniam autem nos ipsos & cernere & audire per- cipiamus, certe vel aspectu nos cernere necesse est percipia- mus, vel alio sensu, qui idem & in aspectu ipso, & in co- lore qui obiicitur, versetur. Ita vel duo sensus eiusdem rei erunt, vel idem in se ipse versabitur. Iam vero si sensus in se ipso quomodo nobis accidit quidem non videtur sed quia ex parte oculi. E. ij. hoc clauduntur & tunc oculi videntur quodammodo ex quibus perfecte de materia: hoc non videtur & impletur quomodo aut. repugnat qui cap. 9. lib. 1. de gustatione animalium oculo negat talpa videri addit quod si oculi talpa non viderent clauduntur tunc & illa pariter non clauduntur non talpa videtur videtur aqua per se rationem acci-

M. h. l. i. m. s. m. e.
Omnia sensus & in ignem
34 quod aut nutritur calo-
re indiget
Ergo omnia sensus
igne ut caedo opine
habere...
Omnia igitur sensus
videtur a homodo ita
disputare in perfecto
male non operantur
plures sensus quia
quicquid: sunt igitur
tandem quicquid sit
sunt optiores...
Constat autem talpa
occurrit objectioni
aliqua sunt obiecta
in talpa autem talpa
facto non esse oculum
quare respondere tal-
pam habere quidem
oculos sed sub oculis
latentibus unde & de
cap. 6. 14. lib. 2.
Talpa in se sub
et alia habere quidem
videtur de Constati-
onibus atque tunc tal-
pa non minime talpa
qua videtur talpa
de optatione sed
in ipse talpa oculi
foras non producit
in ipse id necessarium
fuisse quod ipse
talpa videtur tunc
quod si talpa oculos
habere optationem
ipse talpa & humor
Talpa talpa ab
Cap. 2. ipse talpa tal-
pa autem talpa accipit
et ad oculum aut
talpa obiecto formari
potest, dicitur de ma-
teria ut oculi talpa
in se facit Ergo
si talpa oculos habet
aut sub oculis talpa
talpa talpa non videtur
sunt enim oculi
in talpa oculi
absurdum quia tal-
pa talpa videtur
plures oculi
talpa habere
atque & talpa

per ipsum organum. Verum ut obusque diffinitionibus respondeat
 oculus in tactu non est tantum sed et ornatus. Quia et datus
 fuit neque oportuit tactu. Quia cum videtur
 habere. Quidam... ARIST. DE ANIMO

Motu vero quomodo
 circa obiectum quod
 aliquis probare potest
 per hoc quod
 sensus communis pro
 tota aetate et omni
 offitio quo sapienter
 communis obiecta figuram
 magnitudinis nunciat
 Motus et quies: res
 esse sunt ab omnibus
 et pluribus sensibus
 capi ut dictum est
 cap. 16. superiorem

Quobis modis autem
quod aliquid sensu
per se accidit
quando et qua ex
parte obiecti unius
sensu obiecti alie
runt sensu accide
ut exempli gratia
quod sapor amarus
accidit sensu colo
ris videmus gustatu sap
orali percipimus per
accidit quod
ipsius coloris perci
piamus: Et etro
quando subiectum in
quo est obiectum sen
su percipimus
quomodo omnis substa
ntia colorata est
per accidens et rati
one ipsius coloris
sub aspectu dicitur ca
usa...

scimus, præterea id quod cernit, quodam etiam modo co-
loris est particeps, quippe cum sedes sensus rem qua ipsum
mouet, sine materia recipiat. Itaque rebus iis quæ sub sen-
sum cadunt absentibus & sensa, & visiones insunt in sen-
sibus. Quanquam autem rei quæ sensum mouet, & sen-
sus unus est, & idem actus, veluti sonus qui re ipsa est, ab
audiendi actu non differt, eorum tamen eadem natura &
ratio non est: præsertim cum fieri possit, ut is qui auditu sit
præditus, non audiat, & quod sonum habet, non semper
resonet. Cum autem id quod audire potest, in eo ipso occu-
patur, & resonat id quod soni est particeps, tum denique
simul & auditus, & soni actus est, ut illud auditio, hoc
sonitus dici posse videatur. Quod si & motus & affe-
ctio, & passio in eo sunt quod fit, profectò sit necesse est &
sonus, & auditio re ipsa, in eo quod vim eorum recipere
potest. Eorum enim quæ efficiendi & mouendi vim ha-
bent usus & functio in eo quod patitur & accipit, inest.
Itaque non necesse est moueri id quod motum afferat.

Quia non quicquid iuris
est, est ius...
Sed quare hoc
proponitur quæstio
ut videtur non
sufficit bene sensus
et dicitur ad sapientiam
et una obiecta cum
quædam respondet
(id est) ex simplici gratia
vniuersali affectu sapientie
et dicitur quæstio pro

Eius igitur quod vim resonandi habet, functio, sonus
 dicitur, (si licet verbum fingere) sonatio: eius autem
 portio de posse una dea obiecta est:
 captores quod est absurdum...

Capitulum. Argumentum

Quod utrumque de quibuslibet sonis est sonus
 fit de quibuslibet deus sonus est sonus
 quod melius de obiectis sonis
 sonus atque pariter negatur
 Quod rationibus probatur
 officium... etiam hoc aspectu
 Quod ratio est quodammodo est deus
 aspectu fit alio sonus

Где-постенор като

Two of the above are

clm p. 60. r. 1. v.

more water, the
at which we

фотопла / ная опера

$\frac{1}{\sqrt{1-x^2}} = 1 + \frac{1}{2}x^2 + \frac{3}{8}x^4 + \frac{5}{16}x^6 + \dots$

no contrapunto

Principal, 12. 2. 1870

my near & dear friend

alms for the poor

operatione, et ubi

progreßus fuerit

infundib. No 4

1722 = a week

Српаниѣ мѡѡ

...
Oghim tany kzn

ad posterum rationem

20 feet solution on a

2000

quo modo qua

us 40 sub mutati

...bisibili goldu

atrouny factam

verpo vifibili oggetto

posteriori adque hoc
modi

non indicare

знающим по

Goemodo fu lta -

...всего
...всего

Вера Владим

quod dormi quada
pudor dormi

up/a fantasia ad

quas dimittis se
tunc bene 11.9.99.

afflictus aq. 1450

2. X 2) Wasser auf 200

Good evening my
dear & loving

450 acen 100000

publ. 1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521

p[ro]p[ri]a tuorum quidam obediunt. Nam si obire potuerit
 ipsum obediunt. Alii duntaxat. Et p[ro]inde actione
 etiam offe[n]s[us] obediunt. respondet ergo non omne quod mouet
 mundi nam q[uo]d super gratia
 adhibita carnis a furore ARIST. DE ANIMO

ARIST. DE ANIMO

fugue monde sur un
 tictus de F yffing
 fugue no aethate
 noqua monetur in

Et gravitate soni prestat. Itémque in saporibus gustatum,
in coloribus etiam aspectum, id quod nimio fulgore nimia

Sed in quibusdam
 locis ubi alia
 significat quae
 omnibus usibus
 et obsequi miteretur
 imposita esse pro
 sua nota assignandam
 vero non esse impo
 sitam.

1re question sur l'union
 2de question sur le mariage
 3de question sur l'occurrence de
 4de question sur l'union
 5de question sur l'union
 6de question sur l'union
 7de question sur l'union
 8de question sur l'union
 9de question sur l'union
 10de question sur l'union

Qui questionibus
per diphonem diphonem
dendum esse per
y actum confidentem
per Mutuo pomet
to hunc: si vero mi
nime ex optave
dum per actum no per
affine: ...

106 sanguine
 Ad ita facere acut et
 minus parit sub
facili a voluntario
sub obiecto id g
 indachione 17 obet

Quoniam autem
Nunc docet ostendit
dum est aliquid
commune quo
sensum obiecta
et calores et a
Fiduciam modo
patet: est aliquid
significans sapientia
calore et
atque non est
exterior
illa et

que opacitate præditum est. & odoratum nimis dulcis aut
acer odor, labefactat, quòd sensus quædam ratio sit. Itaque
iucunda & grata sunt. Sincera & simplicia omnia, cum
modus quidem ratioq; adhibetur. Veluti quod acutum est,
aut dulce, aut salsum. Tum enim grata sunt. Quamquam
ea quæ permixta confusaque sunt, maius habent cum con-
centui commercium, quàm acuta & graua. Tactui autem
propositum est id quod vim habet caloris aut frigoris: sen-
sus verò, ipsa ratio & temperatio est. Sed ea in quibus hæc af-
fectiones maiores sunt quàm decet, vel offendunt sensus vel
labefactant. Ergo unusquisque sensus & in subiecta ac pro-
posita re quæ sensum mouet, versatur: & in sentiendi par-
te, quatenus sensus sedes est, inest, & proposita sibi ad sen-
tiendum rei varietates differentiâsque diiudicat. Veluti al-
ba & nigra, aspectus: dulcia & amara, gustatus. Quod etiâ
fit in cæteris. Quoniam autem alba & dulcia, singulâsque
res quæ sensibus percipiuntur collatas inter se, internosci-
mus atque sensu percipimus, & differre inter se, & quid dif-
ferant, hoc sensu faciamus necesse est. Sensus enim hæc mo-
uentia sunt. Ex quo perspicui licet, carnem ultimam non esse
sentiendi sedem. Necesse enim esset, id quod indicaret, tan-
gendo iudicare. Nec fieri potest, ut id quod indicat, diuersis
dulcia ab albis differre indicet: sed alicui uni horum utrum-
que notum esse debet. Illud enim perinde est ac si diceret:
cum huius ego, tu illius sensum habes, constare illa esse inter

befe dinerfa.
 Vnum igitur aliquid fit oportet quod aliud dulce, aliud
 good any, ~~... ..~~
 Not fieri potest
 & actus occurrat oblationem
 nam aliquis oblationem
 in duobus in fine libro magis
 vix inest ad pendentia
 oblationem de facit oblationem
 transiunt aut de facit quo
 genus ut in bonis
 a cognoscit nuncius vult
 any sunt in aeternum
 efficitur ut videretur videretur
 dicitur ita tamen cognoscitur

ua non oportet unum sensum de quocumque suo obiecto iudicare
de obiecto alio de quo iudicare grauius foret
- obiecta cognoscere -

LIBER III.

36

album esse dicat. Cum ergo idem aliquid hoc dicat, profecto ut dicit, ita & animo & sensu percipit. Illud igitur perspicuum est, res diuersas à diuersis non posse iudicari.

Quod etiam fieri non posse in diuerso tempore, hinc perspicilicet. Ut enim idem asserit, aliud bonum esse, aliud malum, sic quando unum diuersum esse dicit, etiam alterum dicit: neque id quando per aliud & improprie, velut si nunc dico aliud esse, non tamen nunc aliud esse dico, sed ita & nunc dicit, & nunc esse diuersum. Simul igitur. Ita & unum quippiam est quod diuersa esse illa iudicat, idque in uno quodam ac minimè distincto tempore facit. At vero fieri non potest, ut contrariis motionibus idem simul agitetur, quae ex parte diuidi non potest, atque in tempore quod diuidi nequeat. Si quid enim dulce est, sensum, vel mentem hoc modo mouet: quod autem amarum est, contra, & id quod album est, alio modo mouebit. Num igitur id quod iudicat si mul & numero diuidi & tempore separari non possit, cogitatione autem & ratione possit? partim ergo ut diuiduum res distinctas percipit, partim ut indiuiduum, quippe cum ratione diuidi possit, loco vero, tempore, numeroque non possit. An ne id quidem fieri potest?

Et si enim idem vim habeat, ut & diuidi possit & non possit, atque sit contraria, tamen re ipsa utrunque esse non potest, sed cum id quod esse poterat, in rem confertur, tantum diuidua res est, nec idem simul album & nigrum esse ullo modo potest: quare nec species eorum simul accipere, si eius generis est sensus & intelligentia. Verum perinde hic res habet, atque in puncto quod partim unam est, partim duo, qua etiam ratione diuiduum est. Quod ergo iudicat, unum

E iij

Quod etiam fieri

Significat sensum cum
unum quo cum quoque
tempore diuersum
sensum obiecta iudicare
non diuersa esse...

At vero fieri

probatur proponit obiecta
tionibus aduersus super
uocem aduersum quod
aduersum diuersa
obiecta continent
motionem afficiant
fieri non possit ut
eodem sensu diuersa
eodem tempore contra
eodem tempore agitur
tux...

Verum perinde ac
propositum dubitationes
difficilis similitudo
dum sumpta de puncto
Eiusdem quomodo modum
ergo id de punctum
est quae de parte
et tanquam cum unum
terminum duae partes
Eiusdem copulatur ut

Quod vero rationes
obtinere quodlibet
unum quod est finis
et actum est quod
expungit: ita sensus cum
unum de parte est quae
terminum ad unum tanquam
terminum est sensum
exteriorum immutabili
omne referuntur. Quo
rum vero vel plures
rationes obtinere quae
de parte principii
et actum afficiunt
et aduersum sensum
exteriorum...

hoc cap. sensum distinguunt ab intellectu, & visum ab op. ...
 Sicutque visum a sensu sed in parte visum in se inter
 putarum inter se sensum & intellectum abque utique
 corporum fere sunt

ARIST. DE ANIMO

Id quod impedo

Enim impedo. credo
 ut et animadverte
 corporum pati non
 posse a corporis
 nostrum (et intellectus)
 pati a mutatione
 et distributione

Cap. 3.

presentis temporis
 ipsum intellectum
 ut sensum corporum
 fere id quod etiam
 homini versus signi
 fieri videntur ...

Comperit enim ad

De Thomae
 hinc eorum ex parte
 docti celestium corpo
 rum impetum
 directo quod in agere
 in nostra corpora sed
 non in nostrum intel
 lectum quod si in
 intellectum erga id
 indirecto fere non
 quatenus intellectus
 in sua operatione
 cuius virtute sensu
 na et magis ...

remque simili

De hac re differt
 primo et hinc opor

atque argum

Idcirco videtur docti
 nam imperfectionem
 esse aut quod ignora
 tiombus praetermissum

Itaque necesse est

Optime subiicitur videtur
 responsionem: respo
 dere enim potestem
 intellectum magis

est atque simul, quatenus diuidi non potest: quatenus vero po
 test, unum non est. Bis enim eodem signo simul utitur.

Ac quatenus quidem ad duo utitur termino ipso, duo iudi
 cat, & diuersa fit, ut à diuersis: quatenus vero unum est, u
 no & simul utitur. Ac de principio quidem quo animantia
 vim sentiendi habere dicimus, dictum sit haecenus.

Quoniam autem duabus maximè differentiis animum
 definiunt, mutatione loci, & intelligentia, iudicio atque sen
 su animo cernere & sapere, quasi quiddam sentire videtur
 esse, his enim duobus res animus indicat atque cognoscit.
 Et veteres quidē sentire ac sapere idem esse dicunt, id quod
 Empedocles his versibus indicat:

„Semper enim ad praesens hominum sapientia crescit.
 Et alibi:

„Hinc ipsos diuersa docet sapientia semper.

Idem etiam illi Homeri significant.

„Talis enim tunc ratio mortalibus haeret,

„Quam vult quotidie esse parens hominumque Deumq;

Hi enim omnes ut sensum, sic mentem corporea quidam
 naturae addictam existimant, remque similem & simili sen
 su percipi atque ratione, id quod etiam initio huius disputa
 tionis explanauimus. Atqui aequum erat simul eos de erro
 re etiam disputare. Magis enim animantia attingit, &
 diutius in eo animus versatur. Itaque necesse est, aut id,
 quod nonnulli sentiunt, ea omnia vera esse quae videantur,
 aut errorem rei esse dissimilis perceptionem. Hoc enim con
 trarium illi est, id quod simile sit à simili cognosci. Videtur
 autem error & scientia eadem esse contrariorum. Ac sensu
 quidem percipere & intelligere, non idem esse, hinc perspi

atque argum

apparet & contrarium cognosci &

intelligi eo contrario. Ipse sanguis diffinit

similitudo est causa cognitionis & scien

Ita ostendit sensum non esse idem quod

intelligere. Sicut enim videtur omnibus

videtur aut intelligere tametsi scilicet

37

① In quibus doctor et fantasmatum ab igne
 affectionis et fide: al non sunt
 cum voluntate operantur eoque primo con-
 clat cum ratione L. quod operantur boni
 et aut falsum id quod sub operantur
 eadem ergo fantasia no. est primo ...
 Doctor et ratio cum operantur quod
 terribile et motum statim perturbant
 et terrore in motum at quando nobis
 fingunt fantasmatum et

Quibus rationibus
fautis sciam ab opinione
distingui. Prior
autem ratio si nonnulli
dixerint quod voluerint

et postea tunc ubi non potestur... **ARIST. DE ANIMO**

ARIST. DE ANIMO

De ca pte
hic contigit ut nunc
cuius de facilius intelli
gatur: quia dictum est
de sensu et ipsa visio
ipsius sensus, quoniam
admodum opinio intel
lectus est idem verum
de visione postea
dicimus de intellectu
et opinione...

Ch. igitur visio
visione aliam fac
torem significatorem
explicat quam eam
qua dicitur quod sole
mus aliquid nobis
videri: hoc est in nunc
est videri a se quod
reale visum itaque
propter quodam signi
ficato qua facta sunt
ita de se et a se
mune de qua dispu
tatio hic instituitur

hac autem sunt
hoc dicitur quod videtur
na qui nullum actum
at habens per hoc
quatuor agnoscat et ap
du 3. 6. ab. d. sic
adieu sapientiam
prudenteriam et artem...

De visionem quidem
visionem distinguunt a
a sensu sed cum sensus
dicatur quod modis
actu et potestate
primum dicitur visio
non non est sensum
potestate idque in pri
mo hoc modo nobis
dormientibus fantasia
operatur et tunc in
visio atque sensus in
potestate non operatur
Sensus ergo potesta
te non est visio...

Deinde ex hoc
alia est ratio idem probant
Sensus in potestate
semper adest at visio
non semper adest sed
admodum est visio
non hoc loco usurpau

cultas aut habitus ex iis quibus indicamus, verumque aut
falsum enunciamus. Hæc autem sunt sensus, opinio, intelli
gentia, scientia. Ac visionem quidem sensum non esse, hinc
primum intelligitur, quod cum sensus vel habitus et facul
tas sit, vel eius usus et actio, qualia sunt visus et intuitus
tamen aliquid nobis videtur, cum neutrum horum sit, quo
in genere ea sunt omnia quæ in somnis videntur. Deinde
ex hoc etiam, quod sensus semper adest, visio non semper. Quod
si idem esset quod sensuum functio, omnibus animantibus
visio inesse posset, quod non videtur, veluti formica, apis, aut
vermi. Preterea sensus semper verus est, visiones autem ple
runque falsæ sunt. Iam vero cum acriter accuratèq; in re
bus quæ sub sensum cadunt, occupati sumus, non solemus di
cere, id quod sensu percipiamus nobis hominem videri, sed
magis cum non perspicuè euidenterque sensu percipimus,
tuncque vel verus vel falsus est. Et quod iam antea dixi
mus, visa dormientibus videntur. Nec vero alterutrum eo
rum quæ semper verum enuntiant, qualis est scientia et in
telligentia, esse ullo modo potest. Est enim etiam falsa vi
sio. Restat ergo videre sitne opinio. Opinio quidem et vera

et falsa est, sed opinionem fides sequitur: neque enim fieri
potest, ut is qui opinatur ea quæ et videatur, non approbet.
Bestiarum autem nulli fides conuenit, plerisque autem fin
gendi facultas. Preterea omnem opinionem fides sequitur,
fidem autem persuasio, quam ratio parit, et in plerisque
bestias visio cadit, ratio non cadit. Visio igitur nec opinio
cum sensu erit, nec per sensum hausta, nec opinionis sensus
que coniunctio, ut cum ex iis quæ dicta sunt patet, tum eo
constare potest, quod necesse sit non esse alterius cuiusdam
affectionis...

Quod si idem
non docet visionem non esse sensum in actu
Idque primum hac ratione probatur: si visio in actu
non daret omnibus animalibus: atque visio
non daret omnibus animalibus: atque visio
veluti formicae apis
dictum est et capiti ab. superioribus
quod omnibus animalibus communis
quod utrumque sensus est ubi est visio
verum dicitur hic non per visionem
formicæ apis et vermi loquuntur et

ARIST. DE ANIMO

quuntur, in quibus propria reperiuntur, quo in genere sunt
motus & magnitudo, quæ rebus sensum mouentibus con-
niunt: atque in his sensus errare potest maximè, motus ergo
qui ab usu actioneque sensus gignitur, differentias accipiet
à sensibus trium istorum. Ac primus quidem præsentis sensus
verus est, reliqui duo & præsentis & absente falsi: maximè
que si id quod sensui subiicitur, procul absit. Quod si ea que
commemorata sunt, nihil aliud habent præter visionem, id
que est quod dixi, certè visio erit motus & pulsus quo ani-
mus à sensu, qui suo munere fungitur, agitur. Quoniam au-
tè aspectus maximè sensus nomine appellatur, hinc factum
est, ut $\gamma\alpha\rho\alpha\lambda\alpha$ Græcis $\alpha\pi\omicron\tau\epsilon\phi\alpha\varsigma$ nomen acciperet, quod
scilicet absque lumine nil cernere oculis licet. Et quoniam
huiusmodi à sensu profectæ motiones animis impressæ ma-
nent, referuntque similitudine ipsos sensus, propterea per il-
las multa animantes conantur & faciunt, alia quod mētis
expertes sint, ut bestię: alię ut homines, quod mens in eis in-
terdum vel perturbatione, vel morbo, vel somno impedita
& obscurata sit. Ac de visione quidem quid sit, & quæ
eius sit causa, dictum sit hæcenus.

Cap. 4

Pars autem ea animi, quæ cognoscit, & sapit, siue separa-
bilis sit, siue etiam non separabilis reipsa, sed sola ratione
quam differentiam habeat, & quemadmodum mentis a-
ctio fiat, videndum est. Si intelligere est sentire, aut quid-
dam accipere, & pati erit à re quæ sub intelligentiā cadit,
aut aliquid aliud eiusdem generis. Impatibilis ergo sit mens
necesse est, eamque vim habeat, ut & species rerum recipere
& talis esse possit: non autem ut sit ipsa res: quamque ra-
tionem habet ad res quæ sensum mouent ea pars animi quæ

Primo ab ueritate tabula modis uno modo cum res mutata est
amplius sedente sedente opus falsum in eadem quæ primum
retineatur auctore quando
est oblitus est usum
dei cum opinionem
habebat & citro
quando deicitur de
præore sententia cognos-
catur a tam perperam
atque si visio su
to fito opinionem ad
sensum accidit aliquam
ab ueritate opinionem
nullo istorum in
tuum modorum quod
fieri non potest...
Sed quæ fieri
primum docuit quid non est
visio deinde quid
sui ostendit aliquid
tunc proponit ad visionem
naturam intelligendam
necessaria primum
est id quod mouetur
posse moueri & citro
sui visionem esse quæ
dam motum & citro
visionem non fieri sine
autem deinde sensum
visio & citro
sui motu quædam
fantasia facta a
sensu in actu...
qui nec sine
sensu potest
non quod tunc cum sit visio
oportet sensum deinde
uorem operari hoc enim
est falsum quia cum in
somnia sit visio sensus
deinde non operatur sed
quia fieri non possit nisi
autem deinde sensum
exempli gratia sensum
deinde primum a
sensu mouetur deinde
deinde fantasia
sensum mouetur deinde
sensum componit mouetur
autem...
Idque sit
fantasiam reddi propter
quæ visio aliquando
in ueritate deinde
deinde fantasia
quod sensus appetit

LIBER III.

In 50. omnibus autem
in ratione impedita
et quodammodo obfu-
rata perturbacione
aliqua aut morbo vel
dormiens somno...

8. Putatio
 in tribus
 Germano mlt
 Eclutay pati
 the quarry age

[illegible]

Docemur ac sciamus non tamquam verum quoddam (sed quod ca-
 qua intelligitur sensus intelligibilis, respondendi vnde si facultas habet
 facultatem autem affectionis
 Arist. DE ANIMO
 Quia si intellectus quod videtur non habet sensum (sed quod ca-
 latus sensus laborat
 tunc ab excellenti
 obiecto seu divi: in
 intellectu vero contra
 co magis perfectatur quo
 obiectum intelligibile
 excellens et diffinitum
 intelligitur causa aut
 cur sensus laborat
 tunc in corruptibile
 ab eminentiori obiecto
 est quod ab ipso organo
 corporeo non sumitur
 nisi non possit
 aut organum coram
 patitur ab ipso obiecto
 huius obiecto...
 mens vero ab
 obiecto laeso sensu
 mentem perturbat atque
 debilitat vtrum res
 det et hominem
 nostrum intellectum
 in recta debilitari
 ex laesione aliam
 organi corporis quae
 parte ad intellectum
 operationem requiritur
 operationem sensus ha-
 bitus organum corpo-
 rum...
 Et inquit ita
 docet quomodo intellectus
 in actu vult aut cum
 quobus modis actus
 vno modo eo actu qui
 cum potestate proprii
 quae cum illis est vtrum
 in se recipit formam
 intelligibilem sed ad actum
 formam non se recipit
 inque secundum actum
 operatur. Deinde actus
 qui ipsa operatio dicitur
 vtrum ad ipsam non habet
 intelligibilem se recipit
 tunc de se cum illis est
 operatur...
 Vnde agitur de obiecto
 intelligibili illudque
 duplex constituit
 a. aut est forma
 aut est materia
 vnde est ipsa res
 posita. quod duplex
 obiectum eodem intelli-
 gibile ad diverso
 modo in se habere
 percipitur nam
 gulas res in se accepit, ut sit tale quippiam qualis est homo
 sciens, tum mens quae re ipsa sit appellatur, quod tum deni-
 que sit, cum per se ipsa munus suum exequi potest. Quan-
 quam etiam tum non secus atque sciens homo, quodam mo-
 do retineat vim quandam ac facultatem, per quam aliquid
 aliud esse possit, non tamen eodem modo quo antequam di-
 dicisset aut inuenisset, atque se ipsa tum intelligentia potest
 cernere. Quoniam autem aliud est magnitudo, aliud ma-
 gnitudinis essentia, et aliud aqua, aliud aqua natura
 ratio, itemque in plerisque aliis, non tamen in omnibus, (in
 nonnullis enim idem est.) Profecto carnis essentia et car-
 nem ipsam aut alia atque alia parte, aut certe eadem, sed
 aliter affecta, mens iudicat. Caro enim sine materia con-
 stare non potest, sed non aliter atque id quod simum voca-
 tur, hanc in illa materia formam significat. Ac ea quidem
 parte, quae sensus est particeps, calida et frigida interno-
 scit, eaque omnia quorum caro ratio est quaedam. Alia
 autem parte vel re distincta, vel quae eam ad se rationem
 habet, quam inflexa linea ad se habet, cum recta et con-
 tenta est, carnis etiam naturam rationemque diiudicat.
 Praeterea, si eorum quae abstractione consistunt, rectum est ut
 id quod simum (est enim in cohaerente natura) natura au-
 tem et ratio rectae rei aliud est, aliud id quod rectum est,
 (sit autem illa exempli gratia, duo) certe illam rationem alia
 parte, aut certe aliter affecta diiudicat. Ut ergo sunt res
 separatae secreteque a materia, sic ea plane se habent quae
 in ipsa mente sunt. Queri autem hoc loco potest, si mens
 quiddam simplex et impatibile est, nec ullam habet, ut A-
 naxagora placet, cum alio societatem et commercium, qui
 intellectus forma aut si minus est
 intelligitur materia intellectus
 intelligitur se habet ut anima recta dicitur
 intelligitur res sensus se habet
 inflexa et curva ad quod intelligitur
 se recipit ad sensum et facultatem
 In nonnullis enim idem est
 intellectus se recipit et
 magnitudo se recipit in quibus
 et a materia non est distincta...
 Praeterea, si eorum

etiam admodum aliud est in naturalibus et in arte et ratio et sensus ita dicitur
in naturalibus et in arte et ratio et sensus ita dicitur
LIBER III. ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶ ¹³³⁷ ¹³³⁸ ¹³³⁹ ¹³⁴⁰ ¹³⁴¹ ¹³⁴² ¹³⁴³ ¹³⁴⁴ ¹³⁴⁵ ¹³⁴⁶ ¹³⁴⁷ ¹³⁴⁸ ¹³⁴⁹ ¹³⁵⁰ ¹³⁵¹ ¹³⁵² ¹³⁵³ ¹³⁵⁴ ¹³⁵⁵ ¹³⁵⁶ ¹³⁵⁷ ¹³⁵⁸ ¹³⁵⁹ ¹³⁶⁰ ¹³⁶¹ ¹³⁶² ¹³⁶³ ¹³⁶⁴ ¹³⁶⁵ ¹³⁶⁶ ¹³⁶⁷ ¹³⁶⁸ ¹³⁶⁹ ¹³⁷⁰ ¹³⁷¹ ¹³⁷² <

Adem etiam ratione

ARIST. DE ANIMO

Posteriorum quæstionum. Operatio
Vnde cum mens intelligat
intellegere eodem modo
alio res intelligunt
numquam per quandam spe
eodem intelligunt. Et
tunc dicitur in eis
tunc autem intelligit
tunc alio modo intelligit
re. quare per suam
actionem ad quam se
conuertit et reflectit
unde id discernit
affigunt. Vnde intel
lectus de intellectu
quod intellectus suus
suam actionem reflectit
tunc: si enim suus
minime

Itaque autem
Ista est quæstio. Cum
operatio facit, ut
omnis de uno
intelligit. Vnde quia
sunt res speciales
intelligibiles, cum
non sunt per se
ad rationem et spe
ciem intelligibilem
quæ per se habet
quædam modum qui
est habitus per se
non sunt scientia
vnde...

Cap. 5. Argumentum
hoc cap. de operatione
intelligente de intellectu
in agente. Summe
proprium est de
officiis operantis
sumpta ex arte summa

Ad materiam autem
hinc similitudinem
hoc est. Cum sit
figuram in materia
tamen: ita formam
et rationem intelligibilem
est in patet intellectu
de intellectu...

Ut colores qui
hæc altera similitudo
ita intelligenda est.
Vnde bene fieri videtur
colores, qui per se tan
tum potestatem affe
rentes, actu de re ipsa
sunt spectabiles.
Ita intellectus agens

omnia efficiat, quam quidem rationem ad materiam
habet, necesse est etiam in animo has ipsas reperiri distin
ctiones: in quo est mens eiusmodi, quæ fiat omnia, altera
quæ faciat, quasi habitus quidam instar luminis, quod qui
dem facit quodammodo, ut colores qui esse poterant, res
sint. Atque hæc quidem mens separata est, non permixta
cum corpore et impatibilis, cum eius essentia in eo sit
actus quidam sit. Semper enim id quod facit, ei quod pati
tur et principium, materia anteponendum est. Idemque
valet scientia quæ non ex habitu, sed ex actione spectatur
quod res quæ illi proposita est: ea verò quæ ex vi et habitu
ponderatur, antiquior est in uno quidem temporis ordine,
absolutè autem ne temporis quidem ordine antiquior est,
siquidem illa non sit huiusmodi quæ intelligat, modo non in
telligat. Separata autem hæc, hoc solū est quod ipsa est, ea
quæ sola immortalis æternæque est. Porro ea separata non
est in nobis ullus memoria locus, propterea quod sit impa
tibilis, nihilque accipere possit. Mens verò ea quæ vim pa
tiendi et quasi accipiendi habet, interit, nec sine hac quic
quam intelligit. Ac eorum quidem verborum, quæ sim
plicia sunt, intelligentia in iis inest, in quibus falsitas non
versatur. In quibus autem verum et falsum versatur, no
tionum est iam mentis quædam quasi unum sint, coniunctio,
et quemadmodum Empedocles ait hinc primum quidem
capita sine cervice extitisse, deinde amicitia conglutinari
cepisse: sic hæc ipsa cum disiuncta sunt componuntur, ut me
dia linea et id quod comparari non potest. Quæ si præte
rita sint aut futura, tum tempus præterea intelligit, atque
coniūgit. Falsum enim semper in coniunctione perficitur,
sicut magis videtur quia per se dicitur. Notandum
est per se intellectus des offormal quæ si
tue sunt intellectus patiendi...

...quodammodo quatenus est perfectior...
...liber III. Cap. 7. Arg...

LIBER III. Cap. 7. Arg...

estque voluptate affici, aut dolore, nihil aliud nisi partem
eam animi quae sensus est particeps, ad bonum aut malum,
aut alia eiusdem generis adhibere & conuertere, in quo
quidem & declinationis & appetitionis usus cernitur. Nec
verò aliud est pars ea in qua appetitus insunt, aliud ea quae
vim habet declinandi quod malum est: nec verò haec ab ea
distinguntur, quae sensus est particeps, sed earum alia tan-
tum atque alia ratio est, et autem parti animi, quae consilij
est & rationis, visa, quasi sensa sunt, quae eadem cum
bonum aut malum aliquid esse ait aut negat, tum refugit,
aut sequitur. Itaque nunquam animus sine visis intelligit.
Vt autem aer pupillam afficit, & haec aliud, sic auditus,
extremum autem unum est, unumque medium, sed eius
plures rationes sunt. Qua autem parte diiudicet, quid in-
ter dulcia & calida intersit, dictum est quidem etiam antea,
sed tamen dicendum est etiam hoc modo. Est enim unum
quiddam, atque ita unum ut termini & extremi locum
& vim obtineat, atque haec unum sunt proportionem & nu-
mero, quem hoc habet ad utrumque, ut illa inter se affecta
sunt. Quid enim attinet ambigere, quoniam pacto ea quae
eiusdem generis sunt, iudicet, aut contraria? ut id quod al-
bum est & nigrum, sic igitur ut a id quod album est, affe-
ctum est ad b, quod nigrum est: sic c, ad d, eandem habeat
rationem, quam illa inter se habent. Ita etiam vicissim
commutato ordine. Si ergo c, d, uni conueniant, eandem ra-
tionem, quae etiam a, b, habebunt. Ac idem quidem sunt
& unum, non autem eorum eadem ratio est: sic illud eo-
dem modo. Eademque ratio est, si a sit id quod dulce est,
& b id quod album. Ac species quidem ea pars animi quae

...est actus...
...habere quae...
...ad actum...
...videtur autem...
...de sensu quidem...
...in operatione...
...fuga doloris...
...di aut parti...

*visione in nobis esse modum vel spiritus ambobus rationibus
abstractio perfectior: per se autem eo quod per se est
perfectior et simpliciter momentibus per se est: ita quod per se est
perfectior. Sicut et illa in se.*

ARIST. DE ANIMO

ARIST. DE ANIMO

rationis est, ex visis intelligit, & simul atque in illis ei ali-
quid appetendum aut declinandum proponitur, etiam cum
sine sensu visa ei obiciuntur, mouetur ac impellitur, ut sen-
su percipiens signum facibus datum ignem esse, communi
sensu cum cernit moueri, hostem esse cognoscit. Nonnunquam
verò cum animo visa que in ipso sunt, vel notiones offerun-
tur, tanquam cernens, ratione ac consilio res futuras cum pre-
sentibus connectit, & cum ibi aliquid iucundum aut mole-
stum esse statuerit, tum denique illinc refugit, aut sequitur,
atque omnino quippiam agit. Veri autem & falsi iudicii que
in actionem non conferuntur, in eodem quidem, quo bonum
& malum, genere consistunt, sed tamen per id quod est om-

пропорция и
много

Chygnficare videtur satis
obscure. Visa sunt
tastrata et suspensa
obscure quidam propo
sione de numero sui
correspondere. Et ut
totum visum quod
zephyrus sensu perceptus
peccat...

Giorgio c, d

tificis propositæ sunt, cum separata non sint, ut seuinctas ab
 stractasq; à materia, cum illas intelligentia comprehendit,
 intelligit. Omninoq; mens est res ipsæ, cum munere intelli-
 gendi fungitur. Vtrum autem fieri possit, ut aliquid eorum
 quæ separata sunt, percipiat & intelligat, cum ipsa non sit
 separata à magnitudine, necne, post considerandum erit.

Cap. 8.

De species ^{quidem} dictum est intelligi
tunc non intelligere
velis facere quare
velim dicere non
possum intelligere
ac sine sensu, cui quæ
stionem affirmatio
nem responderet...

Veri aut et
 dictumque intellectus
 praeferunt a theorico
 quod videtur et videtur
 de veritate moralis
 sed omnia ratione
 et propter omnia sunt
 finem intellectus in
 praeferunt de veritate
 moralis in partem

Nunc verò ea quæ de animo diximus paucis comple-
ctentes, hoc rursus statuimus, animum esse quodam mo-
do omnia. Omnia enim quæ sunt, aut sensum mo-
uent, aut ratione cernuntur. Est autem scientia quo-
dam modo res, quæ ea comprehenduntur, & sensus ea

Quia vero a
quod occurrunt intellectus est possibile intelligere
ab ipso visis quia est ipse pro maiori
fidei et omnis est possibile per se. quomodo
intellectus est ab ipso intelligere a maiori
fidei et omnis est possibile per se. quomodo

Quomodo in manu est instrumentum corporis a quo instrumentum dicitur
ut securi scilicet & similibus ob id quod instrumentum instrumentum appellatur
itaque anima est forma corporis a quo corpus dicitur sedens & formatus
etiam ob eamque forma formatur. ARIST. DE ANIMO

Quoniam autem anima

Quoniam in ipso univ[er]so
nihil est a materia de
sensibili subiecto sepa
ratum, scilicet ratio de
existencia. Idcirco dicitur
de nostrum animum
quandam esse in corpore sine
sensu & fantasia non
posse intelligere unde
docet cap. 14. i. lib.
de demonstratione
Cui dicitur anima sensu
ei quoque de futuram
aquam scilicet...
Visio autem ab

Cap. 9. Quoniam autem animus is ex quo animantes constant ex
duplici vi ac facultate, definitus est, quarum altera est vi
iudicandi quod ratio est & sensus munus est: altera etiam,
qua moventur loco, de sensu quidem ac mente dictum sit
hactenus: de eo autem quod motum affert, quid tandem sit
animi, videndum est, utrum aliqua eius pars quae separata
sit, & distincta vel magnitudine, vel ratione, an etiam to-
tus animus. Et si pars est aliqua, utrum propria quaedam
præter eas quae dici nominarique solent, & eas quas enu-
merauimus, an una harum quaedam. Hoc verò statim du-
bitationem affert, quemadmodum appellari partes animi

Distinguitur visio a secunda
operatione intellectus,
quod nihil rationis &
affirmationis & negatio
nis: a prima aut quod
prima mentalis operatione
dubita simpliciter sine
notione rerum univ[er]salium
quod aut fantasia sine
visionis obiecta sine
singulorum similitudine
de similitudine...

debeant, quotque sint. Quodam enim modo innumerabiles
sunt, nec ea solum sunt, quas nonnulli tradunt aliam esse
rationis, aliam in qua irarum ardor existit, tertiam quae
cupiditatum sedes sit, alij verò eas ita partiuntur, ut aliam
esse dicant quae rationem habeat, aliam quae eius expert
sit. Ex differentiis enim per quas isti eas tradunt dividi,
alia etiam partes existunt, quae maiorem quam ha ip-
sa, dissimilitudinem habent, de quibus paulo ante dictum

Cap. 9. Argumentum

hactenus a se di
et intelligendi ac facie
tates explicata sunt
deinde de facultate
monendi loco disputatio
instituitur, atque quomodo
affectu su ad corporis
facultates inquirat. Id
primum expagiat quae
tiones de impressione par
tium de facultatibus ac,
quandocumque q. de de
republic. tract. tantum de
tut, quod de de
rationalibus, quae in de
collocat: irascibilis, quae
in corde: & concupiscibilis
quae in hepate ponit...
An etiam totus

est, ut ea quae alendi vim habet, quae in eis etiam quae
terra gignit, inest, omnibusque animantibus: & ea quae
sensus est, quam nemo facile ut rationis participem aut
eius expertem statuerit. ea praeterea in qua visa impi-
muntur, quae quidem cum ab omnibus ratione & cogi-
tatione differat, tamen quanam sit pars, quae aut idem
quod illa valeat, aut ab eadem diuersa sit, magnam habet
dubitationem: si quis animi partes distingui separarique
ponat, alia etiam est in qua cupiditates insunt, quae & ra-
tione & facultate à ceteris differre videatur. Et certe

quod quae rationi respondet dicitur est & negationes
itaque facultates loco monendi non est totus
animus sed tantum pars quaedam de facultatibus
quodam enim modo innumerabiles sunt
Id verum est si ad singularem quoque progrediamur
has enim quaedam non sunt infinitae
impossibile. Id a praeterea in
op. id expagiat assignat ut facultates in
pione quod ut non comprehendantur affertur
de fantasia...

facultas nascitur & ex plantarum natura locum habet in corde
contineat fluctationes. Quod modo quodam modo affecta est
LIBER III. rationibus. 44 *at vero est affligi*

alienum est & absurdum hanc diuellere, praesertim cum in ea parte quae rationis est, voluntas insit, & in ea quae rationis est expers, cupiditas & ira. Quod si tribus animus contineatur, profecto in unoquoque cupiditas erit. Quod autem hoc tempore quaerimus, id est, quid sit, quod loco animal moueat. Nam & motum eum qui accretionis, & eum qui imminutionis est, qui in omnes animantes conueniunt, gignendi & alendi vim habens pars quae in omnibus inest, asserere videatur. De respiratione autem & expiratione, somnoque & vigilandi labore, post differendum erit. Habent enim hac quoque dubitationem. Sed nunc quid sit quod faciat, ut animantes ingrediantur, & moueantur loco, videndum est. Ac non esse partem eam, cuius opus in alendo est, hinc perspicere licet, quod semper alicuius causa hic motus adhibetur, & vel cum visione, vel cum cupiditate coniunctus est: nihil enim quod non appetit, aut fugit, mouetur, nisi vis afferatur. Ea etiam quae oriuntur e terra, moveri loco possent, haberentque aliquam partem, quae in hoc ciendo motu instrumenti locum obtineret. Nec verò pars illa est quae sensus est particeps, quippe cum pleraque sint animantes, quae cum sensum habeant, fixae manent semper, nec mouentur loco. Quod si nihil natura sine causa facit, nec in necessariis rebus deest, nisi in animantibus, quae debilia sunt aut imperfecta & inchoata: & animantes huius generis perfectae sunt suis partibus omnibus, nec debilia & manca, idque ex eo intelligi potest, quod procreandi vim habent, ad statumque & senectutem veniunt, certè partes etiam ingressus proprias habeant necesse est. Neque verò ea etiam pars,

Naturales cupiditates
et per se hunc
rationi obsequuntur...
Quod autem hoc
Aggreditur
investigare causam
motus & progressus
sunt aliter alique
imprimis docet alendi
facultates non esse illud
motus causam
docet de facultate
sentiendi intelligendi
et appetendi...

De non esse
Quibus rationibus
docet facultates alendi
causam non esse motus
progressus prior est
quod huiusmodi causa
semper est motu
afflictus divisione: facie
tat aut alendi
semper est motu: posterior
quod efficitur plantarum
in quibus sola motus
alendi facultas moueri
motu progressu quod
est absurdum...

Habere autem quae a lignis
occurrit tactu eundem
rationi. Nam potius
aliquot diuersa plantarum
non moueri motu progressu
quo, non quod non habent
in se principia causa
tatis motus sed quia
careant instrumentis ad
Motus illud necessarium
respondere utique se habent
non primarius motus
progressus. Sane quod
instrumenta ad tale
Motus officiosus
essaria quia ut dici
solent natura nihil
facit frustra neque
desunt in necessariis

et loco pars
et facultas sentiendi causa
progressus omnia autem mouentur
motu progressu quia de aia & habet
atque cognoscere et facimus
300 pita omnia dicuntur supra
motu progressu non mouentur...
Neque vero ea
motus intelligitur quodque affligitur causa
et motus progressus ostendit verum pro
facultate sentiendi quod progressus intelligitur
et affligitur causa ut est motus progressus

F iiii

hac ratio quae de intellectu contemplatus intelligitur ita offertur
animal mouetur motu progressivo prosequendi aut fugiendi aut
obvendi gratia: atqui intellectus facit ut
non praesens quid sit
prosequendum aut
fugendum ergo non est
causa motus progressivi
ut solent impo-
tentia

ARIST. DE ANIMO

quae est rationis & consilij, nec mens ipsa motum illum af-
fert. Ea enim cuius omne opus & munus in cognoscendo
est, nihil quod sit agendum, intelligit: nec quicquam de eo
quod fugiendum est, expetendumque praescribit, cum motus
semper sit fugientis quid, aut expetentis. Nec verò cum ali-
quid tale considerat, tum id fugiendum aut expetendum
esse praescribit: veluti saepe aliquid iucundum aut terribile
esse reputat, sed declinari oportere non iubet, cor autem com-
mouetur: si verò iucundum sit, alia pars quaedam. Præterea
si mens praescribat, ratioque iubeat aliquid fugiendum esse
aut expetendum, non semper mouetur, sed cupiditate duci-
tur ad agendum, ut solent impotentes. Quinetiam illud a-
nimadvertimus, eum qui medicina praeditus sit, non semper
curare, quod in altero quodam situm sit, ut ex arte faciat,
non in arte ipsa. Sed ne appetitus quidem in hoc motu do-
minatur, praesertim cum continentes cupiditatibus incitati
& inflammati, non ea faciant quorum cupiditate ducan-
tur, sed menti rationique obtemperant.

Sic dicitur in Jutella
de practica inter
duos aliquid esse pro se
quidam p[er] se quod
homo fugit impet
sue & motus a cu-
piditate Ergo intelle-
ctus practicus non
est causa motus
progressivi...

Sed ne appetitus
appetit non est cau-
sa motus progressivi
quod si docet quod est
hoc homines p[er] se que
non faciunt quod
quod appetitus boni est
videtur quod Malum est
Cap. 10. Ergo...

Motus progressivi
animalium duae cau-
sae sunt, una est
intellectus appetitus
de intellectu practico
comprehendendo quod visio
non sub intellectu
practico: sed bonum
verum appetitus & sola
visio. Quae flam-
mat non p[er] se Mo-
tus p[er] se quae quae
Mouentur ab obiecto
appetibili. Ceterum
sua in Motu progressivo
necessaria p[er] se practica
Mouentur Mouentur, in finem
mouentur et id quod Mo-
uetur. Sed Mouentur
duplex est finis unus
quod tantum mouet
quod est appetitus
obvendi autem

Duo autem haec aut appetitus, aut mens motum asserre
videntur, si quis visionem ut intelligentiam quandam sta-
tuat. Plerumque enim contempta aut praetermissa eorum quae
agenda sunt, cognitione, visis ad agendum impellimur. Et
in aliis animantibus nec intelligentia inest, nec ratio, sed so-
la visio. Hac igitur duo mens & appetitus causa sunt, cur
animantes loco moveantur: sed mentem eam intelligimus,
quae alicuius rei gratia ratiocinatur & in rerum actione
versatur, quae eadem ab ea, cuius omne opus in contemplan-
do est, eo fine quem sibi habet propositum, differt. Atque et-
iam finem sibi propositum habet omnis appetitus. Cuius
quod Mouetur & Mouetur cum finis est app-

LIBER III.

enim est appetitio, ab eo agendi principium ducit mens ea, quae in actione cernitur. Vltimum autem agendi principium est. Quocirca recte haec duo appetitus & mens, quae in actione versatur, mouere loco videntur. Nam cum ea pars in qua inest appetitus, moueat & impellat, mens etiam ob eam causam mouet, quod ea pars in qua appetitus versatur, ei det causam & principium mouendi. Visa autem cum mouent, non mouent sine appetitu. Quod ergo appetitum mouet, id unum quippiam est quod primo impellit. Si enim haec duo mens & appetitus moueat, profecto communi quodam genere moueant. Nunc vero mens ipsa nec sine appetitu mouere videtur: voluntas enim quidam est appetitus, & cum ratione duce mouetur & pellitur, motus tum ille voluntarius est. Appetitus autem cum mouet, non in eorum rationem ducem sequitur, cupiditas enim appetitus est quidam. Ac mens quidem omnis recta est, appetitio autem ac cuncta tum recta est, tum non recta. Itaque id mouet semper, quod appetendum est, idque ipsum vel bonum est, vel quod bonum videtur: nec omne bonum, sed quod agendum est. Agendum porro bonum est id quod secus etiam cadere potest. Illud ergo perspicuum est, eam vim animi quae appetitus dicitur, mouere. Eorum autem sententia, qui animum in partes tribuunt, si eum per facultates diuidant, permul- ta erunt: ut alendi, sentiendi, appetendi, intelligendi & de liberandi, plus enim inter has interest, quam inter eam partem in qua insunt cupiditates, & eam in qua ira- rum existit ardor. Quoniam autem appetitiones inter se contrariae sunt, quod tum denique accidit, cum ratio & cupiditas discrepant, in iis quae sensum temporis habent, appetitus quoniam in particularibus & in suis bonis agendum quae continguntia sunt versatur. Ad hoc recte & non recte non potest. ...

Quod ergo appetitum mouet, id unum quippiam est quod primo impellit. Si enim haec duo mens & appetitus moueat, profecto communi quodam genere moueant. Nunc vero mens ipsa nec sine appetitu mouere videtur: voluntas enim quidam est appetitus, & cum ratione duce mouetur & pellitur, motus tum ille voluntarius est. Appetitus autem cum mouet, non in eorum rationem ducem sequitur, cupiditas enim appetitus est quidam. Ac mens quidem omnis recta est, appetitio autem ac cuncta tum recta est, tum non recta. Itaque id mouet semper, quod appetendum est, idque ipsum vel bonum est, vel quod bonum videtur: nec omne bonum, sed quod agendum est. Agendum porro bonum est id quod secus etiam cadere potest. Illud ergo perspicuum est, eam vim animi quae appetitus dicitur, mouere. Eorum autem sententia, qui animum in partes tribuunt, si eum per facultates diuidant, permul- ta erunt: ut alendi, sentiendi, appetendi, intelligendi & de liberandi, plus enim inter has interest, quam inter eam partem in qua insunt cupiditates, & eam in qua ira- rum existit ardor. Quoniam autem appetitiones inter se contrariae sunt, quod tum denique accidit, cum ratio & cupiditas discrepant, in iis quae sensum temporis habent, appetitus quoniam in particularibus & in suis bonis agendum quae continguntia sunt versatur. Ad hoc recte & non recte non potest. ...

Visa autem est
 Cuius intellectus
 praeactione non mo-
 net sine appetitu:
 ita huiusmodi visio:
 It quomodo modum
 super est indicandi
 facultas. Nomen
 intellectus praeactione
 et visio ita super
 est appetitus. Vnde
 intellectus qui
 alio modo voluntate
 appellatur: et hoc
 vero sensum ...
 Quod ergo appetitum
 mouet duo monentia
 ad unum. Minus ad
 ipsum appetibile solum
 ita duo monentia
 mouere non possunt
 nisi primum moueat
 ab obiecto appetibili ...
 Appetitus autem cum
 appetendum est, quod
 non parem rationem
 ad se habet cupiditate
 mouetur ...
 De Mente quidem
 rationem reddere cur
 ab omnibus rationibus
 causa est facit si
 cum appetitus rationi
 obediens bonum solum
 iuxta naturam actionem
 ad rationem reducat
 ita solum & iuxta
 ita recte est
 ita solum magnum
 ita solum bonum inter
 tatur intellectus cum
 ut est intellectus
 habet fantasmatum
 solum est rectus
 ita intellectus
 nunc est aliud quia
 potentia quodam habet
 habet principium
 moralem agendum
 quod nunc est
 et hoc ut non esse
 occidendum non esse
 nunc agendum

Thomas quod appetatur ad operationem... *Jo. secundus ad locum*
Primum cum de omni bono non est in nobis... *ut ait philosophus*
Secundo actionem... *et ad philosophum*

ARIST. DE ANIMO

Primum reprehendere... *Platonem*
Tunc et de omni bono... *et de omni bono*
aeternum... *et aeternum*

Quoniam aut appetitio... *et appetitio*
tione... *et tione*

Sub finem cap. superiorem... *et sub finem*
Deinde... *et deinde*
Tunc causam... *et tunc causam*

progreffum quod homi... *et progreffum*
nes continetur a... *et continetur*
faciem quam quod appetitio... *et faciem*

hinc suadetur... *et hinc suadetur*
quod... *et quod*
respondet... *et respondet*

non nisi... *et non nisi*
et... *et*
quod... *et quod*

quod appetitio... *et quod appetitio*
nobis... *et nobis*
construuntur... *et construuntur*

Nonne... *et nonne*
appetitio... *et appetitio*
rationi... *et rationi*

in... *et in*
duplex est... *et duplex est*
tunc... *et tunc*

Memoria... *et memoria*
qui... *et qui*
alter... *et alter*

qui... *et qui*
et... *et*
et... *et*

ut... *et ut*
et... *et*
et... *et*

ut... *et ut*
et... *et*
et... *et*

Contra cupiditatem... *et contra cupiditatem*
ut... *et ut*
qui... *et qui*

Indicatur... *et indicatur*
et... *et*
et... *et*

et... *et*
et... *et*
et... *et*

et... *et*
et... *et*
et... *et*

et... *et*
et... *et*
et... *et*

et... *et*
et... *et*
et... *et*

LIBER III.

LIBER III.

Sed de imperfectis bestiis, in quibus tangendi sensus tantum reperitur, quid sit quod eas impellat, videndum est, verum in iis visio & cupiditas inesse, necne possit. Nam cum in eis dolorem & voluptatem inesse constet, profecto, si hac ipsa insunt, cupiditas etiam insit necesse est. Visio vero quonam modo etiam inest? An quemadmodum etiam incerto motu agitantur, sic in eis hac insunt ipsa quidem, sed incerto quodammodo. Ac visio quidem quae sensum attingit, in aliis etiam animalibus, ut dixi, reperitur. Ea autem quae consilij est, in iis quae ratione utuntur. Verum enim hoc an illud faciat iudicare rationis & consilij iam munus & officium est, atque id necesse est, vno dimetiatur, quandoquidem maius illa persequitur, ut ex una visione plures efficere possit. Ex quo evenit, ut opinionem habere multa non videatur, propterea quod eam visionem non habeant, quae ratiocinatione comparatur, cum hac illam gignat. Itaque in cupiditate nullus consilij locus est: quia interdum vincit, impellitque voluntatem, nonnunquam vero contra cupiditatem repellit, ut globus globum, sic cupiditatem cupiditas, cum animi impotentia dominatur. Natura autem semper superior praestat & imperat, itaque movet, ut tribus iam motibus agatur. Pars autem animi, in qua ars inest & scientia, non movetur, sed stat immobilis. Quoniam autem opinio & ratio alia de toto genere est, alia in rebus singulis versatur, alia

uno emittatur quandoquidem
Cognat phosporum faber lignarius
cubita li mensura Maiora et Mi
li contra nos applicatus Motum
Et signatur quod interduum unum

Et si natura ipsa seculo superior aliquando
valuerit ab affectibus suis seculo cum videtur
ad affectibus in obsequio se parere no
bulla rationi ut se in seculis innotuit

3. *ipso motu progressi*
una fine
ipso corde quasi est finis
ipso motu: quibz
una est principis na
secundum deantabes
contrabitus: deatatur
aut secundum 2tes
quibz au...

Omnia vni pulchra
Motu credidit
fuerit per se et hanc
Cap. 1. quod motu
per se motu per se
a se pellit id quod pellit
fuerit vero quod mo
tue est finis et hanc
per se motu per se
fuerit motu ad se
fuerit id quod trahit
Quocirca quoniam in
omni

et quod orbi (Monet
 propter immobilitatem
 autem non mutatur
 vixit secundum totum
 sed taliter secundum
 hoc quod modo
 et in modo videtur et cor
 dibus in ratione corporis
 parte ipsius (manus)
 Monachus secundum scriptu
 ram de p[er]fectione et oves
 tatione et in p[er]fectione
 et ut Molin[us] dicitur
 et tractat officiali ab
 et quod amodo et quod
 et quod amodo et quod
 Cap. 11. Arg...

hoc capi docet quodnam
pursuatur Modus in
repositio bellum ut
et solutacis praedita
sunt. Ceterum quodnam
modus improprie quodam
et obscuro Modus ut
Modus restrictionis et
dilatationis Monent
statu et imperfecta
dant et obscuro bis
talis modus principium

De visio gude
 hic dupliciter visio
 consistit una
 nam quae consistit
 de bene animae et
 consistit altera
 de bono et recto

ARISTO. DE ANIMO

quarum hac sentimus hunc vel illum hoc facere oportere
alia hoc esse tale quippiam, & me talem esse, profecto hac
iam opinio & sententia mouet & impellit, non ea quae in
toto genere versatur, aut certe utraque, sed generalis quicquid
magis, alia non. At animum quidem eum, cuius omne
opus in alendo est, omne id quod uiuit habeat necesse est, id
que à primo ortu ad extremum. Nam cum necesse sit id
quod procreatum est, progressum statum, senectutemque ha-
bere, quae sine cibo existere nullo modo possunt, profecto insit
necesse est animus qui alat, in iis quae nascantur & inter-
eant. At uero sensum non necesse est inesse in iis omnibus,
quae uita sustinetur. Nam neque ea quorum corpus est sim-
plex, tactum habere possunt, neque sine hoc ullum animal
existere, neque uero ea omnia, quae species materiae expertes
non recipiunt. Animal autem sensu praeditum esse debet:
siquidem natura nihil frustra facit. Ad finem enim qua-
natura constant, referuntur omnia, aut certe fortuita quae-
dam declinationes sunt ab iis, quae certi cuiusdam finis cau-
sa fiebant. Omnis igitur natura gradies, si sensus est expers,
intereat necesse est, nec unquam ad ultimum peruenire po-
terit, quod naturae munus est. Quo enim pacto aletur?
Nam iis quae permanent, nec mouentur loco, ibi adest ali-
mentum, ubi fixa adhærescunt. Nec uero fieri potest, ut sit
corpus, quod animo, mentemque quae diiudicandi vim ha-
beat, sit praeditum, nec sensum habeat, dummodo non sit e-
iusdem generis eorum quae manent, idemque procreatum sit, quan-
quam ne si procreatum quidem non sit, cur enim non ha-
bebit? Aut enim animo id melius est, aut corpori, quorum
neutrum uerum est. Nam nec animus melius propter

hinc colligitur quod uita quae sunt
naturam & contra
Malos auidal plato
gloriantur ratione
Judicio
ut tabula iam

Quia appetitus uita
tuta ratione mouetur
tabula Motus: pu
mum quidem Motu
ipsum inlella Cap. 12
clat praetori quod
luntat & citatur:
Sicut Motu
luntat postremo
quodam proprio Motu
Pare autem
ut est duplex intellectus
vita praeterea de
actore & tempore
ita duplex est in
discursus uita &
ut agendum & ele
uero uita cognoscenda
um solus uitalis
gratia al postuor
intellectus uita
nullo modo mouet ad
agendum ut pum
Sicut est cap. 9...

Quod uero animi
opinio
Duplex est uita
vita uita & alia
singula est uita aut
hinc uita magis mouet
ad agendum quam ma

Cap. 12. Arg.
Consequenter si
facile est agendi
de sententiis uita
in genere uita
ut uita uita
si uita uita
contra quia praeterea
facile est postuor
esse sine uita
postuor uita
etia...

omne id quod
Quia uita sustinet
aemento postuor
oportet quod uita
intereat...

hoc dicitur uita
ad speciem uita
ut uita uita
singula uita
Nam magis ea
videtur uita
postuor dicitur
ut uita uita
est quia uita
dicitur est uita

[illegible]

quodam & mouetur mouetur quod ab objecto & sensu mouetur
sensus & mouetur mouetur tantum mouetur... sensu mouetur

Multa autem eodem modo ARIST. DE ANIMO

hic locus ita intelligendus
quomodo in 16 mouetur loco
ita in alteratione
mouetur & vult
aut per se aut per
mutationem & per
dicit ad aliquem
fines ...
Ac veluti signis
completi desumuntur
ex rebus artificialibus
que artificiosa in
mutatione mutantur
ut Cicerone ora
commutatur & que ad
aliquem finem mouetur
Magis magna de
aer quia mutationi
Magis in obnoquia
quod eorum
qui
Tunc per se autem
apponitur de modo
videndi qui se emittit
de aliquo de Cap. 13
oculis quod per se
oculis de sensu

mouet loco, ad quoddam tempus facit, ut mutetur locus: &
quod aliud pellit, facit ut illud ipsum aliud pellat, isque mo-
tus per medium interiectum existit, & quod primo pulsat
& iactat, pellit, nec pellitur, extremum verò pellitur, neque
pellit: quod autem interiectum est ac medium, tum pellitur,
tum pellit. Multa autem eodem modo media sunt in commu-
tatione, nisi quod dum in eodem loco manent, commutant.
Ac veluti si quis aliquid in ceram immittat, id mouebitur
ad eum finem, quo ad illud tinxerit: lapis verò nulla ex par-
te, aqua verò longè, lateq; aer verò latissimè mouetur, affi-
citurque & afficitur, si permaneat, unusque sit. Itaque de re-
latione melior veriorque sententia est eorum, qui afferunt aera
à colore & figura, quandiu continuatur affici, quam eorum
qui aspectum emissum in aliquam rem, postea referri con-
firmant. In re autem laui ac plana cōtinuatur. Itaque rur-
sum etiam idem aspectum mouet, non secus ac si quis si-
gnum in cera usque ad finem perducatur.

completi desumuntur
ex rebus artificialibus
que artificiosa in
mutatione mutantur
ut Cicerone ora
commutatur & que ad
aliquem finem mouetur
Magis magna de
aer quia mutationi
Magis in obnoquia
quod eorum
qui

Tunc per se autem
apponitur de modo
videndi qui se emittit
de aliquo de Cap. 13
oculis quod per se
oculis de sensu

Cap. 13. Argumentum

Imprimis dicitur
quod corpus
esse ex eo quod tactu
per se est & cōtra
separat sensum tactu
cum reliquit sensu
quod sub tactu
ita disputat. sub tactu
tactu nullum est
nec: atqui si corpus
animale sit simplex
tollitur tactus ergo
corpus animale
non dicitur...

Fieri autem non posse, ut animantium corpus simplex,
ut igneum, vel aerium sit, hinc sciri potest, quod sublato
tactu nullum alium sensum habere possunt, corpus enim
quod tractandi vim habet, omne, ut dixi, animatum est.
Alia autem loca in quibus sensus sedes est, terre expertia
esse possunt, & omnia eo ipso quod per aliud sensu perci-
piant, sensu afficiuntur, & per ea quae interiecta sunt,
cum tactus eo ipso sit, quod ea tractet, ex eoque nomen hoc
habet. Atqui etiam illa sanet tangendo sentiunt: verum id
aliorum corporum interuentu accidit, hic solus per se illud
facere videtur. Ex quibus efficitur, corpus animantium ex
illis quidem elementis constare non posse. Nec vero e ter-
re elementum per se quia terra quod ab aliis
dictum est non quod imperceptibile
vino de se elementum sed vinctum
natura sunt utur quomodo oculis agnos-
dicitur dictum est cap. 1 huius libri
atque etiam ita

Alia autem Loca
hic locus ita intelligendus
dicitur a se sensu
per tactum ratione
sion organorum
possunt esse etiam

facta quod occurrit obiectum
tacti sensus tactus ita appellatur
modum tangat de ratione
sub tactu dicitur quare
sensum tactus ita appellatur
imperfecte tangat modum

LIBER III.

ra constare potest. Omnium enim rerum quæ tactum mo-
 uent, tactus est quasi medius quoddam: in eumque sensum
 non solum omnes terræ differentia cadere possunt, verum
 etiam calida & frigida ceteraque omnia, quæ tactui sub-
 iiciuntur, ob eamque causam ossibus, capillis, aliisque par-
 tibus eiusdem generis nullum sensum percipimus, quod ter-
 re naturam imitentur. Et ea omnia quæ terra gignit, nul-
 lum sensum habet, propterea quod terra natura sint. porro
 autem sublato tactu, nullum alium sensum habere possunt:
 instrumentum autem huius sensus, nec terræ, nec alius ele-
 menti naturam imitatur. Ex his perspicuum est, necesse esse
 animantia quæ hoc uno sensu careant, interire. Neque e-
 nim in ulla natura quæ non sit animal, hic sensus esse po-
 test: neque aliquid quod sit animal, ullum alium nisi hunc
 sensum habere debet. Ob eamque causam alia quæ sen-
 sui subiiciuntur, ut color, ut sonus, ut odor, cum maiorem
 quandam vim habent, non animantia, sed sensus tantum
 instrumenta labefaciunt & interimunt, nisi forte per alia,
 veluti si una cum sono impulsus aliquis vehemens oriatur:
 & a rebus quæ cernuntur, atque ab odore alia quædam cor-
 pora mouentur, quæ ipsa tactu suo interimunt: & succus eo
 ipso interimit, quod una vim contingendi habet. At verò
 eorum quæ sub tactum cadunt, ut caloris, frigoris, & duri-
 tiei, maior quædam vis animantia de medio tollit. Nam
 cum omnium eorum quæ sensus mouentia sunt, nimia quæ-
 dam vis ac præstantia sensum labefacet, fit, ut ea etiam
 quæ sub tactum cadunt, tactum deteriore faciant.
 Cumque hoc sensu vita definita sit, propterea quod, ut
 demonstratum est, fieri non possit, ut eo sublato animal

Ex quibus efficitur
 hic locus obferuntur non carere sed
 (48) aliud vult docere
 quam corpus aial
 Non a stare ex sequo
 hic tantum, quæ
 alomus sensum media
 sunt quædam cum
 si sunt aie de aia
 sed stare ex omni
 bene gradu de
 mouet ...

Obdumque
 partes tropice usque
 aial ut ossa capilli
 de vngue argue sunt
 lob sensu tactu
 sunt ex portet quæ
 No constam ex tem
 poratione quatuor
 primam qualitatem
 et elementum quæ
 tactu sensu iudicium
 equum ...

Ex his maiore
 Aliud sensum obiecta
 si nimis sunt insignia
 de vngue a tantum
 labefactant sensum
 al deo ipsius tactu
 obiectum nimis velle
 mouet totum aial
 ex de labefactat
 quæ organum tactu
 sistit in totum corpus
 temperatione in

Nisi forte
 Quæ ex parte videt
 ex corpore aial
 aial omnes
 et quælibet quibus
 corpus alteratur pro
 pte sub tactu cadunt
 ...

sed ut melius

Docet solum tactum
animalium necessitas

Neque vero tantum
pulchritudinis et uti
etatis gratia...

Linguae denique
ut

Ita et per
linguae usus qui pos-
tulat percipiendis
saporis differentibus...

in vita maneat, sit, ut rerum quae tactui subiiciuntur, vis
quaedam maior, non solum eius sedem, sed etiam animantia
ipsa interimat: propterea quod necesse sit animalia hunc
unum habere. ^{tactum} Ceteros autem ^{aspe-ctus et p-cepta} sensus animantibus natura
dedit, non ut essent omnino quemadmodum dixi, sed ut me-
lius essent: veluti aspectum, ut cernant, quia in aëre et a-
qua degunt, omninoque in re perlucida: gustatum ut volu-
ptatem et dolorem in cibo sentiant, expetant, atque ad eum
veniant: auditum, ut aliquid sibi ipsa significant: linguam
denique, ut alteri sensa animi aperiant. ~~###~~

FINIS.